

УКРАЇНА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Кафедра іноземної філології і перекладу

ДОВІДНИК

З ГРАМАТИКИ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Для самостійної роботи студентів та магістрів усіх спеціальностей

Київ 2012

УДК 133.1+811.16/.1/161.1/2(038):33

Довідник містить граматичні дані про частини мови в обсязі, передбаченому Типовою навчальною програмою з дисципліни “Французька мова” для вищих аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації (Київ, 2008 рік), і пропонує тести та ключі до них для самоконтролю.

Рекомендовано до видання Вченою радою Природничо-гуманітарного ННІ.

Укладач: ст. викладач С.М. Мусійчук

Рецензенти: С. М. Амеліна, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу, доктор філологічних наук, професор,
Н. А. Рудницька, старший викладач

Навчальне видання

ДОВІДНИК
З ГРАМАТИКИ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ
Для самостійної роботи студентів і магістрів усіх спеціальностей

Укладач: МУСІЙЧУК Світлана Миколаївна

Видання здійснено за авторським редагуванням

Підписано до друку 31.10.12
Ум. друк. арк. 12,1
Наклад 50 пр.

Формат 60 x 84 ¹/₁₆
Обл. – вид. арк. 15,1
Зам. № _____

Друк: ЦП «Компринт»
Свідоцтво ДК № 3131 від 04.08.2011 р.
м. Київ, вул. Предславинська, 28,
тел. 528-05-42

ВСТУП

"Довідник з граматики французької мови" рекомендований студентам і магістрам усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання для самостійної роботи над граматикою французької мови. Довідник дає граматичні дані про частини мови в обсязі, передбаченому Типовою навчальною програмою з дисципліни "Французька мова" для вищих аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації (Київ, 2008 рік).

Граматичний матеріал викладений у простій і доступній для самостійного опрацювання формі, супроводжується великою кількістю прикладів, які ілюструють різні правила, а також перекладом та тлумаченням прикладів. У кінці посібника пропонуються тести для самоконтролю.

Мета довідника – допомогти тим, хто вивчає французьку мову, сформуванати і розвивати граматичні навички.

ЧАСТИНИ МОВИ

Словниковий склад французької мови поділяється на дві групи:

1. Слова **с а м о с т і й н і**, які вживаються в мові як самостійні члени речення: іменник (le nom або le substantif), якісний прикметник (l'adjectif qualificatif), числівник (le nom de nombre), займенник (le pronom), дієслово (le verbe), прислівник (за винятком службових) (l'adverbe).

2. Слова **с л у ж б о в і** – слова, позбавлені лексичного значення, які позначають або граматичні ознаки самостійних слів (артикуль – l'article, детермінативи – les déterminatifs¹, придієслівні займенники), або зв'язки і відношення між самостійними словами і реченнями (прийменники – les prépositions, сполучники – les conjonctions).

ІМЕННИК

LE NOM (LE SUBSTANTIF)

Іменник – це назва живої істоти (l'enfant – дитина, la fourmi – мурашка), предмета (la table – стіл), явища природи (la pluie – дощ), дії (la lutte – боротьба) або абстрактні поняття (la colère – гнів, l'amour – любов).

Іменники можуть бути власними назвами і загальними. Власні назви – це імена людей, географічні назви, назви національностей.

Власні назви пишуться з великої літери:

Victor Hugo	Віктор Гюго	Paris	Париж
les Français	Французи	l'Humanité	Юманіте

¹ **Детермінативи** (визначальники іменника) – службові слова, які вживаються перед іменником, визначаючи його за деякими відносними ознаками. До детермінативів у французькій мові відносяться займенникові прикметники (вказівні та присвійні), неозначені і запитально-відносні прикметники.

Іменники – загальні назви можуть бути злічувальними і незлічувальними.

Злічувальні іменники позначають предмети, які можна порахувати. Ці іменники можуть вживатися як в однині, так і в множині:

un crayon – des crayons (олівець – олівці); la fleur – les fleurs (квітка – квіти).

До незлічувальних іменників відносяться іменники-назви предметів, які не можна порахувати. Це назви речовин та абстрактні поняття. Як правило, такі іменники вживаються тільки в однині:

l'eau вода;

le courage мужність.

П р и м і т к а. Незлічувальні іменники в множині часто мають інше значення, наприклад: l'eau – вода, les eaux – води, курорт; la curiosité – цікавість, les curiosités – визначні пам'ятки.

У французькій мові іменник має два роди: чоловічий (le genre masculin) і жіночий (le genre féminin) і два числа: однина (le singulier) і множина (le pluriel).

РІД ІМЕННИКІВ

(Genre des noms)

Рід іменників у французькій і українській мовах не завжди співпадають.

Рід іменників в основному виражається артиклем чоловічого або жіночого роду або іншим детермінативом (вказівним або присвійним прикметником), який ставиться перед іменником:

un camarade – товариш; **le** cri – крик; **ce** livre – ця книга; **ma** table – мій стіл.

Іноколи рід іменників можна визначити по суфіксам.

Суфікси іменників

Чол. рід	Приклади	Жін. рід	Приклади
-age	un reportage (репортаж) Виняток: une rage (сказ)	-ade	une promenade (прогулянка)
-ard	un vieillard (старий)	-aille	une trouvaille (знахідка)
-at	un prolétariat (пролетаріат)	-aine	une centaine (сотня)
-ate	un chlorate (хлорат)	-aison	une comparaison (порівняння)
-teur -ateur	un traducteur (перекладач) un vaporisateur (випарювач)	-trice -atrice	une actrice (актриса) une calculatrice (рахівниця)
-atoire	un observatoire (обсерваторія)	-tion -ation -ition	une traduction (переклад) une oscillation (коливання) une répétition (репетиція)
-eau	un tableau (дошка, табло)	-ance -ence	une naissance (народження) une fréquence (частота)
-(e)ment	un mouvement (рух)	-elle	une ruelle (провулок)
-er -ier	un berger (пастух) un ouvrier (робітник)	-ère ière	une étrangère (іноземка) une écolière (школярка)
-et	un livret (книжечка)	-ette	une fillette (дівчинка)
-eur	un vendeur (продавець)	-euse	une vendeuse (продавщиця)
-illon	un échantillon (зразок)	-ille	une flotille (флотилія)
-isme	un héroïsme (героїзм)	-erie	une cimenterie (цементний завод)
-ium	un aluminium (алюміній)	-esse	une jeunesse (молодість)
-oïde	un métalloïde (металоїд)	-eur (якість)	une longueur (довжина)
-oir	un rasoir (станок для гоління)	-oire	une histoire (історія)
-on	un chaton (кошеня)	-ie	une maladie (хвороба)
-ot	un îlot (острівець)	-ité (-té)	une facilité (легкість), une bonté (доброта)
		-ine	une protéine (протеїн)
		-ise	une franchise (відвертість)

		-ique	une physique (фізика)
		-ée	une soirée (вечірня пора, вечірка)
		-sion	une pression (натиск)
		-ure	une structure (структура)

Утворення жіночого роду іменників

1. У сучасній французькій мові жіночий рід іменників утворюється шляхом додавання в орфографії **-e** німого до іменника чоловічого роду, причому відбуваються зміни як орфографічного, так і фонетичного порядку:

а) іменники, що закінчуються на голосний, змінюються лише орфографічно:

un ami [a m i] друг une amie [a m i] подруга

б) фонетично і орфографічно змінюються іменники, що закінчуються в чоловічому роді на невимовний приголосний (цей приголосний при додаванні в орфографії **-e** німого починає звучати, а попередній голосний в деяких випадках також змінюється у вимові, тобто подовжується:

le Français [f r α s ε] – la Française [f r α s ε: z] (француз, французенка)
un étudiant [e t y d j α] – une étudiante [e t y d j α: t] (студент, -ка).

2. Істоти чоловічої та жіночої статі позначаються різними словами:

le père батько la mère мати
le coq півень la poule курка.

3. Суфікс іменників чоловічого роду **-er** та **-ier** у жіночому роді стає **-ère** та **-ière**:

un étranger іноземець une étrangère іноземка
un ouvrier робітник une ouvrière робітниця.

4. Більшість іменників, що закінчуються в чоловічому роді на **-n** або **-t**, подвоюють цей приголосний у жіночому роді:

un lion	лев	une lionne	левиця
un chat	кіт	une chatte	кішка

(**Виняток**: un préfet – une préfète).

П р и м і т к а. Перед подвоєним приголосним у жіночому роді голосний звук перестає бути носовим: un paysan [ɑ] – une paysanne [an].

Але іменники на **-in**, **-ain** і більшість іменників на **-an** не подвоюють **-n**, а іменники на **-at** не подвоюють **-t**:

un voisin	Сусід	une voisine	сусідка
un Roumain	Румун	une Roumaine	румунка
un Persan	Перс	une Persane	персіянка
un avocat	Адвокат	une avocate	адвокат жінка.

5. Іменники, що закінчуються в чоловічому роді на **-eur**, утворюють форму жіночого роду зміною суфікса **-eur** на **-euse**:

un vendeur	продавець	une vendeuse	продавщиця.

6. Іменники, які в чоловічому роді мають суфікс **-teur**, отримують у жіночому роді суфікс **-trice**:

un traducteur	перекладач	une traductrice	перекладачка

Винятки : un empereur (імператор) – une impératrice (імператриця);
un chanteur (співак) – une cantatrice (опера співачка).

7. Іменники, що закінчуються в чоловічому роді на **-f**, змінюють його на **-ve**, причому голосний основи стає довгим:

un veuf [vœf]	удівець	une veuve [vœ:v]	удова.

8. Деякі іменники, що закінчуються в чоловічому роді на **-e**, утворюють форму жіночого роду додаванням суфікса **-esse**:

un maître – une maîtresse (вчителька)	un poète – une poétesse (поетеса)
un hôte – une hôtesse (гостя)	un comte – une comtesse (графиня)
un prince – une princesse (принцеса)	un tigre – une tigresse (тигриця)

9. Деякі іменники, що вказують на рід занять, професію, мають лише одну форму – чоловічого роду:

un chef (шеф)	un médecin (лікар)	un ingénieur (інженер)
un guide (гід)	un peintre (художник)	un sculpteur (скульптор)
un juge (суддя)	un amateur (аматор)	un diplomate (дипломат)
un maire (мер)	un sauveur (рятувальник)	un professeur (викладач)
un auteur (автор)	un écrivain (письменник)	un architecte (архітектор)
un témoin (свідок);	un compositeur (композитор);	un ministre (міністр)

Для уточнення інколи додають слово **femme**:

une femme écrivain – письменниця une femme médecin – жінка лікар

А до іменників, що позначають тварин, додають слова **mâle** – самець або **femelle** – самка:

une souris mâle – самець миші une souris femelle – самка миші

10. Деякі іменники мають особливу форму жіночого роду з тим же коренем, що і чоловічий:

un copain	Товариш	une copine	товаришка
un viellard	Старий	une vieille	стара
un gouverneur	Гувернер	une gouvernante	гувернантка
un serviteur	Слуга	une servante	служниця
un speaker	Диктор	une speakerine	диктор жінка
un héros	Герой	une héroïne	героїня
un favori	Фаворит	une favorite	фаворитка
un neveu	Племінник	une nièce	племінниця
un roi	Король	une reine	королева
un tsar	Цар	une tsarine	цариця.

11. Є іменники, які в залежності від роду, мають різні значення:

un aide	помічник	une aide	допомога
un crêpe	креп	une crêpe	млинець
un critique	критик	une critique	критика
un garde	охоронець, гвардієць	une garde	охорона
un guide	гід	une guide	віжка
un livre	книга	une livre	фунт
un manche	рукоятка	une manche	рукав
le mémoire	мемуари	la mémoire	пам'ять

un mode	спосіб	une mode	мода
un mousse	юнга	une mousse	піна, мох
un page	паж	une page	сторінка
un pendule	маятник	une pendule	годинник
un poêle	піч, труба	une poêle	сковорода
un poste	пост	une poste	пошта
un radio	радист	la radio	радіо
un tour	тур, подорож	une tour	башта
un vapeur	пароплав	une vapeur	пара
un vase	ваза	une vase	баговиння
un voile	вуаль	une voile	вітрило

ЧИСЛО ІМЕННИКІВ

(Nombre des noms)

Множина іменників утворюється, як правило, шляхом додавання літери **-s** до іменника в однині. Це **-s** на кінці іменників не вимовляється, крім тих випадків, коли означення, що йде за іменником, починається з голосного або **-h** німого; тоді відбувається зв'язування (liaison) **-s** з цим голосним:

un soldat [œ s lda] – des soldats [de s lda]
des soldats armés [de s ldazarme].

Деякі особливості утворення множини іменників

1. Іменники, що закінчуються в однині на **-s**, **-x**, **-z** у множині не змінюються:

un bois – des bois (ліс, -и)	un discours – des discours (промова, -и)
un nez – des nez (ніс, носи)	une voix – des voix (голос, -и)

2. Деякі іменники приймають у множині **-x** замість **-s**:

а) іменники, що закінчуються на **-au**, **-eau**, **-eu**:

un tuyau	труба	des tuyaux	труби
un bateau	човен	des bateaux	човни
un cheveu	волосина	des cheveux;	волосся

б) наступні сім іменників, що закінчуються на **-ou**:

un bijou (дорогоцінність)	des bijoux (дорогоцінності)
un caillou (булижник)	des cailloux (булижники)
un chou (капуста)	des choux (капуста)
un genou (коліно)	des genoux (коліна)
un hibou (сова)	des hiboux (сови)
un joujou (іграшка)	des joujoux (іграшки)
un pou (воша)	des poux (воші)

Всі інші іменники на **-ou** мають у множині закінчення **-s**:

un trou (дірка) – des trous (дірки); un clou (цвях) – des clous (цвяхи).

3. Іменники, що закінчуються в однині на **-al**, змінюють у множині закінчення **-al** на **-aux**:

un journal – des journaux (газета, -и); un canal – des canaux (канал, -и).

Але деякі іменники на **-al** у множині фонетично не змінюються, в орфографії ж додається **-s**, наприклад:

un bal (бал) – des bals (бали)
un chacal (шакал) – des chacals (шакали)
un régal (пригощання) – des régals (пригощання)
un carnaval (карнавал) – des carnivals (карнавали)
un festival (фестиваль) – des festivals (фестивалі)
un récital (концерт) – des recitals (концерти).

4. Іменники, що закінчуються в однині на **-ail**, згідно загального правила приймають у множині закінчення **-s**:

un éventail – des éventails (віяла) un détail – des détails (подробиці).

Лише деякі іменники в множині змінюють **-ail** на **-aux**:

le corail – des coraux (корал, -и) le travail – les travaux (робота, -и).

5. Деякі іменники мають особливу форму множини:

le ciel [l 'sjɛl] (небо) – les cieux [le 'sjo] (небеса)
l'œil [lœil] (око) – les yeux [le 'zjo] (очі)
l'aïeul [la 'jøɛl] (пращур, дід) – les aïeux [leza'jo] (пращури, діди).

6. Множина іменників le bœuf (бик), l'œuf (яйце), l'os (кістка) відрізняється від однини вимовою:

le bœuf [l 'bœf] – les bœufs [le 'bo] l'œuf [l'œf] – les œufs [le'zo]
l'os [l s] – les os [le'zo].

7. У французькій мові є іменники, які вживаються лише в множині:

les environs	Околиці	les pourparlers	переговори
les échecs	Шахи	les mathématiques	математика
les mœurs	Звичаї	les funérailles	похорон
les vivres	Продовольство	les ténèbres	сутінки.

8. Французькі складні іменники, як правило, є поєднанням двох слів, з'єднаних або дефісом, або прийменником.

Утворення множини залежить від того, які частини мови входять до складу складного іменника.

– Якщо він складається з двох іменників або іменника і прикметника, то обидві частини складного іменника беруть закінчення -s, наприклад:

une machine-outil	станок	des machines-outils	станки
une petite-fille	онучка	les petites-filles	онучки

Однак, якщо складний іменник складається з двох іменників, причому другий (з прийменником **de**) є означенням першого, то закінчення множини приймає лише означувальний іменник:

une pomme de terre (картоплина) – des pommes de terre (картопля).

– Дієслово та прислівник у складному іменнику закінчення множини не приймають:

un tire-bouchon (пробковиймач) – des tire-bouchons (пробковиймачі)
un avant-garde (авангард) – des avant-gardes (авангарди)

П р и м і т к а. Деякі складні іменники, утворені від дієслова і іменника, не змінюють своєї орфографії у множині відповідно до свого значення:

un essuie-mains – des essuie-mains (рушник, -и)
un réveille-matin – des réveille-matin (будильник, -и).

– Якщо складний іменник складається з двох іменників, з'єднаних прийменником, то в основному лише перший з них бере закінчення множини:

un chef-d'œuvre (шедевр) – des chefs-d'œuvre (шедеври)
un vers à soie (шовкопряд) – des vers à soie (шовкопряди)

– Якщо складний іменник утворюється з дієслова та прислівника або з двох дієслів, то іменник у множині не міняється:

un passe-partout – des passe-partout (відмикачка, -и)
un laissez-passer – des laissez-passer (перепустка, -и).

9. Значення деяких іменників змінюється в залежності від числа:
le ciseau (різець) – les ciseaux (ножиці); l'ouïe (слух) – les ouïes (зябра);
la lunette (підзорна труба) – les lunettes (окуляри).

Із вищесказаного видно, що в сучасній французькій мові множина у вимові (за рідкими винятками) не виражена, а тому основними вказівниками числа іменників є артикль або інші детермінативи.

СЛУЖБОВІ СЛОВА, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ІМЕННИК

LES DÉTERMINATIFS

АРТИКЛЬ

L'ARTICLE

Артикль – службове слово, що ставиться безпосередньо перед іменником і виражає його граматичні категорії: рід, число, категорію означеності і неозначеності.

Самостійного лексичного значення артикль не має і не може бути членом речення.

Форми артикля

	Однина		Множина
	Чоловічий рід	Жіночий рід	
L'article défini (означений артикль)	le (le nom)	la ((la faculté)	les noms les facultés
L'article indéfini (неозначений артикль)	un (un garçon)	une (une fille)	des garçons des filles

СКОРОЧЕНИЙ АРТИКЛЬ

(L'ARTICLE ÉLIDÉ)

Означений артикль однини **le**, **la** перед іменниками, що починаються з голосної або з **-h** німого набуває форму **l'**: *l'étudiant*, *l'homme*, *l'année*.

ЗЛИТНИЙ АРТИКЛЬ

(L'ARTICLE CONTRACTÉ)

У французькій мові немає відмінків. Відношення, що виражаються відмінковими закінченнями, передаються

прийменниками. Називному та знахідному відмінкам відповідають іменники без прийменників. Всі інші відмінки передаються поєднанням іменника з прийменниками: *de, à, par, avec, pour, sans* та ін.

Прийменники **de** та **à** зливаються з формами означеного артикля **le** та **les** і утворюють *l'article contracté*; з формами **l'** та **la** прийменники не зливаються:

de + la = de la	à + la = à la
de + l' = de l'	à + l' = à l'
de + le = du	à + le = au
de + les = des	à + les = aux

Поєднання іменника з прийменником **de** часто відповідає українському родовому відмінку, поєднання з прийменником **à** – давальному.

ВЖИВАННЯ ОЗНАЧЕНОГО АРТИКЛЯ

Означений артикль **le, la les, l'** вживається перед іменниками, що позначають:

1. Означений відомий предмет, а саме:

а) якщо про предмет вже згадувалось у контексті:

Je vois un homme, l'homme marche vite. Я бачу людину, (ця) людина йде швидко;

б) якщо на предмет вказується безпосередньо:

Passez-moi le livre. Передайте мені (цю) книгу;

в) якщо предмет визначений будь-яким додатком або підрядним означальним реченням:

C'est le livre du professeur. Це книга викладача.
Le livre que tu lis est très intéressant. Книга, яку ти читаєш, дуже цікава.

г) якщо предмет відомий по ситуації:

Où est le professeur?
Passez chez le directeur.

Де викладач?
Зайдіть до директора.

2. Єдиний у своєму роді предмет:

La langue française est très mélodique.
Французька мова – дуже мелодійна.

3. Іменник, що означає в узагальненому виді цілий клас предметів або абстрактне поняття в повному його обсязі:

L'eau est nécessaire à la vie. Вода необхідна для життя.
La mère aime ses enfants. Мати (кожна) любить своїх дітей.

4. Видове поняття при порівнянні його з родовим, більш широким:

Le fer est un métal. Залізо – метал.
Le pommier est un arbre fruitier. Яблуня – фруктове дерево.

5. Назви океанів, морів, річок, озер, гір, країн, континентів:

la Méditerranée – Середземне море *la Volga* – Волга
les Alpes – Альпи *l'Ukraine* – Україна.

П р и м і т к а. Назви міст вживаються без артикля, за винятком: *le Havre* – Гавр, *la Haye* – Гаага і деяких інших.

6. Власну назву, вжиту з означенням:

le grand Lomonossov великий Ломоносов
le Paris moderne сучасний Париж.

ВЖИВАННЯ НЕОЗНАЧЕНОГО АРТИКЛЯ

Неозначений артикль **un, une, des** вживається:

1) для позначення предмета, що називається вперше (значення "якийсь"):

Un homme traverse la rue. Чоловік (якийсь) переходить вулицю.
J'entends un bruit. Я чую шум (якийсь);

2) для індивідуалізації якогось предмета, взятого із ряду йому подібних (значення "один"):

J'ai *un* chien. У мене є собака.
Voici *un* appartement commode. Ось зручна квартира;

3) перед іменником з означенням для виділення особливого аспекту цього предмета:

C'est *un* bon étudiant. Це добрий студент.

4) перед іменником, що означає родові поняття, при співвідношенні з видовим:

Le fer est *un* métal. Залізо – метал;

5) перед іменником-назвою конкретного предмета, якщо висловлювання набуває узагальненого смислу (значення "будь-який", "кожний")

Un enfant peut résoudre ce problème.
(Кожна) дитина може розв'язати цю задачу.

б) неозначений артикль множини *des* означає неозначену кількість предметів одного й того ж класу:

Sur mon bureau j'ai *des* livres У мене на письмовому столі лежать
et *des* journaux. книги й газети.

ВИПАДКИ НЕВЖИВАННЯ АРТИКЛЯ

Артикль не вживається:

1. Перед власними назвами осіб та назв міст:

Pierre, Marie, Curie, Paris, Київ

Виняток: *le* Havre – Гавр, *la* Haye – Гаага і деякі інші.

2. Якщо перед іменником стоїть який-небудь інший детермінатив, що замінює артикль. Такими детермінативами можуть бути:

а) вказівний прикметник:

J'aime **cette** heure froide et légère Я люблю цей холодний і легкий
du matin. ранковий час;

б) присвійний прикметник:

Mon frère m'attend sur le quai. Мій брат чекає мене на пероні;

в) деякі неозначені прикметники, наприклад: **chaque** – кожний, **quelques** – декілька, деякі та ін.

Il sort tôt **chaque** matin. Кожного ранку він виходить рано.
Quelques détails m'ont aidé. Деякі деталі мені допомогли.

г) запитальний прикметник **quel, quelle, quels, quelles**:

Quel livre lisez-vous? Яку книгу ви читаете?

д) кількісний числівник:

Il se réveille toujours à six heures. Він прокидається завжди о 6-й годині.

3. У заголовках:

Manuel de français. Підручник французької мови.

4. У звертанні:

Camarades, soyez attentifs! Товариші, будьте уважні!

5. У прикладці:

Kyïv, capitale de l'Ukraine, est très belle.
Київ, столиця України, – дуже гарний.

6. Перед іменником-іменною частиною складного іменного присудка, який означає рід занять, професію, національність:

Il est étudiant. Він студент.
Elle est Russe. Вона росіянка.

Але якщо іменна частина присудка має означення, то вживається неозначений артикль:

Il est *un* bon étudiant. Він гарний студент
та означений артикль, якщо за іменною частиною присудка йде підрядне означальне речення:

C'est l'étudiant A. qui ne travaille pas assez.
Студент А працює недостатньо.

7. Перед назвами місяців і днів тижня:

Décembre est le dernier mois de l'année. Грудень – останній місяць року.
Elle est arrivée dimanche. Вона приїхала в неділю.

8. При переліку (інколи):

En Ukraine on cultive telles céréales В Україні вирощують такі зернові
que: froment, seigle, avoine, orge, як: пшениця, жито, овес, ячмінь,
millet, sarrasin. просо, гречка.

9. Перед іменниками в ідіоматичних виразах, де іменник, тісно зв'язаний з дієсловом, утворює з ним одне смислове ціле, особливо з дієсловами **avoir, faire, mettre, donner, prendre**² і деякими іншими:

avoir peur – боятися	demander pardon – вибачатися
avoir raison – бути правим	mettre fin – покінчити
avoir tort – бути неправим	prendre garde – остерігатися
faire grâce – помилувати	donner raison – погоджуватись з кимсь
avoir faim – хотіти їсти	avoir soif – хотіти пити.

П р и м і т к а. Поряд з ідіоматичними виразами цього типу є словосполучення, до складу яких входять іменники з артиклем і які відрізняються від ідіоматичних виразів значенням:

faire part – сповістити	donner congé – звільнювати
faire la part – виділяти долю	donner un congé – давати відпустку.

10. У прислів'ях та приказках:

Noblesse oblige. Положення зобов'язує.

11. У прислівникових виразах:

à pied – пішки	une fois par semaine – раз на тиждень
avec attention – уважно	avec plaisir – із задоволенням
de bonne heure – рано вранці	en hâte – поспішно
par terre – на землі	par cœur – напам'ять

12. У безособових зворотах: Il fait jour. – Світло. Il fait nuit. – Темно.

13. Перед іменниками зі сполучником **ni ... ni**:

Il n'a ni livres, ni cahiers. У нього немає ні книг, ні зошитів.

² Ці ідіоматичні вирази у більшості випадків українською мовою буквально не перекладаються. Тому рекомендується, якщо в тексті зустрінеться незнайомий іменник, вжитий без артикля після дієслова, не перекладати його буквально, а перевірити, чи не входить він до складу ідіоматичного виразу; найбільш вживані з них подаються в сучасних словниках.

14. Після всіх слів, що означають кількість, та кількісних прислівників замість артикля вживається прийменник **de**:

un groupe **d'**élèves – група учнів beaucoup **de** livres – багато книжок.

П р и м і т к а. Після слів, що позначають кількість: *la plupart* (більшість), *la moitié* (половина), *une partie* (частина), *le reste* (решта) та *bien* (багато), перед наступним іменником вживається злитний артикль:

la plupart **des** élèves – більшість учнів *la moitié* **du** livre – половина книги
bien **des** élèves – багато учнів *bien* **des** fautes – багато помилок
bien **du** bruit – багато шуму *bien* **de l'** inquiétude – багато хвилювань
une partie **de la** nuit – частина ночі *le reste* **du** temps – решта часу.

15. Якщо іменнику в множині передує прикметник, то замість неозначеного артикля множини **des** ставиться прийменник **de**:

J'ai **de** beaux livres. У мене є красиві книжки.

16. У заперечних реченнях, якщо це повне заперечення чогонебудь (у цьому випадку ставиться прийменник **de**):

Il n'a pas **de** livres français. У нього немає французьких книг.
Il n'y a pas **d'**étudiants dans la salle. В аудиторії немає студентів.

17. Якщо перед іменником стоїть прийменник **à** або **de** і він є означенням попереднього іменника (відповідає українському прикметнику):

une robe **de** soie шовкова сукня
le papier **à** lettre поштовий папір

18. Перед іменником, що стоїть після деяких дієслів, дієприкметників або прикметників, що вимагають після себе прийменник **de**: *orne* *de* fleurs, *avoir besoin* *d'*argent, *plein* *de* monde тощо.

П р и м і т к и. 1. Неозначений артикль однини зберігається:

couvrir la table *d'une* nappe; avoir besoin *d'une* consultation.

2. Якщо іменник означений ситуацією, він вживається з означеним артиклем.

Порівняйте:

La voiture était remplie *de* bagages. La voiture était remplie *des* bagages de mon oncle.
Машина була наповнена багажем. Машина була наповнена багажем мого дядька.
Il a besoin *de* conseil. Il a besoin *des* conseils d'un spécialiste.
Йому потрібна порада. Йому потрібні поради спеціаліста.

ПАРТИТИВНИЙ (ЧАСТКОВИЙ) АРТИКЛЬ

L'ARTICLE PARTITIF

Назва *ч а с т к о в и й* артикль не відповідає його функції в сучасній французькій мові. Спочатку частковий артикль вживався для позначення деякої частини якої-небудь речовини, потім він став вказувати невизначену кількість якогось необчислювального предмета.

Частковий артикль є поєднанням прийменника **de** з означеним артиклем.

Частковий артикль має такі форми: **du** (чол. рід), **de la** (жін. рід), **de l'** (форма, яка вживається перед іменниками як чоловічого, так і жіночого роду, що починається з голосної або **h** німого). Він не має форми множини.

Вживання часткового артикля

Партитивний артикль вживається:

1. З іменниками, що позначають *р е ч о в и н у* (вказує, що взята невизначена кількість даної речовини):

Il y a **de la** neige dans les rues.
Mettez **du** sel dans votre soupe.

На вулицях лежить сніг.
Покладіть сіль в свій суп.

2. З іменниками, що позначають *а б с т р а к т н е п о н я т т я* (вказує, що дане абстрактне поняття взяте не в повному його обсязі):

Il faut avoir **de la** patience.
Il a **du** courage.

Треба мати терпіння.
Він сміливий.

Однак, якщо незлічувальний іменник означає речовину або абстрактне поняття в усьому його обсязі, він вживається з означеним артиклем:

La neige est blanche.
Le sel coûte 30 kopecks le kilo.
La patience est nécessaire pour la vie.

Сніг білий.
Сіль коштує 30 копійок кілограм.
Терпіння необхідне для життя.

О з н а ч е н и й артикль вживається перед незлічувальними іменниками також у тому випадку, коли цей іменник визначений контекстом:

Le miel que j'ai acheté est très bon. Мед, який я купив, дуже смачний.
J'admire *la patience* de mon ami. Я захоплююсь терпінням мого друга.

3. Перед іменами авторів, якщо ці імена вживаються в значенні творів даних авторів:

réciter du Victor Hugo	декламувати Віктора Гюго
jouer du Chopin	грати Шопена.

4. Партитивний артикль входить до складу різних дієслівних словосполучень, як, наприклад, з дієсловом **faire**:

faire **du** ski (**de la** bicyclette) – кататись на лижах (на велосипеді)

faire **du** sport – займатись спортом

faire **de la** musique – займатись музикою

il fait **du** soleil – сонячно; il fait **du** vent – вітряно

Невживання партитивного артикля

Партитивний артикль не вживається і замінюється прийменником **de**:

1. З іменником, що є прямим додатком дієслова в заперечній формі:
J'ai **du** pain. Je n'ai pas **de** pain. У мене є хліб. У мене немає хліба.
Il a **de la** patience. Il n'a pas **de** patience.
У нього є терпіння. У нього немає терпіння.

2. Після всіх слів, що позначають кількість:

J'ai acheté <i>un kilo</i> de sucre.	Я купив кіло цукру.
Il a <i>tant</i> de patience.	У нього стільки терпіння.
Ils ont <i>beaucoup</i> de courage.	Вони дуже хоробрі.

3. З іменниками після дієслів, прикметників та іменників, додаток яких будується з прийменником **de**:

Les toits <i>sont couverts</i> de neige.	Дахи будинків вкриті снігом.
Le vase est <i>plein</i> d' eau.	Ваза, повна води.
J'ai <i>besoin</i> d' argent.	Мені потрібні гроші.

ЗАЙМЕННИКОВІ ПРИКМЕТНИКИ

ADJECTIFS PRONOMINAUX OU DÉTERMINATIFS

На відміну від артикля займенникові прикметники можуть:

- 1) мати своє власне лексичне значення, виражати які-небудь відношення: вказівку, належність тощо; 2) виконувати в реченнях роль означення.

До займенникових прикметників відносяться прикметники вказівні, присвійні, запитальні та неозначені.

ВКАЗІВНІ ПРИКМЕТНИКИ

ADJECTIFS DÉMONSTRATIFS

Однина		Множина обох родів
Чоловічий рід	Жіночий рід	
ce, cet цей ce film (цей фільм) cet hôtel (цей готель) cet arbre (це дерево)	cette ця cette tasse (ця чашка) cette amie (ця подруга) cette femme (ця жінка)	ces ці ces tasses (ці чашки) ces amis (ці друзі) ces héros (ці герої)

Вказівний прикметник ставиться безпосередньо перед іменником, заміняє артикль і вказує рід та число іменника. Це службове слово вказує на конкретний предмет, виділяючи його із ряду подібних йому предметів.

Форма **cet** ставиться перед іменником чоловічого роду однини, що починається з голосної або **h** німого:

cet enfant ця дитина **cet** homme цей чоловік

Вказівні прикметники можуть підсилюватись додаванням прислівників **ci** (ісі) і **là**, що стали зараз частками і приєднуються за допомогою дефіса до іменника з вказівним прикметником **ce, cette, ces**. Спочатку форма з **ci** вказувала на більш близький у просторі або у

часі предмет, а форма з **là** – більш віддалений. А в сучасній мові вони різняться лише при зіставленні:

Cet enfant-ci pleure, cet enfant-là rit. Ця дитина плаче, а та сміється.

В інших же випадках вони є рівнозначними, тобто *cette usine-ci* і *cette usine-là* можуть перекладатись або як "цей завод" або як "той завод".

ПРИСВІЙНІ ПРИКМЕТНИКИ ADJECTIFS POSSESSIFS

Однина		Множина обох родів	
Чоловічий рід	Жіночий рід		
mon мій	ma моя	mes мої	
ton твій	ta твоя	tes твої	
son його, її, свій	sa його, її, своя	ses його, її, свої	
notre наш	notre наша	nos наші	
votre ваш	votre ваша	vos ваші	
leur їхній	leur їхня	leurs їхні	

Присвійний прикметник вживається безпосередньо перед іменником і замінює артикль.

Присвійний прикметник вказує на належність одного або декількох предметів одному або декільком власникам. Він вказує на рід і число означуваного іменника і на особу власника:

son fils його/ її син *sa fille* його/її дочка *ses enfants* його/ її діти
("son" вживається тому, що *le fils* – чол. роду, "sa" – тому, що *la fille* – жін. роду, "ses" – тому, що *les enfants* – множина).

У французькій мові необхідно при кожній особі відмінюваного дієслова вживати відповідну форму присвійного прикметника, тоді як при перекладі їх значення виражається займенниками "свій", "своя", "свої" :

Je lis <i>mon</i> livre.	Я читаю свою книгу.
Tu lis <i>ton</i> livre.	Ти читаєш свою книгу.
Il lit <i>son</i> livre.	Він читає свою книгу.
Ils lisent <i>leur</i> livre.	Вони читають свою книгу.
Ils lisent <i>leurs</i> livres.	Вони читають свої книги.

Перед іменником жіночого роду, що починається з голосного або **-h** німого, вживається присвійний прикметник чоловічого роду **mon, ton, son**:

une école – <i>mon</i> école	une étudiante – <i>ton</i> étudiante;
школа – моя школа	студентка – твоя студентка
	une héroïne – <i>son</i> héroïne
	героїня – його героїня.

У реченні при переліку присвійний прикметник вживається перед кожним іменником:

Mes livres et mes cahiers sont sur la table. Мої книжки і зошити на столі.

ЗАПИТАЛЬНІ ПРИКМЕТНИКИ ADJECTIFS INTERROGATIFS

Рід	Однина	Множина
Чоловічий рід	quel який	quels які
Жіночий рід	quelle яка	quelles які

Запитальний займенник **quel** є означенням іменника, ставиться безпосередньо перед ним і замінює артикль:

<i>Quel</i> temps fait-il aujourd'hui?	Яка сьогодні погода?
<i>Quelle</i> heure est-il?	Котра година?
<i>Quels</i> livres as-tu achetés?	Що за (які) книги ти купив?
<i>Quelles</i> sont ses intentions?	Які його наміри?

Прикметник **quel** може бути також відносним і окличним:

Je ne sais pas quel livre vous lisez.	Я не знаю, яку книгу ви читаєте.
Quel bonheur! Quelle joie!	Яке щастя! яка радість!

ADJECTIFS INDÉFINIS

НЕОЗНАЧЕНІ ПРИКМЕТНИКИ

Неозначені прикметники вказують на неозначеність кількості або якості предмета, наприклад, **certain** – деякий, **plusieurs** – декілька, або мають заперечний зміст: **aucun, nul** – ніякий; крім того, вони можуть вказувати на схожість або різницю, наприклад, **même** – такий же, інший тощо.

Серед неозначених прикметників є такі, які вживаються тільки як прикметники, і такі, які вживаються і як прикметники, і як займенники.

1) *Форми, які вживаються тільки як прикметники:*

chaque	кожний	maint, -e	неодноразовий
quelque	якийсь, будь-який	différents	різні
quelconque	якийсь, будь-який	divers	різні

Chaque вживається завжди перед іменником в однині без артикля. Не має форми жіночого роду:

chaque matin – щоранку, кожного ранку *chaque* fois – кожного разу.

Quelconque ("якийсь", "будь-який") має форми: однини – **quelconque** та множини – **quelconques**. Цей неозначений прикметник ставиться безпосередньо п і с л я іменника з неозначеним артиклем або числівником:

Traduisez-moi deux pages *quelconques*.

Перекладіть мені дві *будь-які* сторінки.

2) *Форми, які вживаються і як прикметники, і як займенники:*

aucun, -e (ніякий, -а, ні один/одна)	autre (другий, -а, інший, -а)
même (сам, -а, той/та ж самий, -а)	nul, nulle (ніякий, ніяка)
plusieurs (декілька, численні)	tout, toute (весь/вся, цілий,-а)
tel, -le (той/та, такий/така)	tous, toutes (всі)
certain, -e (деякий, -а, якийсь, якась)	

Значення і вживання деяких неозначених прикметників

Прикметники **aucun, chaque, nul, plusieurs** стоять завжди перед іменником без артикля або будь-якого іншого детермінатива.

Інші неозначені прикметники можуть відноситись до іменника, вжитого з артиклем означеним або неозначеним, а також з вказівним або присвійним прикметником, наприклад, **autre**:

Voici un autre (l'autre, cet autre) livre.

Примітка: *un autre* – другий (якийсь другий), *l'autre* – другий (другий з двох), *d'autres* – якісь інші (другі), *les autres* – останні (ті другі, всі другі).

Même може бути неозначеним прикметником, займенником або прислівником. **Même**-неозначений прикметник стоїть перед іменником, що вживається з артиклем або іншим детермінативом, і означає "один і той же", "той же самий", "такий же":

Ils avaient la même inquiétude au cœur.

У них на серці була *одна й та ж* турбота.

Якщо **même** стоїть після іменника або вказівного займенника, воно означає "самий", "той самий":

Cette dépêche est même que j'attends depuis le matin.

Це *та сама* телеграма, що я чекаю з ранку.

Même після наголошеного займенника означає "сам" і зв'язується з ним дефісом:

Regardez vous-mêmes, si vous ne me croyez pas.

Подивіться *самі*, якщо ви мені не вірите.

Tout (toute, tous, toutes) може бути прикметником, займенником та прислівником.

Tout-прикметник означає "будь-який, кожний", якщо він стоїть перед іменником без артикля:

*Tout homme est mortel.
à tout moment*

*Кожна людина смертна.
у будь-яку хвилину.*

У множині **tout**-прикметник без артикля не вживається:

tous les hommes *всі люди*

Якщо після **tout** стоїть іменник з означеним артиклем або з вказівним чи присвійним прикметником, то **tout** означає "весь":

tout le pain *весь хліб*
tous mes livres *всі мої книги*

Якщо після **tout** стоїть іменник з неозначеним артиклем, то **tout** означає "цілий":

J'ai mangé tout un pain. *Я з'їв цілий хліб.*

Слід зазначити, що **tout**-прикметник стоїть п е р е д артиклем, а не між артиклем (або іншим детермінативом) і іменником.

Прикметник **tout** утворює цілий ряд сталих виразів:

tout le monde *всі* *en toutes lettres* *буквально*
tous les jours *щоденно* *de toutes parts* *з усіх сторін та ін.*

Неозначений прикметник **aucun** має форми лише жіночого і чоловічого роду однини:

aucun – ніякий, ні один, жодний *aucune* – ніяка, ні одна, жодна.

Aucun ставиться перед іменником без артикля і в реченні служить другим запереченням:

Il n'y avait aucun arbre autour. *Навколо не було жодного дерева.*

Nul може бути неозначеним прикметником і займенником. **Nul** має такі форми:

Рід	Однина	Множина
Чоловічий рід	nul ніякий, ні один	nuls ніякі
Жіночий рід	nulle ніяка, ні одна	nulles ніякі

Неозначений прикметник **nul** має те ж значення, що і **aucun**, і вживається перед іменником без артикля. **Nul**, як і **aucun**, служить другим запереченням у реченні:

Nul convive ne s'ennuyait. *Ні один гість не сумував.*

Plusieurs може бути прикметником і займенником. Неозначений прикметник **plusieurs** (декілька, численні) має тільки форму множини, однакову для чоловічого і для жіночого роду, і завжди стоїть перед іменником без артикля:

Il fit *plusieurs* expériences et réussit.

Він зробив *численні* дослідження і досяг успіху.

ПРИКМЕТНИК

L'ADJECTIF

Прикметник вказує на ознаки або властивості предметів. У практичній граматиці французької мови не прийнято ділити прикметники на якісні, тобто такі, які позначають змінні ознаки предметів (наприклад: bon, rouge, gai), і відносні, що позначають ознаки незмінні, відношення до предметів (наприклад: électrique, social, anglais). Ті і інші об'єднуються під спільною назвою **якісних прикметників**. Але, без сумніву, прикметники, що позначають відношення, граматично відрізняються від прикметників, що позначають якість, – не мають ступенів порівняння і в реченні не живляються у функції іменної частини присудка.

Як якісні, так і відносні, прикметники змінюються за родами і числами, узгоджуючись з означуваним іменником.

РІД ПРИКМЕТНИКІВ

(Genre des adjectifs)

1. Основне правило утворення жіночого роду – це додавання -e німого до прикметників чоловічого роду:

а) якщо прикметник у чоловічому роді закінчується на невимовний приголосний, то в жіночому роді перед **-e** нічим цей приголосний вимовляється:

un livre français [fra 'sɛ]	французька книга
une langue française [fra 'sɛ:z]	французька мова

б) якщо прикметник у чоловічому роді закінчується на голосний, то в жіночому роді цей прикметник змінюється лише орфографічно:

gai [ge] – gaie [ge] (веселий, -а) joli [li] – jolie [li] (гарненький, -а)

в) якщо прикметник чоловічого роду закінчується на німе **-e**, то в жіночому роді він не змінюється:

un jeune homme – молодий чоловік une jeune femme – молода жінка.

2. Прикметники на **-er, -ier** мають у жіночому роді суфікс **-ère, -ière**:

étranger (іноземний) – étrangère (іноземна)
dernier (останній) – dernière (остання).

3. Прикметники чоловічого роду на **-f** отримують у жіночому роді закінчення **-ve**: neuf (новий) – neuve (нова).

4. Прикметники чоловічого роду на **-eux** отримують у жіночому роді суфікс **-euse**:

heureux (щасливий) – heureuse (щаслива)

5. Прикметники, що мають в чоловічому роді суфікс **-teur**, у жіночому роді змінюють його на **-trice**:

protecteur (захисний) – protectrice (захисна)

6. Прикметники чоловічого роду на **-eur**, у жіночому роді мають суфікс **-euse**:

travailleur (працьовитий) – travailleuse (працьовита)

П р и м і т к а. Декілька прикметників на **-eur** утворюють форму жіночого роду за загальним правилом, тобто додаванням закінчення **-e**:

mineur, -e	менший, -а, неповнолітній, -я	antérieur, -e	попередній, -я
majeur, -e	більший, -а, повнолітній, -я	ultérieur, -e	наступний, -а
meilleur, -e	кращий, -а	postérieur, -e	пізніший, -а
supérieur, -e	вищий, -а, верхній, -я	extérieur, -e	зовнішній, -я
inférieur, -e	нижчий, -а, нижній, -я	intérieur, -e	внутрішній, -я

7. Прикметники на **-et, -ot, -el, -eil, -ul, -en, -ien, -on** подвоюють кінцевий приголосний:

cadet (молодший) – cadette (молодша)	sot (глупий) – sotte (глупа)
pareil (подібний) – pareille (подібна)	bel (гарний) – belle (гарна)
nul (нікчемний) – nulle (нікчемна)	bon (добрий) – bonne (добра)
euro péen – euro péenne (європейський, -а)	
italien (італійський) – italienne (італійська).	

П р и м і т к а. Декілька прикметників на **-et** не подвоюють кінцевий приголосний, а набувають un accent grave – **-ête**:

inquiet – inquiète (схвильований, -а, тривожний, -а)
concret – concrète (конкретний, -а)
secret – secrète (таємний, -а, секретний, -а)
complet – complète (повний, -а)
discret – discrète (скромний, -а, стриманий, -а)
indiscret – indiscrète (нескромний, -а).

8. Прикметники на **-al, -in, -ain, -ein, -un** не подвоюють кінцевий приголосний у жіночому роді:

national – nationale (національний, -а)	voisin – voisine (сусідній, -я)
mexicain – mexicaine (мексиканський, -а).	

9. Ряд прикметників, що закінчуються в чоловічому роді на **-s** і два на **-x**, у жіночому роді мають закінчення **-sse**:

bas – basse (низький, -а)	gros – grosse (товста, -а)
roux – rousse (рудий, -а)	faux – fausse (хибний, -а, фальшивий, -а).

10. Деякі прикметники мають особливу форму жіночого роду:

blanc (білий) – blanche (біла)
long (довгий) – longue (довга)
sec (сухий) – sèche (суха)
favori (улюблений) – favorite (улюблена)
grec (грецький) – grecque (грецька)
franc (відвертий, прямий) – franche (відверта, пряма)

frais (свіжий, прохолодний) – **fraîche** (свіжа, прохолодна)
jaloux (заздрісний, ревливий) – **jalouse** (заздрісна, ревлива)
doux (ніжний, солодкий, м'який) – **douce** (ніжна, солодка, м'яка)
public (публічний, суспільний) – **publique** (публічна, суспільна).

11. Прикметники **beau** (гарний), **nouveau** (новий), **vieux** (старий), **fou** (божевільний, шалений), **mou** (м'який; млявий) мають дві форми чоловічого роду однини:

beau – **bel**; nouveau – **nouvel**; vieux – **vieil**; fou – **fol**; mou – **mol**.

Друга форма вживається перед іменниками, що починаються з голосної або **-h** німого:

un beau platane (гарний платан) – un **bel** arbre (гарне дерево)
un vieux monsieur (старий чоловік) – un **vieil** homme (старий чоловік)

Жіночий рід цих прикметників утворюється від другої форми:
belle, nouvelle, vieille, folle, molle.

МНОЖИНА ПРИКМЕТНИКІВ

(Le pluriel des adjectifs)

1. В основному множина прикметників утворюється додаванням закінчення **-s** до форми однини:

une belle place – de belles places	un vase bleu – des vases bleus
гарна площа – гарні площі	синя ваза – сині вази

Це **-s** на кінці прикметників не вимовляється. Але коли наступний іменник починається з голосного або **-h** німого, закінчення **-s** звучить як [z]:

trois petits enfants [ptiza'fa] троє маленьких дітей

2. Прикметники, що закінчуються в однині на **-s** або **-x**, у множині не змінюються:

un mur gris (сіра стіна) – (des murs gris) – сірі стіни
un élève paresseux (лінивий учень) – des élèves paresseux (ліниві учні).

3. Прикметники на **-al** утворюють множину на **-aux**:

un journal mural стінна газета des journaux muraux стінні газети

Декілька прикметників на **-al** утворюють множину шляхом додавання закінчення **-s**:

banal – banals (банальний, -і)	natal – natals (рідний, -і)
final – finals (фінальний, -і)	glacial – glacials (льодовий, -і)
fatal – fatals (фатальний, -і)	naval – navals (морський, -і)
matinal – matinals (ранковий, -і)	
expérimental – expérimentals (дослідний, -і).	

4. Прикметники на **-eau** у множині мають закінчення **-eaux**:

un beau tableau – гарна картина de beaux tableaux – гарні картини.

МІСЦЕ ПРИКМЕТНИКА В РЕЧЕННІ

Якісний прикметник у функції означення в сучасній французькій мові ставиться, як правило, після означуваного слова: une nuit *sombre* – темна ніч.

Невелика кількість найбільш уживаних прикметників ставиться перед означуваним іменником:

grand (великий)	petit (маленький)	bon (гарний)	mauvais (поганий)
vieux (старий)	jeune (молодий)	joli (гарний)	beau (гарний)
large (широкий)	vrai (справжній)	haut (високий)	long (довгий)
nouveau (новий)	doux (м'який, ніжний)	gros (великий, крупний).	

Завжди стоять після іменника:

1) прикметники, що позначають кольори та форму предметів:

un chapeau *noir* чорна шляпа une table *ronde* круглий стіл

2) багатоскладові іменники:

une journée *pluvieuse*
дощовий день

un voyage *cosmique*
космічна подорож.

Деякі прикметники можуть вживатися як перед іменником, який вони означають, так і після нього. В залежності від місця, яке займає прикметник, змінюється його смисл:

un homme grand	людина високого росту
un grand homme	видатна людина
un homme brave	хоробра людина
un brave homme	славна людина
un homme pauvre	бідна людина (жебрак)
un pauvre homme	нещасна людина
un homme honnête	чесна людина
un honnête homme	порядна людина
une satire méchante	зла сатира
une méchante satire	погана сатира
les mains propres	чисті руки
les propres mains	власні руки

ПРИКМЕТНИКИ, ЩО ВЖИВАЮТЬСЯ ЯК ПРИСЛІВНИКИ

Деякі прикметники, такі як **haut, bas, fort, cher, droit, net** [net], **ferme, bon, mauvais** можуть вживатися як прислівники. Ці прикметники вживаються лише з деякими дієсловами, з якими вони утворюють сталі вирази:

parler (répondre) **haut, bas** – говорити (відповідати) голосно, тихо
crier (rire) **fort** – кричати (сміятися) голосно
douter **fort** – дуже сумніватися
travailler **ferme** – наполегливо працювати
s'arrêter (s'interrompre) **net** – різко, раптово зупинитися
refuser **net** – відмовитись навідріз
aller (mener, regarder) **droit** – йти (вести, дивитись) прямо
coûter (vendre, payer) **cher** – коштувати (продавати, платити) дорого
sentir **bon, mauvais, fort** – пахнути добре, погано, сильно

Як і всі прислівники, ці прикметники незмінні:

Ces billets ne coûtent pas cher.
Ces fleurs sentent bon.

Ці квитки коштують недорого.
Ці квіти добре пахнуть.

Прикметники, що вживаються у функції прислівників, стоять завжди після дієслова-присудка.

У реченні прикметники можуть вживатися у ролі означень (узгоджуючись у роді та числі з означуваним іменником), іменної частини присудка (узгоджується в роді і числі з підметом) та обставин.

СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ

(*Degrés de comparaison des adjectifs qualificatifs*)

Якісні прикметники можуть мати ступені порівняння.

Positif (позитивний ступінь) – прикметники називають якість предмету, але не порівнюють його з іншими предметами за ступенем цієї якості:

une longue rue довга вулиця un gros livre товста книга

Comparatif (вищий ступінь) – вказує, що предмет має дану якість

1) у більшій мірі, ніж предмет, з яким він порівнюється (утворюється за допомогою прислівника **plus** – більше):

L'acier est *plus solide* que le fer. Сталь міцніша за залізо;

2) у меншій мірі, ніж предмет, з яким він порівнюється (вживається прислівник **moins** – менш):

Le fer est *moins solide* que l'acier. Залізо менш міцне, ніж сталь.

3) Для вираження однакового ступеню якості вживається:

а) прислівник **aussi** (такий же):

Ma chambre est *aussi grande* que ta chambre.

Моя кімната така ж велика, як і твоя кімната.

б) прислівник **si** (настільки, так) у заперечних реченнях:

Il n'est pas *si faible* que vous croyez.-Він не такий слабкий, як ви думаєте.

Друга частина порівняння приєднується до першої сполучником **que**.

Superlatif (найвищий ступінь) показує, що предмет має певну якість у самому вищому або самому нижчому ступені. Для утворення найвищого ступеню прикметника до форми порівняльного ступеню додається означений артикль (чоловічого, жіночого роду або множини) або присвійний прикметник:

C'est *le plus grand* ami de mon frère. Це найкращий друг мого брата.
C'est *mon plus grand* ami. Це мій найкращий друг.

Перед другою частиною порівняння ставиться прийменник **de**:

Le platine est *le plus pèsant* de tous les métaux.
Платина – найважча з усіх металів.

Якщо прикметник у найвищому ступені стоїть після іменника, то артикль ставиться і перед іменником:

Le platine est *le métal le plus précieux*. Платина – самий дорогий метал.

Прикметники **bon** (гарний), **mauvais** (поганий), **petit** (маленький) мають особливі форми ступенів порівняння:

Позитивний ступінь	Вищий ступінь	Найвищий ступінь
bon (гарний)	meilleur (кращий)	le meilleur (найкращий)
mauvais (поганий)	pire (гірший)	le pire (найгірший)
petit (маленький)	moindre (менший)	le moindre (найменший)

Прикметник **bon** утворює ступені порівняння за допомогою **meilleur** тільки для вираження більш високої якості:

La récolte de cette année est *meilleure* que celle de l'année dernière.
Врожай цього року краще минулорічного.

При позначенні більш низької якості вживається **moins bon**:

La récolte de l'année dernière est *moins bonne* que celle de cette année.
Врожай минулого року менш гарний, ніж врожай цього року.

Прикметники **mauvais** і **petit** можуть утворювати ступені порівняння також шляхом додавання прислівників **plus** або **moins**.

Для прикметника **petit** форма **plus petit** у розмовній і літературній мові більш вживана, ніж **moindre**, яка вживається лише в абстрактному смислі (для вираження кількості або ступеню):

Il a fait ce travail sans *le moindre* effort.
Він зробив цю роботу без найменшого зусилля.

ЧИСЛІВНИК

LE NOM DE NOMBRE

Числівник – це частина мови, яка означає кількість предметів або їх порядок при лічбі. Числівники поділяються на *к і л ь к і с н і* (noms de nombre cardinaux) і *п о р я д к о в і* (noms de nombre ordinaux).

КІЛЬКІСНІ ЧИСЛІВНИКИ

NOMS DE NOMBRE CARDINAUX

Числівники, що означають число або кількість предметів, називаються **кількісними**:

1 un	11 onze	21 vingt et un	80 quatre-vingts
2 deux	12 douze	22 vingt-deux	81 quatre-vingt-un
3 trois	13 treize	23 vingt-trois	82 quatre-vingt-deux
4 quatre	14 quatorze	30 trente	90 quatre-vingt-dix
5 cinq	15 quinze	40 quarante	91 quatre-vingt-onze
6 six	16 seize	50 cinquante	100 cent
7 sept	17 dix-sept	60 soixante	101 cent un
8 huit	18 dix-huit	70 soixante-dix	200 deux cent
9 neuf	19 dix-neuf	71 soixante et onze	1000 mille
10 dix	20 vingt	72 soixante-douze	1000000 million (un)

Числівники **cinq** [sɛk], **six** [sis], **huit** [ɥit], **dix** [dis], **vingt** [vɛ] перед іменниками, що починаються з приголосного, втрачають кінцевий звук, наприклад:

cinq jours [sɛ' uʁ] – п'ять днів, six livres [si' li:vʁ] – шість книжок і т.ін.

Перед іменниками, що починаються з голосного або німого **-h**, тобто в умовах liaison, числівники **six** і **dix** вимовляються [siz], [diz]: six amis [siza'mi] – шестеро друзів, dix heures [di'zœʁ] – десять годин.

Сполучення neuf heures – дев'ять годин і neuf ans – дев'ять років звучать [nœ'vœʁ] і [nœ'va].

У числівнику soixante **-x** звучить як [s]: [swa'sɑ:t].

Кількісні числівники не змінюються в роді і числі, за виключенням числівника **un** (один), що має форму жіночого роду, – **une** (одна): un frère – один брат, une sœur – одна сестра.

Числівник **quatre-vingts** (вісімдесят) має закінчення множини **-s**. Але якщо до числівника 80 приєднані ще одиниці, то закінчення **-s** немає:

quatre-vingt-deux – вісімдесят два quatre-vingt-huit – вісімдесят вісім.

Числівник **cent** (сто) має на кінці **-s** у тому випадку, коли перед ним стоїть який-небудь числівник, а після нього немає жодного: deux cents – двісті, cinq cents – п'ятсот. Якщо ж після нього стоїть ще якийсь числівник, то **-s** не ставиться: deux cent cinquante – двісті п'ятдесят, cinq cent quarante-sept – п'ятсот сорок сім.

Mille ніколи не має закінчення **-s**. У датах нашої ери пишеться **mil**: mil neuf cent trente-neuf.

Un million (мільйон) є іменником і має закінчення **-s** у множині, а перед наступним іменником вживається прийменник **de**:

Il a perdu trois millions **de** francs. – Він втратив три мільйони франків.

ПОРЯДКОВІ ЧИСЛІВНИКИ
(NOMS DE NOMBRE ORDINAUX)

Порядкові числівники позначають послідовність або порядок предметів і відповідають на запитання: який?, котрий?

Порядкові числівники утворюються додаванням суфікса **-ième** до кількісного числівника:

deux – **deuxième** другий, друга *trois* – **troisième** третій, третя

При утворенні порядкових числівників потрібно відмітити такі особливості:

- Кількісні числівники, що закінчуються на **-e**, втрачають його при утворенні від них порядкових числівників:

quatre (4) – **quatrième** (четвертий); *treize* (13) – **treizième** (тринадцятий).

- **Cinq** (п'ять) утворює порядковий числівник додаванням **-u** після **-q**: *cinq* (п'ять) – **cinquième** (п'ятий, п'ята).

- У числівника **neuf** (дев'ять) при додаванні суфікса **-ième** кінцеве **-f** міняється на **-v-**:

neuf (дев'ять) – **neuvième** (дев'ятий, дев'ята).

- Порядковий числівник від числівника **un** має форму: **premier** (у чоловічому роді) і **première** (у жіночому роді). Але від нього можна також утворити порядковий числівник **unième**, який вживається лише в складних порядкових числівниках у сполученнях з кількісним числівником:

vingt et unième (двадцять перший); *trente et unième* (тридцять перший)

- Кількісний числівник **deux** (два), крім форми порядкового числівника **deuxième**, має також форму **second** [zg] (ч. р.) та **seconde** (ж. р.). Але числівник **second** ніколи не вживається в складних порядкових числівниках. Так, наприклад : двадцять другий – це тільки **vingt-deuxième** і т. ін.

Порядкові числівники, як і прикметники, вживаються у функції означення. Вони ставляться безпосередньо перед іменником, між артиклем і іменником. Артикль може бути означеним і неозначеним, він може бути замінений вказівним або присвійним прикметником:

le cinquième jour – п'ятий день; son **troisième** livre – його третя книга.

Порядкові числівники узгоджуються з іменником у числі, тобто в множині мають закінчення **-s**:

les dixièmes compétitions – десяти змагання.

Для позначення дробових чисел у чисельнику вживаються кількісні числівники, а у знаменнику – порядкові, але лише з 5:

$\frac{1}{10}$ – un dixième, $\frac{3}{5}$ – trois cinquième і т. ін., але:

$\frac{1}{2}$ – un demi або une moitié, $\frac{1}{3}$ – un tiers, $\frac{1}{4}$ – un quart.

При читанні десяткового дробу вставляється слово **virgule** (кома): 4,35 – quatre, virgule, trente-cinq; 3,215 – trois, virgule, deux cent quinze.

Вживання кількісних числівників замість порядкових

При позначенні

- дат: *le trois* janvier – третє січня. Виключенням із цього правила є “перше” число, яке позначається порядковим числівником *premier*:

Le premier janvier est le jour de l'An. – Перше січня – Новий рік;

- сторінок книги: page *un* (а не *première*), page *deux cents* (замість *la deux centième* page);

- томів, глав, параграфів: tome *trois* (том третій), chapitre *neuf* (глава 9);

- імен королів та царів: Louis XIV (*quatorze*) – Людовик Чотирнадцятий. За винятком **premier** (перший): Pierre Ier – Петро Перший.

LE PRONOM

ЗАЙМЕННИК

Займенник – це частина мови, яка замінює іменник. Деякі види займенників здатні замінювати ціле речення.

Виділяють 8 груп займенників: особові займенники (*personnels*), зворотні (*réfléchis*), прислівникові (*adverbiaux en та у*), відносні (*relatifs*), присвійні (*possessifs*), вказівні (*démonstratifs*), запитальні (*interrogatifs*), неозначені (*indéfinis*).

PRONOMS PERSONNELS

ОСОБОВІ ЗАЙМЕННИКИ

Особові займенники існують у двох формах:

- придієслівні або ненаголошені, названі так, тому що вони завжди стоять при дієслові, утворюючи з ним одну ритмічну групу;
- самостійні або наголошені, які завжди мають власний наголос і можуть вживатися ізольовано.

1. Придієслівні особові займенники

Pronoms personnels conjoints

	Sujet Підмет		Complément d'objet direct (прямий додаток)		Complément d'objet indirect (непрямий додаток)	
Singulier Однина	je	я	me	мене	me	мені
	tu	ти	te	тебе	te	тобі
	il	він	le	його	lui	йому
	elle	вона	la	її	lui	їй
Pluriel Множина	nous	ми	nous	нас	nous	нам
	vous	ви	vous	вас	vous	вам
	ils	вони	les	їх	leur	їм
	elles	вони	Les	їх	leur	їм

Місце придієслівних займенників

Займенники-додатки ставляться перед дієсловами, а в складних часах – перед допоміжними дієсловами:

Il *lui* écrit. – Він *йому* пише. Il ne *les* attend pas. – Він *їх* не чекає.
Vous aide-t-il? – Він *вам* допомагає?
Il *m'*a prévenu. – Він *мене* попередив.

При сполученнях особової форми дієслів з інфінітивом займенник-додаток ставиться перед інфінітивом:

Il va *lui* téléphoner. Він *йому* зараз зателефонує.
Il doit *leur* répondre. Він повинен *їм* відповісти.

У наказовому способі займенники-додатки ставляться п е р е д дієсловом у заперечній формі і п і с л я дієслова – у стверджувальній формі:

Attendez-*les*. – Почекайте *їх*. Ne *leur* écrivez pas. – Не пишть *їм*.

П р и м і т к а. У стверджувальній формі наказового способу замість займенника **me** вживають наголошену форму **moi**:

Aide-*moi*. – Допоможи *мені*. Ne *me* cherche pas. – Не шукай *мене*.

Коли дієслово має два займенники-додатки, то вони обидва стоять перед дієсловом, причому спочатку стоїть непрямий, а потім – прямий:

Il *me le* montrera. Він *мені його* покаже.
Il ne *te le* dira pas. Він *тобі цього* не скаже.
Vous les a-t-il rendus? Він *вам їх* повернув?

Але якщо обидва займенники 3-ї особи, то спочатку ставиться прямий додаток, а потім – непрямий.

Il *la leur* expliquera. Він *її їм* пояснить.
Il *les lui* a achetés. Він *їх йому* купив.

У наказовому способі у стверджувальній формі обидва займенники ставляться після дієслова, причому спочатку прямий, а потім – непрямий:

Promets-*le-moi*. – Пообіцяй *мені це*. Donnez-*les-nous*. – Дайте *їх нам*.

У заперечній формі наказового способу займенники-додатки ставляться на своєму звичайному місці (перед дієсловом: спочатку прямий, а потім – непрямий):

Ne la lui montre pas. – Не показуй їй йому.

Увага! Більшість дієслів, які відмінюються з прийменником **à** вимагають вживання займенників-непрямих додатків. Ці займенники замінюють іменники, перед якими стоїть прийменник **à**:

<i>Je téléphone à mon ami.</i>	<i>Je lui téléphone.</i>
Я дзвоню своєму другу.	Я йому дзвоню.
<i>J'écris à ma sœur.</i>	<i>Je lui écris.</i>
Я пишу своїй сестрі.	Я їй пишу.

Деякі дієслова, які вживаються з прийменником **à** (такі як **penser, s'intéresser, s'adresser, s'habituer, faire attention**) вимагають вживання наголошених займенників з прийменником **à**:

<i>Je pense à mon ami.</i>	<i>Je pense à lui.</i>
Я думаю про свого друга.	Я про нього думаю.
<i>Je m'intéresse à ces enfants.</i>	<i>Je m'intéresse à eux.</i>
Я цікавлюсь цими дітьми.	Я ними цікавлюсь.

Le neutre ("середнього роду")

Особовий займенник **le** може використовуватися для передачі категорії середнього роду.

Le neutre може представляти вказівний займенник **cela** (це) або навіть ціле речення:

Sais-tu cela? – *Oui, je le sais.* (*le = cela*) Ти знаєш *це*? – Так, я *це* знаю.

Sais-tu qu'il est malade? – *Oui, je le sais.* (*le = qu'il est malade*).

Ти знаєш, що він хворіє? – Так, я *це* знаю.

Увага! Не плутайте вказівний займенник **ce** з особовим займенником середнього роду **le**:

ce – вживається в основному як підмет дієслова **être**;

le – вживається лише як прямий додаток. Порівняйте:

C'est trop difficile.
Це занадто важко.

Je *le* sais bien moi-même.
Я *це* добре знаю сам.

Le neutre може вживатися як іменна частина складного іменного присудка. Тоді він представляє іменник без артикля або прикметник (дієприкметник). У цьому випадку він перекладається найчастіше за все словом, яке він представляє:

Etes-vous *étudiants*? – Nous *le* sommes. (le = étudiants)

Ви студенти? – Так, ми студенти.

Moi, je suis *content*, c'est toi qui ne *l'es* jamais. (le = content)

Я-то задоволений, це ти ніколи не буваєш задоволеним.

Le neutre вживається також у порівняльних реченнях, що вводяться словами **mieux** (краще), **moins** (менше), **plus** (більше) і т.ін. У цьому випадку його вживання необов'язкове. Українською мовою не перекладається:

Aujourd'hui le temps est meilleur qu'il (ne) *l'était* hier.

Сьогодні погода краще, ніж була вчора.

2. Наголошені особові займенники

Pronoms personnels toniques

Ці займенники знаходяться завжди під наголосом і вживаються або самостійно без дієслова, або приєднуються до нього за допомогою прийменника. Вони мають лише одну форму, спільну для підмета і додатка. Наголошені особові займенники мають такі форми:

Singulier			Pluriel		
1 ^{er} personne	2 ^e personne	3 ^e personne	1 ^{er} personne	2 ^e personne	3 ^e personne
moi – я	toi – ти	lui, elle він, вона	nous ми	vous ви	eux, elles вони

До них відноситься також зворотний займенник 3-ї особи **soi** (собі, себе).

Функції наголошених займенників

sujet підмет	<i>Lui et moi nous sommes amis. – Він і я – друзі. Moi aussi je le connais. – Я також його знаю.</i>
complément d'objet direct (прямий додаток)	<i>Je les ai rencontrés hier, lui et sa femme. Я їх вчора зустрів, його і його жінку. C'est toi que je cherche. – Саме тебе я шукаю.</i>
complément d'objet indirect (непрямий додаток)	<i>C'est à elles que je m'adresse. Саме до них я звертаюсь. Il n'est pas content d'eux. – Він не задоволений ними.</i>

Вживання наголошених займенників

1. У неповних реченнях, без дієслів:

Qui pourra le faire? – Moi.

Хто зможе це зробити? – Я.

Qui avez-vous vu? – Lui.

Кого ви бачили? – Його.

2. Щоб підкреслити підмет, прямий додаток:

Moi, je le connais bien.

Я його добре знаю.

Je le connais bien, lui.

Я його добре знаю.

3. У підсилювальних зворотах **c'est (ce sont) ... qui** et **c'est (ce sont) ... que**:

C'est elle qui me l'a dit.

Саме вона мені це сказала.

C'est à elle que je pense.

Я думаю саме про неї.

Ce sont eux que je cherche.

Саме їх я шукаю.

Вона мені це сказала.

Я думаю саме про неї.

Саме їх я шукаю.

4. Коли є два підмета або два додатки:

Mon ami et moi, nous aimons la peinture.

Я і мій друг, ми любимо живопис.

On vous invite, toi et lui.

Вас запрошують, тебе і його.

5. Як прийменникові додатки (з різними прийменниками):

Nous allons chez eux. Je compte sur toi.

Ми йдемо до них.

Я розраховую на тебе.

Ils sont partis sans lui.

Вони поїхали без нього.

6. У порівняннях: *Il écrit plus vite que toi.* Він пише швидше, ніж ти.

7. У наказовому способі замість займенників **me** і **te**:

Donne-moi ton adresse. – Дай мені свою адресу.

Lève-toi. – Встань.

ЗВОРОТНІ ЗАЙМЕННИКИ (PRONOMS RÉFLÉCHIS)

Зворотний займенник має ненаголошену форму **se** і наголошену **soi**.

Ненаголошений зворотний займенник **se** вживається лише при 3-й особі однини і множини і при інфінітиві займенникових дієслів. У реченні може бути в основному прямим або непрямим додатком.

Наголошений займенник **soi** вживається, як правило, у таких випадках:

1) щоб представити підмет, взятий у загальному смислі:

L'égoïste ne pense qu'à *soi*. Егоїст думає тільки *про себе*;

2) коли підмет виражений неозначеним займенником **on, chacun, personne, nul, tout le monde** та ін.:

Chacun travaillait pour *soi*. Кожний працював на себе;

3) якщо присудок виражений безособовим дієсловом або зворотом:

Il ne faut pas penser qu'à *soi*. Не потрібно думати тільки *про себе*;

4) з дієсловом в інфінітиві:

n'aimer que *soi* – любити тільки *себе*
avoir confiance en *soi* – довіряти собі.

Увага! Якщо іменник визначений, вживається **lui, elle, eux, elles**.

Порівняйте:

L'égoïste ne pense qu'à *soi*. Paul ne pensait qu'à *lui*.

Chacun a quelque argent sur *soi*. Pierre avait quelque argent sur *lui*.

Займенник **soi** може бути в реченні непрямим додатком з прийменниками:

On voit *devant soi* l'océan, et à gauche la plage.
Спереду (себе) видніється океан, а зліва – пляж.

Soi може вживатися з прикметником **même: soi-même** – сам:

Tout ce qu'on ne fait pas **soi-même** n'est jamais fait.
Те, що не зроблено самим собою, не є зробленим.

ПРИСЛІВНИКОВІ ЗАЙМЕННИКИ EN TA Y
PRONOMS ADVERBIAUX EN ET Y

En та **у** називають прислівниковими займенниками, тому що за походженням вони були обставинами місця і все ще зберігають цю функцію прислівників, але вони можуть також бути особовими займенниками.

Прислівники (Adverbes)

J'habite non loin de ce jardin
et j'y vais souvent.
Я живу недалеко від саду
і часто *туди* ходжу.

Quand reviendras-tu de Paris?
J'en reviendrai dans deux jours.
Коли ти повернешся з Парижу?
Я *звідти* повернусь через два дні.

Займенники (Pronoms)

Penses-tu à cette rencontre?
Oui, j'y pense toujours.
Ти думаєш про цю зустріч?
Так, я *про неї* думаю.

Avez-vous peur de chien?
Oui, j'en ai peur.
Ви боїтеся собаку?
Так, я *її* боюся.

Прислівник **у** заміняє іменник з прийменниками **à, dans, sur, sous** (ці прийменники вказують на місцезнаходження або напрямку руху), будучи обставиною місця. Прислівник **у** має значення "там", "тут", "туди".

Прислівник **en** виконує функцію обставини місця з прийменником **de** і відповідає на запитання "звідки?"

Особовий займенник "у"

Pronom personnel "у"

Займенник **у** замінює:

- непрямий додаток з прийменником **à** або **sur**, коли йдеться про неживу істоту:

Je penserai à *cette affaire*. – Я подумаю про справу.
Я подумаю про справу. – Я *про неї* подумаю.

Je compte *sur son aide*. – J'y compte.

Я розраховую на його допомогу. – Я на неї розраховую;

- ціле речення, що вводиться прийменником **à**. У цьому випадку у має значення вказівного займенника з прийменником **à** (у = à cela).

Необхідно запам'ятати дієслова та вирази, які вимагають прийменника **à** перед непрямым додатком, що позначає неживу істоту:

répondre à – відповідати на ...	faire attention à – звертати увагу на ...
penser à – думати про ...	réfléchir à qch – роздумувати над ...
songer à – думати про ...	consentir à qch – погоджуватись на ...
toucher à – торкатись чогось	réagir à qch – реагувати на ...
aspérer à – прагнути до ...	travailler à – працювати над ...
consacrer à – присвячувати	aider qn à – допомагати комусь
être prêt à – бути готовим до ...	obliger qn à – зобов'язувати до ...
être fidèle à – бути вірним	s'habituer (être habitué) à – звикати до
s'intéresser à – цікавитись	prendre part à – брати участь у ...
se préparer à – готуватись до	participer à – брати участь у ...
assister à – бути присутнім	s'abonner à – підписатись на ...
tenir à – дуже хотіти чогось	se prendre à – братись за ...

Займенник у може замінити тільки іменник, що означає предмет. Замість іменника, що означає особу, вживається займенник-додаток (**lui, leur**) або наголошений особовий займенник з прийменником **à**:

Je répons à *sa lettre*. – J'y répons.

Я відповідаю на його лист (*на нього*).

Je pense à *mon voyage*. – J'y pense.

Я думаю про свою подорож (*про неї*).

Je répons à *mon ami*. – Je *lui* répons.

Я відповідаю своєму другу (*йому*).

Je pense à *mon ami*. – Je pense à *lui*.

Я думаю про свого друга (*про нього*).

Pronom personnel "en"

Особовий займенник "en"

Займенник **en** заміняє:

- непряний додаток, що вводиться прийменником **de**:

Je suis sûr *de son amitié*. – J'*en* suis sûr.
Я впевнений у його дружбі (у ній).

- ціле речення; тоді воно означає **de cela**:

Je suis sûr *de ce que je dis*. – J'*en* suis sûr. (en = de cela).
Я впевнений у тому, що говорю (у цьому).

Необхідно запам'ятати дієслова та вирази, які вимагають прийменник **de** перед непрямим додатком, що позначає неживу істоту:

parler de – говорити про ...	avoir besoin de – мати потребу
profiter de – скористуватися	avoir peur de – боятися
souffrir de – страждати від ...	avoir honte de – соромитись
s'approcher de – наближатися до ...	avoir envie de – мати бажання
s'occuper de – займатися	être sûr de – бути впевненим
se servir de – користуватися	être fier de – пишатися
se moquer de – насміхатися з ...	être plein de – бути повним
se souvenir de – згадувати про ...	être confus – бути сконфуженим
s'inquiéter de – хвилюватися	être désolé de – бути засмученим
douter de – сумніватися	être heureux de – бути щасливим
orne de – прикрашати	être content de - бути задоволеним
couvrir de – покривати	être satisfait de - бути задоволеним
remplir de – наповнювати	se passer de – обходитись без ...
entourer de – оточувати	s'étonner de – дивуватися
planter de – обсаджувати	être étonné (surpris) de - бути здивованим
border de – оточувати	être responsable de - бути відповідальним

У цьому випадку займенник **en** потрібно перекладати особовим займенником у тому відмінку, якого вимагає дане дієслово:

Il avait de l'affection pour son fils aîné; il *en* était fier.
Він любив свого старшого сина, він пишався *ним*.

Займенник **en** може замінити тільки іменник, що означає предмет. Замість іменника, що означає особу, вживається наголошений особовий займенник з прийменником **de**:

Je suis sûr *de son amitié*. – J'*en* suis sûr. Je suis sûr *de cet homme (de lui)*.
Я впевнений у його дружбі (у ній). Я впевнений у цій людині (у ній).

- прями́й додаток, перед яким стоїть неозначений артикль (*un, une, des*), частковий артикль (*du, de la, de l'*) або прийменник **de** (у заперечній формі):

Avez-vous une sœur? – *J'en ai une.* (*J'ai une sœur*).

У вас є сестра? – Є одна.

As-tu acheté du papier? – *J'en ai acheté.* (*J'ai acheté du papier*).

Ти купив папір? – Я *його* купив. (*Я купив папір*).

As-tu un crayon? – *Je n'en ai pas.* (*Je n'ai pas de crayon*).

У тебе є олівець? – У мене *його* немає. (*У мене немає олівця*).

- іменник, перед яким стоїть кількісний числівник або інше слово, що позначає кількість (*beaucoup* – багато; *peu* – мало; *trop* – занадто багато; *combien* – скільки та ін.):

Combien d'enfants as-tu? – *J'en ai trois.* (*J'ai trois enfants*).

Скільки у тебе дітей? – У мене *їх* троє.

As-tu assez d'encre? – *Non, j'en ai peu.* (*J'ai peu d'encre*).

У тебе достатньо чорнил? – Ні, у мене *їх* мало. (*У мене мало чорнил*).

У цих двох випадках **en** може замінювати як іменники-живі істоти, так і неживі).

Місце прислівникових займенників у та en у реченні

Займенники **у та en** ставляться п е р е д дієсловом:

J'u pense. – Я *про це* думаю. *Je n'u ai pas pensé.* – Я *про це* не подумав.

Il en parle. – Він *про це* говорить.

Il n'en parle pas. – Він *про це* не говорить.

Якщо у реченні є ще і придієслівний займенник, то займенники **у та en** ставляться після нього:

Je les u ai aidé.

Il ne leur en a pas parlé.

Я *їм у цьому* допоміг.

Він *їм про це* не говорив.

У стверджувальній формі наказового способу займенники **у та en** ставляться п і с л я дієслова, а у заперечній формі вони займають своє звичайне місце п е р е д дієсловом:

Стверджувальна форма	Заперечна форма
Penses-y. – Подумай <i>про це</i> .	N'y pense pas. – Не думай <i>про це</i> .
Parlons-en. – Поговорімо <i>про це</i> .	N'en parlons pas. – Не говорімо <i>про це</i> .
Aidez-les-y.	Ne les y aidez pas.
Допоможіть їм у цьому.	Не допомагайте їм у цьому.
Parle-lui-en.	Ne lui en parle pas.
Поговори з ним <i>про це</i> .	Не говори з ним <i>про це</i> .
Prépare-t'y.	Ne t'y prépare pas.
Приготуйся <i>до цього</i> .	Не готуйся <i>до цього</i> .
Sers-t'en. – Пригощайся <i>цим</i> .	Ne t'en sers pas. – Не пригощайся <i>цим</i> .

П р и м і т к и.

1. Коли займенники **y** та **en** слідуєть за дієсловами I групи у наказовому способі, то на кінці цих дієслів у 2 особі однини пишеться **-s**: *penses-y*.
2. Перед **y** та **en** наголошені форми **moi**, **toi** замінюються ненаголошеними формами **me**, **te**: *prépare-t'y*, *parle-m'en*.

ВІДНОСНІ ЗАЙМЕННИКИ

PRONOMS RELATIFS

Відносні займенники відрізняються від усіх інших займенників тим, що у реченні виконують подвійну функцію. З одного боку, як займенники вони заміщають слово (іменник або займенник), що стоїть перед ними. З іншого боку, відносні займенники – це сполучникові слова, які вводять означальні підрядні речення і зв'язують їх з головним реченням. Означальне підрядне речення визначає те слово головного речення, після якого воно стоїть. У той же час відносний займенник – член підрядного речення, де він може бути підметом, прямим або непрямым додатком.

Відносні займенники поділяються на прості, або незмінювані – **qui**, **que**, **quoi**, **dont**, відносний прислівник **où** та складні, які змінюються в роді та числі – **lequel**, **laquelle**, **lesquels**, **lesquelles**.

Pronoms relatifs simples

Прості відносні займенники

Qui, que, quoi, dont називаються простими, тому що вони нероздільні.

Відносний займенник qui (який, яка, які)

- 1) Займенник **qui** – підмет означального підрядного речення; заміняє або іменник, що означає істоту, предмет чи абстрактне поняття, або займенник:

Regardez l'homme *qui* entre. Подивіться на чоловіка, *що* заходить.
C'est un cadeau *qui* lui plaira. Це подарунок, *який* йому сподобається.

- 2) Займенник **qui** з різними прийменниками – непрямий додаток до присудка означального підрядного речення; заміняє лише іменники, що означають істоти:

Voici mon ami *chez qui* j'ai passé mes vacances.
Ось мій друг, у якого я провів свої канікули.

Відносний займенник que (якого, яку, яких, які)

Займенник **que** виступає у реченні прямим додатком, заміняючи іменники, що означають істоти або предмети:

C'est un jeune acteur *que* je veux vous présenter.
Це молодий актор, *якого* я хочу вам представити.
Ce sont les livres *que* je vous ai apportés.
Це книжки, *які* я вам приніс.

Відносний займенник quoi

Займенник **quoi** вживається у якості непрямого додатка з різними прийменниками для позначення лише предметів, а не істот. Означуваними словами у цьому випадку будуть не іменники, а вказівний займенник **ce** або слова **voici** і **voilà**:

C'est *ce à quoi* elle pense.
Voilà *de quoi* il est capable.

Саме *про це* вона думає.
Ось *на що* він здатний.

Відносний займенник **dont**

Займенник **dont** може замінити іменники, що позначають предмети або істоти, і вживається замість **de qui, de quoi, duquel** і т.ін.

Він може виступати у реченні у ролі непрямого додатка (відповідає родовому, орудному або місцевому відмінкам) до іменника, дієслова, прикметника, кількісного прислівника, числівника.

1) **Dont** – додаток до підмета підрядного речення:

Voici mon ami *dont* le père est journaliste (*le père de mon ami*).
Ось мій друг, батько *якого* журналіст.

У цьому випадку порядок слів в українській та французькій мовах не співпадає. У французькій мові займенник **dont** стоїть на початку підрядного речення, а підмет, до якого воно відноситься, займає друге місце. Українське підрядне речення починається з підмета. Займенник **dont** у цьому випадку слід перекладати родовим відмінком займенника "який".

2) **Dont** – додаток до дієслівного присудка або до прикметника-іменної частини складного присудка. У цьому випадку **dont** відноситься до дієслова або прикметника, що вимагає додатка з прийменником **de** (див. розділ "Займенник **en**", с. 50).

C'est le livre *dont* je t'ai parlé. (*Je t'ai parlé de ce livre*).
Ось книга, *про яку* я тобі говорив.

C'est un travail *dont* il est fier. (*Il est fier de ce travail*).
Це робота, *якою* він пишається.

3) **Dont** – додаток до прямого додатка означального підрядного речення:

Le garçon prononça quelques mots *dont* ils ne comprirent pas le sens.
(Ils ne comprirent pas *le sens des mots*).

Хлопець промовив декілька слів, смислу *яких* вони не зрозуміли.

Переклад таких речень українською мовою слід починати з прямого додатка, а потім перекладати **dont** займенником "який" у родовому відмінку.

4) **Dont** може замінити іменник у множині, кількісний числівник або кількісний прислівник. У цьому випадку **dont** перекладається: "серед яких", "із яких", "у числі яких":

J'ai une centaine de livres *dont* beaucoup sont des exemplaires très rares
(*beaucoup de ces livres*).

Il m'a apporté dix livres *dont* j'ai lu trois.
(J'ai lu *trois de ces livres*).

У мене сотня книг, *серед яких* багато дуже рідкісних екземплярів.

Він мені приніс десять книг, три *із яких* я прочитав.

Відносний займенник **dont** не може бути додатком до іменника з прийменником (непрямого додатка) або обставини підрядного означального речення. У цьому випадку вживаються складні відносні займенники.

Відносний займенниковий прислівник où

L'adverbe relatif où

Où може замінити лише іменники, що означають предмети. Він вживається як обставина місця або часу.

1. Як обставина місця, **où** означає **dans lequel (laquelle** і т.д.). Перед ним можуть стояти прийменники **de** та **par**:

la maison *où* il habite – будинок, *в якому (де)* він живе;

la ville *d'où* il vient – місто, *звідки* він родом;

la rue *par où* passa le cortège. – вулиця, *по якій* пройшов кортеж.

2. Як обставина часу, **où** вживається після іменників, що означають час (година, час, день, мить і т.д.). Він перекладається словом "коли", і означений артикль, з яким вживається іменник, часто має вказівне значення:

C'était l'heure *où* les ouvriers sortaient de l'usine.
 Це був час, *коли* робітники виходили з заводу.
 Il pensait au temps *où* ils avaient travaillé ensemble.
 Він думав про той час, *коли* вони працювали разом.

Pronoms relatifs composés

Складні відносні займенники

Складний відносний займенник складається з означеного артикля **le, la, les** і прикметника **quel, quelle, quels, quelles**, з'єднаних в одне слово. Складні відносні займенники, на відміну від простих, змінюються в роді і числі, приймаючи рід і число іменників, які вони замінюють.

Форми складного відносного займенника

Чоловічий рід		Жіночий рід	
Однина	Множина	Однина	Множина
lequel	lesquels	laquelle	lesquelles

Складні відносні займенники вживаються в означальних підрядних реченнях головним чином як обставини або як непрямі додатки з різними прийменниками.

При вживанні з прийменниками **à** або **de** складні відносні займенники чоловічого роду однини та множини обох родів зливаються з ними:

Прийменник	Однина		Множина	
	lequel	laquelle	lesquels	lesquelles
à	auquel	à laquelle	auxquels	auxquelles
de	duquel	de laquelle	desquels	desquelles

Складні відносні займенники можуть означати назви живих істот, предметів і абстрактних понять.

Вони вживаються в основному як непрямі додатки з прийменниками:

le crayon <i>avec lequel</i> j'écris	le passant <i>auquel</i> il s'adresse
олівець, <i>яким</i> я пишу;	перехожий, <i>до якого</i> він звертається
le monument <i>vers lequel</i> ils se dirigent	
пам'ятник, <i>до якого</i> вони прямують.	

При називанні предметів вживання складних форм як прийменникових додатків о б о в ' я з к о в е :

le livre *auquel* je pense – книга, *про яку* я думаю.

Якщо мова йде про живі істоти, складні форми з прийменником вживаються нарівні з простим відносним займенником **qui**, однак форма з **qui** – вживається більше:

l'homme *à qui* (*auquel*) je pense – чоловік, *про якого* я думаю;
l'enfant *avec qui* (*avec lequel*) j'ai causé – дитина, *з якою* я мав бесіду.

П р и м і т к а. З прийменником **parmi** (серед) вживається завжди складна форма:

Elle vit un groupe de jeunes gens *parmi lesquels* se trouvaient ses frères.
Вона побачила групу молодих людей, *серед яких* знаходились її брати.

ПРИСВІЙНІ ЗАЙМЕННИКИ

PRONOMS POSSESSIFS

Присвійні займенники на відміну від присвійних прикметників вживаються самотійно, вони заміняють іменник з присвійним прикметником. Цей іменник може означати як живу істоту, так і предмет або абстрактне поняття. Присвійні займенники беруть рід і число того іменника, який вони заміняють, і узгоджуються в особі і числі з іменником (або займенником), що позначають власника предмета. Присвійні займенники вживаються завжди з означеним артиклем.

Форми присвійних займенників

Власник предмета		Предмет, яким володіють			
		один предмет		декілька предметів	
		чоловічий рід	жіночий рід	чоловічий рід	жіночий рід
один власник	Я ти він, вона	le mien le tien le sien	la mienne la tienne la sienne	les miens les tiens les siens	les miennes les tiennes les siennes
декілька власників	ми ви вони	le nôtre le vôtre le leur	la nôtre la vôtre la leur	les nôtres les vôtres les leurs	

Коли присвійні займенники вживаються як додатки з прийменниками **à** або **de**, ці прийменники зливаються з означеним артиклем, який завжди передує присвійному займеннику:

Je te parlerai de *mon voyage*
(de *mes vacances*) et toi, tu me
parleras *du tien* (*des tiennes*).
Vous pensez *à votre avenir*
et ils pensent *au leur*.

Я тобі розкажу про свою подорож
(про свої канікули), а ти мені
розкажеш про свою (про свої).
Ви думаєте про своє майбутнє,
а вони про своє.

ВКАЗІВНІ ЗАЙМЕННИКИ PRONOMS DÉMONSTRATIFS

Вказівні займенники вживаються замість іменника, беручи рід і число останнього. У реченні ці вказівні займенники виконують усі синтаксичні функції іменника: підмета, прямого та непрямого додатка, іменної частини складного присудка. Є також вказівний займенник середнього роду, який має узагальнююче значення і не може замінити окремий іменник.

Форми вказівних займенників

Рід	Однина	Множина
Чоловічий рід	celui – той	ceux – ті
Жіночий рід	celle – та	celles – ті
Середній рід	ce – те	–

Прості форми

Прості форми ніколи не вживаються ізольовано, за ними завжди йде додаток, який може бути:

1) означальним реченням:

Regardez ces trois photos et choisissez *celle qui vous plaira*.
Ces exercices sont plus faciles que *ceux que nous avons faits hier*.

Подивіться ці три фотокартки і виберіть *ту, яка вам сподобається*.
Ці вправи легші, ніж *ті, які ми робили вчора*.

2) додатком, введеним прийменником **de**:

Son histoire ressemble à *celle de beaucoup de jeunes ouvriers*.
Voici vos cahiers et voilà *ceux de vos camarades*.

Його історія схожа на *історію багатьох молодих робочих*.
Ось ваші зошити, а ось *зошити ваших товаришів*.

П р и м і т к а. У цьому останньому випадку слово, яке заміняється займенником у французькій фразі, повинно повторюватись в українській фразі.

Складні форми

Вказівний займенник може супроводжуватись прислівниками **ci** (**ici**) або **là**, що підсилює його вказівне значення. Складні форми вживаються самостійно і не супроводжуються жодним додатком. Вони можуть вживатися при протиставленні або ізольовано.

Рід	Однина	Множина
Чоловічий рід	celui-ci – цей celui-là – той	ceux-ci – ці ceux-là – ті
Жіночий рід	celle-ci – ця celle-là – та	celles-ci – ці celles-là – ті
Середній рід	ceci – це cela, ça – те	

Складні форми, вжиті при протиставленні

Якщо вказівні займенники з прислівниками **ci** і **là** зустрічаються в одному реченні, то займенник з прислівником **ci** вказує на предмет, що знаходиться ближче, а займенник з прислівником **là** на предмет, що знаходиться далі:

Mets les fleurs dans les vases, les roses
dans *celui-ci* et le jasmin dans *celui-là*.

Постав квіти у вази: троянди
ось у *цю*, а жасмин – в *ту*.

Celui-ci може вказувати також на предмет, названий останнім, а **celui-là** – на предмет, названий першим:

Là, le maître et l'enfant se séparèrent,
celui-ci courut à la maison,
celui-là monta chez lui.

Там учитель і хлопчик розій-
шлися, хлопчик побіг додому,
а вчитель піднявся до себе.

П р и м і т к а. Складні форми ніколи не супроводжуються підрядними означальними реченнями, навіть, якщо є протиставлення.

Складні форми, вжиті ізольовано

Коли мова йде не про протиставлення, а про виділення одного предмета серед інших, може вживатися як займенник **celui-ci**, так і **celui-là**:

Cette revue n'est pas intéressante,
regardez plutôt *celle-là* (*celle-ci*).

Цей журнал нецікавий,
подивіться краще ось *цей*.

Займенник **celui-ci**, ізольований, вживається також у значенні "цей останній" і перекладається на українську мову словами "цей", "той", "останній":

Il téléphona à son ami, mais
celui-ci n'était pas encore rentré.

Він подзвонив своєму другу,
але *той* ще не повернувся додому.

П р и м і т к а. Займенник *celui-là* не може використовуватись у цьому випадку.

Вказівні займенники середнього роду *ce, cela, ceci, ça*

Вказівний займенник середнього роду **ce** не вживається ізольовано, а завжди супроводжується дієсловом або відносним займенником і має значення "це", "те". Він може вживатися в таких випадках:

1) як підмет при дієсловах **être, sembler** і при дієсловах **pouvoir + être, devoir + être**; у цьому випадку займенник **ce** перекладається "це" (дієслово "бути" в теперішньому часі опускається):

C'est notre salle de lecture.	Це наш читальний зал.
Ce doit être dangereux.	Це повинно бути небезпечно.

П р и м і т к а. Підметами інших дієслів можуть бути лише займенники **cela (ceci, ça)**. Порівняйте: C'est très intéressant. **Cela** m'intéresse beaucoup.
Це дуже цікаво. Це мене дуже цікавить;

2) може супроводжуватись означальним підрядним реченням; у цьому випадку вказівний займенник у сполученні з відносними займенниками **qui, que, quoi, dont** відповідає українському "те, що":

Il lui raconta *ce qui* lui était arrivé.
Він йому розповів *те, що* з ним трапилось.
Voilà *ce que* j'ai acheté pour vous. Ось *що (те, що)* я купив для вас.
C'est *ce dont* il a le plus besoin. Це *те, що* йому найбільше потрібно.

Складні займенники **ceci** і **cela** мають значення "це". У реченні можуть бути:

- підметом: *Cela (ceci) ne m'intéresse pas.* – Це мене не цікавить;
- прямим додатком: *Qui vous a dit cela (ceci)?* – Хто вам *це* сказав?
- непрямым додатком: *Que pensez-vous de cela (de ceci)?* – Що ви *про це* думаете?

Якщо займенники **ceci** і **cela** протиставляються одне одному, то **ceci** означає "це", а **cela** – "те":

Ceci m'intéresse et *cela* ne m'intéresse pas. Це мене цікавить, а *те* ні.

Займенник **cela** має скорочену форму **ça**, яка вживається лише в розмовній мові:

Où as-tu mis *ça*?

Куди ти поклав *це*?

Je n'ai jamais dit *ça*.

Я ніколи не говорив *цього*.

Ça входить до складу деяких сталих виразів:

Comment *ça* va? – Як справи?

Ça ne se fait pas. – Так не робиться.

Ça se dit. – Так говорить.

C'est *ça*. – Так. Саме так. Да так.

comme *ça* – так, таким чином

Ça ne fait rien. – Нічого.

comme ci, comme *ça* – так собі тощо.

ЗАПИТАЛЬНІ ЗАЙМЕННИКИ

PRONOMS INTERROGATIFS

Запитальні займенники служать для того, щоб ставити запитання як до окремих членів речення, так і до цілих речень.

Запитальні займенники діляться на:

- 1) прості запитальні займенники;
- 2) запитальні займенники зі зворотами **est-ce qui** і **est-ce que**;
- 3) складні запитальні займенники.

Таблиця запитальних займенників та зворотів

Синтаксична функція	Запитання до особи	Запитання до предмета або абстракт. поняття
Підмет	qui? (хто?) qui est-ce qui? (хто?)	qu'est-ce qui? (що?)
Іменна частина присудка	qui? (хто?)	que? (що?)
Прямий додаток	qui? (кого?) qui est-ce que? (кого?)	que? (що?) qu'est-ce que? (що?)
Непрямий додаток	à qui? de qui? par qui? à qui est-ce que? de qui est-ce que? (кого? кому? ким?) тощо	à quoi? de quoi? par quoi? à quoi est-ce que? de quoi est-ce que? par quoi est-ce que? (чого? чому? чим?) тощо

Прості запитальні займенники "qui", "que", "quoi"

Qui відноситься тільки до осіб:

Qui connaît cet homme? – Хто знає цю людину? (підмет)

Qui êtes-vous? – Хто ви? (іменна частина присудка)

Qui cherchez-vous? – Кого ви шукаєте? (прямий додаток)

A qui pensez-vous? – Про кого ви думаєте? (непрямі прийменникові

Chez qui allez-vous? – До кого ви йдете? додатки)

Que відноситься тільки до предметів:

Que cherchez-vous? – Що ви шукаєте? (прямий додаток)

Qu'y a-t-il sur ce rayon? – Що є на цій полиці?

(додаток безособового дієслова).

Quoi відноситься тільки до предметів:

A quoi pensez-vous? – Про що ви думаєте?

De quoi parlez-vous? – Про що ви говорите?

(непрямі прийменникові додатки).

П р и м і т к и.

1. При підметі **qui** або **qui est-ce qui** дієслово ставиться завжди у 3-й особі однини:

Qui (qui est-ce qui) vous l'a dit? – Хто вам це сказав?

2. Коли підметом запитального речення, що починається з прямого додатка **qui**, є іменник, то обов'язкова складна інверсія (яка не робиться в запитальних реченнях з **qui**-підметом):

Qui cherche ce garçon?

Хто шукає цього хлопчика?

Qui ce garçon cherche-t-il?

Кого шукає цей хлопчик?

3. Запитальні звороти **qui est-ce que**, **qu'est-ce que**, і т. д. найчастіше вживаються в розмовній мові.

Складний запитальний займенник "lequel"

Складний запитальний займенник **lequel** "який?", котрий?" змінюється в роді і числі. Він утворюється поєднанням означеного артикля та запитального прикметника **quel**.

Рід	Однина	Множина
Чоловічий рід	lequel	lesquels
Жіночий рід	laquelle	lesquelles

Запитальний займенник **lequel** вживається при виборі одного предмета з декількох (який з ...?, котрий з ...?).

Lequel de ces livres est à vous?
Je voudrais prendre une de ces
pommes. – *Laquelle*?

Котра з цих книжок ваша?
Я хотів би взяти одне з цих
яблук. – *Яке*?

П р и м і т к а. У складних запитальних займенниках артикль зливається з прийменниками **à** та **de**:

Auquel de vos camarades voulez-vous
donner ces billets?

Якому з ваших товаришів ви хочете
дати ці квитки?

Duquel de vos élèves êtes-vous
surtout mécontent?

Котрим з ваших учнів ви особливо
не задоволені?

НЕОЗНАЧЕНІ ЗАЙМЕННИКИ І ПРИКМЕТНИКИ

PRONOMS ET ADJECTIFS INDÉFINIS

До неозначених займенників відносяться різні за значенням і за формою займенники. Деякі з них можуть вживатися і як прикметники, супроводжуючи іменник з артиклем або без нього. Це займенники **aucun, autre, certain, même, nul, plusieurs, tel, tout** (див. розділ "Неозначені прикметники" – с. 26).

Неозначені займенники: **on, chacun, l'un, l'un ... l'autre, personne, rien, quelque chose, quelqu'un** у якості прикметника не вживаються.

On (неозначено-особовий займенник) – це займенник 3-ї особи однини, який у реченні завжди виступає підметом і не має конкретного значення. **On** може перекладатися:

- 1) дієсловом у 3-й особі множини (без підмета): *on sonne* – *дзвонять*;
- 2) дієсловом у 2-й особі однини (без підмета) з узагальнюючим смислом та інколи словами "люди", "людина":

On regrette souvent ses actes. *Людина* часто жалкує з приводу своїх дій.
On ne sait jamais à quoi s'attendre quand on a affaire *Ніколи не знаєш, чого чекати, коли маєш справу з такого роду людьми;*
à des gens de cette sorte.

3) пасивною формою без підмета (*було ... , можна ...*) або з підметом (дієслова на **-ся**):

On a décidé de tout remettre au demain.

Було вирішено відкласти все до завтра.

On envoie les lettres par la poste. *Листи висилаються по пошті;*

4) у виразах: **on peut (on ne peut pas)** – можна (не можна); **on voit, on aperçoit** – видно, видніється, помітно; **on entend** – чути, чується; **on sait (on ne sait pas)** – відомо (невідомо), **on doit** – потрібно, слід:

On ne sait pas encore ce qui peut arriver.

Ще невідомо, що може статися;

5) у розмовній мові займенник **on** може замінити будь-яку іншу особу, найчастіше 1-у особу однини і множини:

– *Qu'est-ce que vous faites?* – Що ви робите? *On part?* – Пішли?

– *On s'amuse.* – *Mi* граємо. *On y va!* – Йдемо туди!

П р и м і т к а. Якщо займенник **on** вживається після слів **ou** (або), **si** (якщо), **où** (де), **et** (і), **que** (що, якого), перед **on** для благозвучності ставиться **l'** (**l'on**):

Ce phénomène est plus rare que l'on pense. – Це явище більш рідке, ніж вважають.

On вживається також у прислів'ях та приказках:

On récolte ce qu'on a semé. *Що посієш, те й пожнеш.*

Chacun. Неозначений займенник **chacun** (кожний, будь-який) змінюється по родах: **chacun – chacune** та не має форми множини:

Chacun peut se tromper. *Кожний може помилитися.*

Quelqu'un утворюється з прикметника **quelque** та займенника **un**. Він перекладається словами "**хтось**" у стверджувальних реченнях та "**хто-небудь**" у запитальних та умовних реченнях:

Tu entends? Quelqu'un marche dans la cour.

Чуєш? Хтось ходить у дворі.

Y a-t-il quelqu'un dans la chambre voisine?

У сусідній кімнаті хто-небудь є?

Si quelqu'un me téléphone, *Якщо хто-небудь мені подзвонить,*
dites que je reviendrai bientôt. *скажіть, що я скоро повернусь.*

Quelques'uns (quelques'un(e)s) означає "деякі", "декілька":

Quelques-uns de ses amis disent le contraire.

Деякі його друзі говорять інше.

J'ai beaucoup de photos, je t'en donnerai quelques-un(e)s.

У мене багато фотографій, я дам тобі декілька.

Autre (неозначений займенник) вживається завжди з артиклем.

- 1) **Un autre** означає "інша особа або предмет" і перекладається словами "інший", "хто-небудь інший":

Cédez votre tour à un autre.

Поступіться своєю чергою кому-небудь іншому.

- 2) **L'autre**, вжитий один або в зв'язку з займенником **l'un**, означає "другий" і перекладається словами "другий", "інший":

Il a deux sœurs dont l'une est sa cadette et l'autre son aînée.

У нього дві сестри, одна з яких молодша, а друга старша за нього.

- 3) **Les autres** означає "всі інші особи (предмети)" і перекладається "всі інші", "решта":

Voilà trois livres, je vous apporterai les autres demain.

Ось три книги, решту я принесу вам завтра.

- 4) **D'autres** допускає, що є ще треті і т.д. і перекладається словами "інші" ("деякі інші", "якісь інші"):

Je peux le proposer à d'autres.

Я можу запропонувати це іншим.

Les uns aiment le printemps,

Одні люблять весну,

d'autres préfèrent l'automne.

другі надають перевагу осені.

- 5) **L'un l'autre** (у множині **les uns les autres**) перекладається як "один одного". Він виражає взаємність дії і може вживатися як прямий, так і непрямої додаток. У цьому останньому випадку прийменник ставиться перед **autre**:

Ils aident l'un l'autre.

Вони допомагають один одному.

Ils se moquent l'un de l'autre.

Вони сміються один з одного.

Certains (certaines) вживається лише в множині. Він означає "деякі", "дехто":

Certains préfèrent le printemps à toutes les autres saisons.
Дехто надає перевагу весні більше, ніж іншим порам року.

Aucun (aucune) означає "ніхто", "ні один", "жоден" і служить другою заперечною часткою. Найчастіше за все він супроводжується додатком з прийменником **de**:

Aucun de nous ne le ferait. Жоден з нас цього б не зробив.

Même (неозначений займенник) вживається завжди з означеним артиклем і означає "один і той же, той же самий". Він може мати форму множини – **les mêmes**:

Ils sont toujours les mêmes. Вони все ті ж (такі ж самі).

Tout в однині – це займенник "середнього" роду, який означає "все". **Tout** може бути підметом, прямим та непрямим додатком:

Tout est prêt. – Все готово. Il comprend tout. – Він розуміє все.
Il est capable de tout. – Він здатний на все.

Неозначений займенник **nul (nulle)** – "ніхто" вживається як підмет і має форми лише однини. При його вживанні в заперечних реченнях друга заперечна частка **pas** та інші не ставиться.

Nul ne veut y aller. Ніхто не хоче туди йти.

Tel вживається лише в однині. Він може мати вказівне значення і перекладається у цьому випадку словами: "той, хто":

Tel rit vendredi qui dimanche pleurera.
Той, хто сміється в п'ятницю, у неділю плакатиме.
(Сміється той, хто сміється останнім).

Таке вживання властиве для прислів'їв та сентенцій.

Un tel (такий-то) вживається замість власної назви, щоб вказати особу, яку не можеш або не хочеш назвати точніше:

monsieur *un tel* madame *une telle*.

Personne може виконувати у реченні всі функції іменника і має значення "ніхто" у заперечних реченнях із часткою **ne** (сам він служить другим запереченням):

Personne ne le savait. Ніхто цього не знав.

Rien має значення "ніщо", "нічого" в заперечних реченнях (служить другим запереченням):

Rien n'a changé dans la maison. *Нічого* не змінилося в домі.

L'ADVERBE

ПРИСЛІВНИК

Прислівник – це незмінна частина мови, яка визначає ознаку дії або якості.

Прислівник може визначати:

- дієслово: Il lit *vite*. – Він читає *швидко*;
- прикметник: Je suis *très ému*. – Я *дуже* схвилюваний;
- інший прислівник: C'est *très bien*. – Це *дуже* добре.

Прислівники поділяються на прості, складні та похідні.

Прості: *bien* – добре, *mal* – погано, *tard* – пізно тощо.

Складні можуть утворюватись:

– із прийменника та іменника або займенника:

autour (au + tour) – навколо, навкруги

partout (par + tout) – всюди, скрізь

enfin (en + fin) – нарешті

surtout (sur + tout) – особливо

– із прикметника та іменника:

beaucoup (beau + coup) – багато

longtemps (long + temps) – довго

autrefois (autre + fois) – колись

toujours (tous + jours) – завжди

– із частин речення:

maintenant (main tenant) – тепер (дослівно: поки рука ще тримає)

peut-être (il peut être) – може бути.

Прислівниками можуть виступати так звані прислівникові звороти (*locutions adverbiales*), складені із найрізноманітніших елементів і не з'єднані в одне слово графічно: *de même* – також; *à présent* – тепер тощо.

Похідні прислівники утворюються від прикметників жіночого роду шляхом додавання суфіксу **-ment**:

lent (повільний) – *lente* + *ment* – *lentement* (повільно)

sérieux (серйозний) – *sérieuse* + *ment* – *sérieusement* (серйозно).

Якщо прикметник у чоловічому роді закінчується на голосну, суфікс **-ment** додається до форми чоловічого роду:

facile – **facilement**

легкий – легко

absolu – **absolument**

абсолютний – абсолютно

poli – **poliment**

ввічливий – ввічливо.

Деякі прислівники мають особливі форми:

profondément – глибоко

aveuglément – сліпо

commodément – зручно

brèvement – коротко

gentiment – мило

gaiement, gaîment

(весело).

Прислівники на **-ant** та **-ent** утворюють прислівники із закінченнями **-amment** та **-emment**:

brillant + **ment** = **brillamment**

блискучий – блискуче

évident + **ment** = **évidemment**

очевидний – очевидно.

СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИСЛІВНИКІВ

(Degrés de comparaison des adverbes)

Як і прикметники, прислівники мають позитивний (le positif), порівняльний (le comparatif) та найвищий (le superlatif) ступені.

Comparatif – порівняльний ступінь прислівників, як і прикметників, утворюється за допомогою прислівників: **plus** (більш), **moins** (менш), **aussi** (також):

Il lit *plus vite que moi*. – Він читає швидше, ніж я.

Il lit *moins vite que moi*. – Він читає менш швидко, ніж я.

Il lit *aussi vite que moi*. – Він читає також швидко, як і я.

Superlatif – найвищий ступінь утворюється за допомогою означеного артикля **le** та прислівників: **plus** (більш), **moins** (менш):

Il lit *le plus vite*. – Він читає найшвидше.

Il lit *le moins vite*. – Він читає найменш швидко.

Деякі прислівники мають особливі форми ступенів порівняння:

Позитивний	Порівняльний	Найвищий
bien – добре mal – погано	mieux que – краще plus mal (pis) que - гірше	le mieux – найкраще le plus mal (le pis) que (найгірше)
beaucoup – багато peu – мало	plus que – більше moins que – менше	le plus – найбільше le moins – найменше

П р и м і т к и. 1. Форма **pis** – архаїчна. Вона вживається зараз лише в деяких виразах, таких як: **tant pis** – тим гірше; **de mal en pis, de pis en pis** – все гірше і гірше.

2. Порівняльний ступінь може підсилюватись прислівниками **bien** та **beaucoup**, які означають "значно":

Il lit *beaucoup (bien) vite que toi*. – Він читає значно швидше, ніж ти.

МІСЦЕ ПРИСЛІВНИКА В РЕЧЕННІ

У реченні прислівники виконують функцію обставини (місця, часу, способу дії тощо) і не мають фіксованого місця. Місце прислівника залежить від того, до якого слова він відноситься.

Прислівник може стояти:

1) перед підметом:

Demain il ne viendra pas. Завтра він не прийде;

2) перед іменною частиною присудка:

Sa conversation est *toujours* agréable. Розмова з ним завжди приємна;

3) перед додатком:

Cet élève a fait *beaucoup* de progrès. Цей учень зробив великі успіхи;

4) перед іншою обставиною:

Nous habitons *très* loin. Ми живемо дуже далеко;

5) перед означенням:

Voici un étudiant *nouvellement* reçu. Ось нещодавно прийнятий студент.

Прислівники – обставини місця і часу – можуть стояти на початку або в кінці речення:

Hier, il est venu. – *Вчора* він приїхав.

Або: Il est venu *hier*. – Він приїхав *вчора*.

Là, il y avait beaucoup de monde. Або: Il y avait beaucoup de monde *là*.

Там було багато народу.

У функції обставини способу дії прислівник при дієслові в простому часі, як правило, стоїть після дієслова:

Je revins *tranquillement* à la maison. Я спокійно повернувся додому.

Якщо прислівник вживається при дієслові в складному часі, то він в основному ставиться після *participe passé*:

Il s'est battu *courageusement*. Він мужньо боровся.

Але є ряд прислівників, які ставляться між допоміжним дієсловом та *participe passé*, наприклад, прислівники **bien** (добре), **mal**

(погано), **déjà** (вже), **encore** (ще), **jamais** (ніколи), **toujours** (завжди), **beaucoup** (багато), **maintenant** (зараз) тощо:

Il n'a *jamais* manqué à sa parole. Він *ніколи* не зраджував своєму слову.
J'ai *déjà* fait ce travail. Я *вже* зробив цю роботу.

ЗНАЧЕННЯ ТА ВЖИВАННЯ ДЕЯКИХ ПРИСЛІВНИКІВ

Прислівники, що позначають кількість, вжиті перед іменником, вимагають після себе прийменника **de**:

combien (скільки)	
beaucoup (багато)	
peu (мало)	de livres (книжок)
tant (стільки)	
assez (достатньо)	
trop (занадто)	

Beaucoup вживається при дієслові і при іменнику, але не перед прикметником:

Je lis <i>beaucoup</i> de livres.	Я читаю <i>багато</i> книг.
Je travaille <i>beaucoup</i> .	Я <i>багато</i> працюю.

П р и м і т к а. *Beaucoup*, вжите при деяких дієсловах, що виражають почуття, перекладається як "дуже":

Je m'inquiète *beaucoup*. – Я дуже хвилююсь. J'aime *beaucoup*. – Я дуже люблю.

Ніяким іншим прислівником **beaucoup** підсилено бути не може.

Jamais означає "ніколи":

Je n'oublierai *jamais* ce voyage. Я *ніколи* не забуду цієї подорожі.

Але якщо в реченні при дієслові немає заперечення **ne**, то **jamais** означає "коли-небудь", яке може вживатися:

– у запитальних або заперечних реченнях:

Avez-vous *jamais* été en Crimée? Ви були *коли-небудь* у Криму?

– у підрядних умовних реченнях:

Si *jamais* vous venez à Paris, visitez le Louvre.
Якщо ви *коли-небудь* приїдете в Париж, відвідайте Лувр.

– у порівнянні:

Plus que *jamais* il était triste. Він був сумніший, ніж *будь-коли*.

Toujours означає "завжди":

Il faut *toujours* réfléchir avant de dire.
Треба завжди подумати, перш ніж сказати.

Інколи *toujours* має значення "все ще":

Il la regarda: elle pleurait *toujours*.
Він подивився на неї: вона все ще плакала.

Bien, крім значення "добре", вживається ще і в інших значеннях:

– перед прикметником у значенні "дуже":

Ce devoir est *bien* facile. Це завдання дуже легке;

– перед прислівниками **plus** та **moins** у смислі "значно":

Ce devoir est *bien* plus facile, que celui d'hier.
Це завдання значно легше, ніж вчорашнє;

– інколи **bien** є підсилювальною часткою, яка перекладається часткою "ж" або зовсім не перекладається:

Préférez-vous le thé *ou bien* le café?
Ви надасте перевагу чаю або ж каві?
Je savais *bien* que vous viendrez. Я ж знав, що ви прийдете.

До прислівників можна віднести також **même** та **tout**, які є також займенниками та прикметниками.

Même-прислівник означає "навіть", він стоїть в основному перед словом або словосполученням, до якого він відноситься:

Je vous écoute et *même* très attentivement.
Я вас слухаю і *навіть* дуже уважно.

Вживаючись з іменником, **même** ставиться п е р е д артиклем або детермінативом, який його заміняє:

Même les enfants le savent. *Навіть* діти це знають.

Вживаючись з дієсловом, **même** ставиться п і с л я дієслова у простому часі та м і ж допоміжним дієсловом та *participe passé* у складних часах:

Je me souviens d'elle, je me rappelle *même* son nom.
Я пам'ятаю її, я пам'ятаю *навіть* її ім'я.

Але:

Je l'ai vu, je lui ai *même* parlé. Я його бачив, я з ним *навіть* говорив.

З дієсловом у заперечній формі **même** ставиться п е р е д другою частиною заперечення:

Je ne le savais *même* pas. Я *навіть* цього не знав.

Même утворює прислівникові вирази: **de même** – також; **tout de même** – все ж; **quand même** – все ж таки.

Tout-прислівник означає "зовсім", "цілком", "дуже", "весь":

Il est *tout* malade. Il était *tout* rouge.
Він *зовсім* хворий. Він був *весь* червоний.

Як прикметник *tout* не змінюється, але з іменниками жіночого роду, що починаються на приголосний або з **h aspiré**, *tout* узгоджується в роді і числі:

Elle est *toute* malade. Вона зовсім хвора.
Elles sont *toutes* honteuses. Вони зовсім присоромлені.

LE VERBE

ДІЄСЛОВО

ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ ПРО ДІЄСЛОВО

Позначаючи дію в широкому смислі слова, дієслово може виражати:

дію, наприклад: **faire** (робити), **lire** (читати), **courir** (бігти);

стан, наприклад: **être** (бути, існувати), **dormir** (спати), **vivre** (жити);

зміну стану, наприклад: **naître** (народжуватись), **grandir** (рости) та інші.

У французькій мові поряд з власне дієсловами існують і дієслівні сполучення, що складаються з дієслова широкого значення та іменника без артикля і виражають одну думку, наприклад:

avoir peur	боятися	faire face	протистояти
avoir envie	бажати	prendre garde	остерігатися

ОСОБОВІ І НЕОСОБОВІ ФОРМИ ДІЄСЛІВ

(Formes personnelles et non personnelles)

Розрізняють особові та неособові форми дієслова. Особові форми дієслова не тільки називають дію, але й вказують на зміну дієслова за особою і числом. Особові форми дієслова у реченні виконують роль:

1) дієслівного присудка: Il **part**. – Він від'їжджає. Nous **parlons**. – Ми говоримо.

2) дієслівної зв'язки складеного іменного присудка: Il **est** ouvrier. – Він робітник.

До неособових форм дієслова належать інфінітив (*infinitif*), дієприкметники (*participes*) і дієприслівник (*gérondif*). Неособові

форми дієслова називають дію, але не змінюються в особі та числі і в реченні можуть виконувати функції різних членів речення, як, наприклад:

Il aime **dormir**. – Він любить спати (інфінітив – додаток).

Nous regardons par la fenêtre **ouverte**. – Ми дивимось у відчинене вікно (participe passé – означення).

En parlant français il fait des fautes. – Розмовляючи французькою, він робить помилки (gérondif – обставина часу).

Перехідні та неперехідні дієслова

(Verbes transitifs et intransitifs)

Перехідними називаються такі дієслова, які виражають дію, що безпосередньо переходить на предмет або, інакше кажучи, дієслова, які можуть супроводжуватись прямим додатком, тобто, у французькій мові додатком, що приєднується до дієслова без прийменника. Цей безприйменниковий додаток називається complément d'objet direct. В українській мові прямий додаток – це додаток у знахідному відмінку:

Il ouvre **son sac** et prend un **journal**. – Він відкриває сумку і бере газету.

До неперехідних дієслів належать:

1) дієслова, які не можуть мати прямого додатка, наприклад:

Cet homme **a vieilli**. – Цей чоловік постарів;

2) дієслова, які вживаються лише з непрямым додатком (тобто додаток з прийменниками), наприклад:

Je pense à mon futur voyage. – Я думаю про свою майбутню подорож.

П р и м і т к а. – У словнику перехідність і неперехідність дієслів позначається так: *vt* (verbe transitif – перехідне дієслово) або *vi* (verbe intransitif – неперехідне дієслово).

Приналежність дієслів до групи перехідних або неперехідних дієслів не завжди незмінна. Велика кількість дієслів, інколи змінюючи

при цьому своє значення, можуть бути то перехідними, то неперехідними. Наприклад: **finir** (закінчувати) – перехідне дієслово:

Avez-vous fini votre travail ? – Ви закінчили свою роботу ?;

finir (закінчуватись) – неперехідне дієслово:

La leçon finit à midi. – Урок закінчується опівдні;

sortir (виходити) – неперехідне дієслово:

Il sort de la maison à huit heures. – Він виходить з дому о 8-й годині;

sortir (виймати) – перехідне дієслово:

Il sort la lettre de sa serviette. – Він виймає листа зі свого портфеля.

Слід зазначити, що перехідність і неперехідність дієслів у французькій і українській мовах не завжди співпадають. Наприклад:

<i>admirer vt</i>	захоплюватись кимось або чимось
<i>aider vt</i>	допомагати комусь
<i>applaudir vt</i>	аплодувати комусь
<i>dominer vt</i>	домінувати, здійматись над кимось або чимось
<i>regarder vt</i>	дивитись на когось або на щось
<i>suivre vt</i>	слідувати за кимось

Nous admirons ces toiles. – Ми захоплюємось цими картинами.

Il aide toujours sa sœur. – Він завжди допомагає своїй маленькій сестрі.

Il suivait les conseils de ses parents. – Він дотримувався порад своїх батьків.

ВІДМІНЮВАННЯ ДІЄСЛІВ

(La conjugaison)

Відмінюванням називається зміна дієслова за особами, числами, способами і часами. За типом відмінювання французькі дієслова поділяються на три групи:

І групу складають дієслова, які в інфінітиві закінчуються на **-er** (крім дієслів **aller** – йти, їхати та **envoyer** – відправляти, посилати). Це найчисленніша група.

До II групи входять дієслова з інфінітивом на **-ir**, характерною ознакою яких є суфікс **-iss** у множині: nous finiss-**ons**, ils finiss-**ent**.

III групу складають так звані неправильні дієслова (дієслова м е р т в о г о або а р х а ї ч н о г о відмінювання, названі так тому, що за цим типом не утворюється жодне нове дієслово). До III групи належать:

- 1) дієслова з інфінітивом на **-ir**, які не мають суфікса **-iss-**: partir – nous partons;
- 2) дієслова з інфінітивом на **-re**: rendre – nous rendons;
- 3) дієслова з інфінітивом на **-oir**: recevoir – nous recevons.

Особа і число

(La personne et le nombre)

Дієслова мають три особи (1, 2, 3) і два числа (однина і множина). 1-а особа однини і множини (la première personne du singulier et du pluriel) означає дію, яку виконує той, хто говорить: je travaille – я працюю; nous travaillons – ми працюємо. 2-а особа однини і множини означає дію особи (або осіб), до яких звернене висловлювання: tu travailles – ти працюєш; vous travaillez – ви працюєте. 3-я особа однини і множини означає дію особи (або предмета), про яку (-ий) іде мова: il (elle) tombe – він (вона) падає; ils (elles) tombent – вони падають.

Особа і число дієслова виражається закінченнями дієслова і особовими ненаголошеними займенниками-підметами, що стоять при дієслові. У ролі підмета при дієслові у 3-й особі однини і множини можуть вживатися як ненаголошені займенники, так і іменники, запитальний або відносний займенник **qui**, неозначено-особовий займенник **on**, вказівні й неозначені займенники тощо.

Спосіб і час (Le mode et le temps)

Спосіб виражає відношення дії до дійсності з точки зору особи, що говорить. У французькій мові розрізняють чотири способи: *I n d i - c a t i f* (дійсний спосіб), *I m p é r a t i f* (наказовий спосіб), *C o n d i - t i o n n e l* (умовний спосіб) і *S u b j o n c t i f* (нереальний спосіб).

I n d i c a t i f означає дію реальну, що відбувається в теперішньому, минулому або майбутньому часі.

I m p é r a t i f виражає спонукання до дії, прохання або наказ.

C o n d i t i o n n e l означає дію припустиму, можливу або дію, що залежить від виконання якоїсь умови.

S u b j o n c t i f служить для позначення дії, що виражає сумнів, припущення, можливість, бажання, прохання або наказ.

Дія в теперішньому, минулому і майбутньому часі виражається у французькій мові великою кількістю дієслівних форм. Кожний спосіб має декілька форм часу.

Часи бувають прості (*temps simples*), тобто які складаються з одного відмінюваного дієслова, та складені (*temps composés*), що утворюються за допомогою допоміжних дієслів.

I n d i c a t i f має один теперішній час – **présent**; п'ять форм минулого часу: дві прості – **passé simple** та **imparfait** і чотири складені – **passé composé**, **passé antérieur**, **passé immédiat** та **plus-que-parfait**; три форми майбутнього часу: дві прості – **futur simple** і **futur dans le passé** та дві складені – **futur immédiat** та **futur antérieur**.

I m p é r a t i f має одну просту форму, що співпадає, за дуже невеликими винятками, з означеними формами *présent de l'indicatif*.

C o n d i t i o n n e l має один простий час – *présent* і два складених – *Conditionnel passé 1re forme* та *Conditionnel passé 2e forme* (яка є *Subjonctif plus-que-parfait*).

S u b j o n c t i f має дві прості форми – *présent* і *imparfait* та дві складені – *passé* і *plus-que-parfait*.

Заперечна форма дієслів

(*La forme négative des verbes*)

Заперечна форма французького дієслова утворюється за допомогою двох заперечних часток: **ne**, яка ставиться перед дієсловом, та **pas**, яка ставиться у простих часах після дієслова, а у складених – після допоміжного дієслова:

Je **ne** trouve **pas** mon livre. Я **не** знаходжу мою книгу.
Je **n'**ai **pas** trouvé mon livre. Я **не** знайшов мою книгу.

При **I n f i n i t i f** обидва заперечення **ne** і **pas** ставляться безпосередньо перед дієсловом:

Je vous prie de **ne pas** faire de bruit. Я вас прошу **не** шуміти.

Заперечення може будуватися з деякими заперечними словами. У цьому випадку заперечна частка **pas** не вживається.

Personne (ніхто) може вживатися у ролі:

п і д м е т а: *Personne* ne pensait au départ. *Ніхто* не думав про від'їзд;

п р я м о г о д о д а т к а: Il n'a invité *personne*. Він не запросив *нікого*.

П р и м і т к а. У складених часових формах **personne** ставиться після *participe passé*.

н е п р я м о г о д о д а т к а: Je ne l'ai dit à *personne*.

Я цього *нікому* не говорив.

Rien (ніщо, нічого) може вживатися у ролі:

п і д м е т а: *Rien* ne l'intéresse. *Ніщо* його не цікавить;

прямого додатка: Il n'a *rien* compris. Він *нічого* не зрозумів.

П р и м і т к а. У складених часових формах **rien** ставиться між допоміжним дієсловом і *participe passé*;

непрямого додатка: Nous n'avons besoin *de rien*.
Нам *нічого* не потрібно.

Jamais (ніколи), **plus** (більше), **nulle part** (ніде) мають заперечний смисл, якщо при дієслові є заперечна частка **ne**:

Il <i>ne</i> porte <i>jamais</i> de cravate.	Він <i>ніколи</i> не носить краватку.
Elle <i>ne</i> me téléphone <i>plus</i> .	Вона мені <i>більше</i> не дзвонить.
Je <i>ne</i> le trouve <i>nulle part</i> .	Я його <i>ніде</i> не знаходжу.

П р и м і т к а. У складених часових формах **jamais** і **plus** ставиться між допоміжним дієсловом і *participe passé*, **nulle part** ставиться після *participe passé*:

Je n'ai <i>jamais</i> vu cet homme.	Я <i>ніколи</i> не бачила цю людину.
Il <i>ne</i> m'a <i>plus</i> téléphoné.	Він мені <i>більше</i> не дзвонив.
Je <i>ne</i> l'ai trouvé <i>nulle part</i> .	Я його <i>ніде</i> не знайшов.

При інфінітиві у заперечній формі заперечні слова **plus**, **rien**, **jamais** ставляться п е р е д інфінітивом, а **personne** і **nulle part** – п і с л я інфінітива:

Je veux <i>ne plus</i> penser à tout cela.	Я хочу <i>більше</i> не думати про все це.
Promets-moi de <i>ne jamais</i> en parler.	Пообіцяй мені <i>ніколи</i> про це не говорити.
Je <i>ne</i> veux <i>rien</i> changer.	Я не хочу <i>нічого</i> міняти;
але:	
Il <i>ne</i> veut voir <i>personne</i> .	Він не хоче <i>нікого</i> бачити.
Je <i>ne</i> dois aller <i>nulle part</i> .	Я не повинен <i>нікуди</i> йти.

Якщо при інфінітиві у заперечній формі є займенники-додатки, то вони ставляться п і с л я всіх заперечень, безпосередньо п е р е д інфінітивом:

Je te prie de <i>ne rien nous</i> cacher.	Прошу тебе <i>нічого</i> від <i>нас</i> не приховувати.
Il a décidé de <i>ne plus leur</i> téléphoner.	Він вирішив <i>більше їм</i> не дзвонити.

Якщо у реченні є декілька заперечень, вони ставляться у такому порядку:

plus jamais (jamais plus)	plus nulle part	jamais rien
plus personne	jamais nulle part	jamais personne
plus rien	rien nulle part	

Je ne vois *plus rien* (*personne*). Я *більше* не бачу *нічого* (*нікого*).
Je ne lui ai *plus jamais* téléphoné. Я йому *більше ніколи* не дзвонив.

У деяких конструкціях **rien**, **personne** і **jamais** мають стверджувальний смисл (у цьому випадку при дієслові немає заперечної частки **ne**).

Personne (у значенні "quelqu'un") – *хтось, будь-хто*;
rien (у значенні "quelque chose") – *щось, будь-що*;
jamais (у значенні "un jour") – *коли-небудь, будь-коли*:

Il connaît son métier mieux que *personne*.
Він знає свою справу краще, ніж *хтось*.
Y a-t-il *rien* de plus beau?
Чи є *щось* більш прекрасне?
Cette fois il risque plus que *jamais*.
Цього разу він ризикує більше, ніж *будь-коли*.

Ni ... ni (ні ... ні):
Il n'est rentré *ni* le soir *ni* la nuit. Він не повернувся *ні* ввечері, *ні* вночі.

Point (зовсім ні, абсолютно):
Je *ne* connais *point* cet homme. Я *зовсім не* знаю цю людину.

Guère (не дуже, майже ні):
Je *ne* connais *guère* cet homme.
Я *майже не* (дуже мало) знаю цю людину.

ДІЙСНИЙ СПОСІБ (MODE INDICATIF)

Теперішній час (Présent)

Дієслова I групи

Більшість французьких дієслів належать до I групи.

Ознаки дієслів I групи:

- 1) закінчення **-er** в інфінітиві: **parler** – говорити, **chanter** – співати;
- 2) особові закінчення в однині: 1-а особа **-e**, 2-а особа **-es**, 3-я особа **-e** (не вимовляються) додаються до основи дієслова: **parl-**, **chante-**.

Закінчення множини є спільними для дієслів усіх трьох груп: 1-а особа – **-ons**, 2-а особа – **-ez**, 3-я особа – **-ent** (німе, тобто не вимовляється).

Parler

je parle	nous parlons
tu parles	vous parlez
il (elle) parle	ils (elles) parlent

Особливості відмінювання деяких дієслів I групи

1) У дієслів, основа яких закінчується на **-с**, перед закінченням 1-ї особи множини **-ons** літера **с** замінюється на літеру **ç** (**с cédille**), для того, щоб вона звучала як [s]; таким чином зберігається єдина основа в усіх формах:

lancer – кидати	nous lançons – ми кидаємо
commencer – починати	nous commençons – ми починаємо

2) У дієслів, основа яких закінчується на **-g**, перед закінченням **-ons** вставляється німе **-e** для зберігання звуку [] основи:

manger – їсти	nous mangeons – ми їмо
changer – міняти	nous changeons – ми міняємо

3) У дієслів з основою, що закінчується на **-l** або **-t**, ці літери подвоюються в орфографії перед німими закінченнями, і, у зв'язку з цим, змінюється кореневий голосний:

appeler [a'ple] – звати: j'appelle, tu appelles, il appelle, ils appellent [a'pɛl]
jeter [œ'te] – кидати: je jette, tu jettes, il jette, ils jettent [ɛt].

appeler *qn, qch* – 1) називати когось; 2) звати когось; 3) дзвонити комусь

s'appeler – називатися, йменуватися

rappeler – 1) *qn* звати, покликати знову когось;

2) *qn à qch* закликати когось до чогось (à l'ordre, au devoir);

3) *qch à qn* нагадати щось (про щось) комусь;

4) *qn* передзвонити комусь (au téléphone)

se rappeler *qn, qch* – пам'ятати; згадувати про когось, про щось

jeter *qch* – кидати щось (jeter un regard sur (à) *qn, qch*)

se jeter – 1) **à, vers** *qn, qch* кидатись до когось, до чогось;

2) **sur** *qn, qch* накинутись на когось, на щось;

3) **dans** *qch* впадати (про ріки)

rejeter – 1) *qch* відкидати щось;

2) *qch* відкидати, не приймати, відмовляти;

3) *qch sur qn* скинути щось на когось (une faute) *sur qn*

projeter – 1) *qch* демонструвати (про фільм);

2) **de f.** *qch* – збиратися, планувати щось зробити

feuilleter *qch* гортати сторінки, переглядати щось.

4) У деяких дієслів з основою, що закінчується на **-l**, **-t**, а також з основою на **-v**, **-n**, **-s**, **-m** голосний основи **-e** [œ] перед німим закінченням змінює своє звучання на [ɛ] і отримує знак accent grave (è):

acheter [aʃte] – купувати j'achète, tu achètes, il achète, ils achètent [aʃɛt]
(але: nous achetons, vous achetez)

mener *qn, qch* – вести щось, когось (**à, vers** *qch*, **chez** *qn*)

se promener – гуляти

lever *qch* – піднімати щось (la tête, les yeux, la main)

se lever – підніматися, вставати

enlever *qch* – знімати щось (son chapeau, son manteau)

geler *vi* – мерзнути, замерзати; il gèle – мороз

dégeler *vi* – танути; il dégèle – таниє

pésér *vi* – важити

5) Дієслова, що мають у передостанньому складі інфінітива **-é**, міняють **-é** на **-è** перед складом з **-e** німим:

répéter – повторювати – je **répète**, tu **répètes**, ils **répètent** (але: nous **répétons**).

céder – 1) *qch à qn* поступатися чимось комусь (sa place, son tour);

2) *à qch* поступитися чомусь (à la force, au nombre, aux prières)

célébrer *qch* – святкувати, відзначати щось (un anniversaire)

espérer – 1) *qch* надіятися на щось; 2) **f.** *qch* надіятися зробити щось

exagérer *qch* – перебільшувати щось (un danger, les défauts, les mérites)

inquiéter *qn* – турбувати, хвилювати когось

interpréter *qch* – 1) інтерпретувати, тлумачити, передавати щось;

2) виконувати (роль)

posséder *qch* – володіти; мати щось (une maison, un grand talent)

protéger *qn, qch* – 1) захищати когось, щось (contre *qch*);

2) протегувати когось

précéder *qn, qch* – 1) йти (їхати) попереду; знаходитись, стояти попереду когось;

2) передувати чомусь, бути раніше

préférer – 1) *qch, f. qch* надавати перевагу чомусь, робити щось;

2) *qch à qch* переважати щось чомусь

sécher – 1) *qch* сушити, висушувати щось; 2) *vi* сохнути, висохнути.

6) Дієслова з основою, що закінчується на **-оу** або **-уу**, перед німим закінченням отримують в орфографії **-оі** та **-уі**:

employer – застосовувати

essuyer – витирати

j'emploie nous employons

j'essuie nous essuions

tu emploies vous employez

tu essuies vous essuiez

il (elle) emploie ils (elles) emploient

il (elle) essuie ils (elles) essuient

7) Дієслова на **-ayer** можуть писатися і з **-і**, і з **-у**. Цим двом орфографіям відповідають дві різні вимови:

j'essaie [esɛ]

j'essaye [esɛj]

essayer – пробувати; міряти; намагатися

j'essaie (j'essaye)

nous essayons

tu essaie (tu essayes)

vous essayez

il (elle) essaie (essaye)

ils (elles) essaient (essayent)

Дієслова на "-oyer"

employer *qch* – застосовувати, використовувати, вживати щось (un mot, l'argent)

s'employer – вживатися

aboyer *vi* – гавкати

nettoyer *qch* – чистити щось (un tapis, une rue, ses souliers, des meubles)

tutoyer *qn* – говорити "ти" комусь.

Дієслова на "-ayer"

balayer *qch* – мести, підмітати щось (le plancher, la rue, la chambre)

payer – 1) *qch* платити за щось, оплачувати щось; 2) *qn* розплатитися з кимось

Дієслова на "-uayer"

essuyer *qch* – витирати щось

s'appuyer – 1) **sur** *qn*, **sur** *qch*: опиратися на когось, на щось (sur le bras de *qn*); 2) **à (contre)** *qch* притулитися до чогось (contre un arbre)

ennuyer *qn* – набридати комусь, наводити нудьгу на когось

s'ennuyer – 1) *vi* нудьгувати; 2) **de** *qn*, **de** *qch* сумувати за ...

Дієслова II групи

До II групи належать дієслова, які в інфінітиві закінчуються на –**ir** та мають суфікс –**iss** у множині (та в похідних від нього часах).

Особові закінчення дієслів II групи

	Однина	Множина	<u>Finir – закінчувати</u>	
1-а особа	-is	-ons	je finis	nous finissons
2-а особа	-is	-ez	tu finis	vous finissez
3-я особа	-it	-ent	il (elle) finit	ils (elles) finissent

finir *qch*, **de f.** *qch* – закінчувати щось, закінчувати щось робити

finir *vi* – закінчуватись

agir *vi* – діяти

bâtir *qch* – будувати щось

applaudir *qn* – аплодувати комусь

choisir *qn*, *qch* – вибирати когось, щось

réunir *qn*, *qch* – об'єднувати; збирати; скликати; з'єднувати

se réunir – збиратися

grandir *vi* – рости

grossir – 1) *vi* збільшуватись; товстіти, ставати товстішим;

2) *qch, qn* збільшувати; робити товстішим
rougir *vi* – червоніти
réfléchir (*à qch*) – думати, роздумувати (над чимось)
remplir *qch (qn) de qch* – наповнювати щось чимось
réagir *à qch* – реагувати на щось
éclaircir *qch* – проясняти, роз'ясняти щось; **s'éclaircir** – прояснятися
établir *qch* – встановлювати (*des contacts, des relations d'amitié, l'ordre*)
rétablir *qch* – відновлювати, поновлювати (*la vérité, l'ordre, la santé*)
se rétablir – 1) поновлюватись, відновлюватись; 2) поправлятися, видужувати
jouir de *qch* – 1) насолоджуватись; 2) користуватись (*d'un privilège*)
se réjouir de *qch* – радіти чомусь, бути задоволеним чимось
obéir *à qn, à qch* – слухатись когось, коритися; підкорятися
punir *qn* – карати когось
ralentir – 1) *qch* уповільнювати, затримувати щось (*le pas, sa course*)
 2) *vi* уповільнювати ходу
réussir *vi* – 1) вдаватися, пройти успішно; досягти успіху;
 2) *à qch, à f. qch* успішно зробити щось, вдаватися
saisir *qn, qch* – 1) хапати, схоплювати когось, щось (*saisir qn par les bras*); 2) охоплювати, оволодівати (думки, почуття);
 3) схоплювати, розуміти, уловлювати (*le sens d'une phrase*).

Дієслова III групи

До III групи належать приблизно 100 дієслів. Ця група складається із дієслів, за зразком яких у французькій мові нові дієслова не утворюються. Тому дієслова III групи називаються дієсловами "архаїчного" або "мертвого" відмінювання. Але, як найбільш уживані, вони продовжують зберігатися у мові. Це так звані "неправильні" дієслова.

Допоміжні дієслова Verbes auxiliaires

<u>Avoir – мати</u>		<u>être – бути</u>	
j'ai	nous avons	je suis	nous sommes
tu as	vous avez	tu es	vous êtes
il (elle) a	ils (elles) ont	il (elle) est	ils (elles) sont

Ознаки дієслів III групи:

1) закінчення інфінітивів: **-ir** (у дієслів, що не мають суфікса **-iss-**), **-oir**; **-re** і **-er** (тільки у двох дієсловах: **aller** – "йти", "їхати" та **envoyer** – "посилати");

2) особові закінчення однини:

а) 1-а особа – **-s**; 2-а особа – **-s**; 3-я особа – **-t** (**-t** опускається після **-t** і **-d** кореня);

б) 1-а особа – **-e**; 2-а особа – **-es**; 3-я особа – **-e**;

3) змінюваність основи (чергування основ скорочених і повних, наголошених і ненаголошених).

Незважаючи на велику кількість форм, більшість дієслів III групи може бути розподілена на 9 підгруп, кожна з яких об'єднує дієслова з однаковими ознаками відмінювання.

Дієслова, що змінюють основу

A. Дієслова, що скорочують основу (тобто втрачають кінцевий приголосний основи перед приголосним закінчення) в однині.

I підгрупа. Дієслова на **-ir**:

Partir

je pars	nous partons
tu pars	vous partez
il (elle) part	ils (elles) partent

partir *vi* – 1) відправлятися, від'їжджати (*pour Nice, en vacances, en voyage, pour un long voyage*);

2) виїжджати, вилітати, відпливати (*à dix heures*);

3) уходити (*syn. s'en aller*)

mentir *vi* – брехати

dormir *vi* – спати

endormir *qn, qch* – усипляти, заколихувати когось

s'endormir – засинати

sortir *vi* (*se conj. avec être*) – виходити, виїжджати; бувати на людях

sortir *qch* (*se conj. avec avoir*) – 1) виймати, витягати щось (*un mouchoir de la poche*);

2) виносити щось (les chaises de la chambre)
sentir *qch* – 1) відчувати (la faim, la soif, le froid, une douleur à la jambe);
2) нюхати (une fleur); 3) пахнути чимось; 4) *vi* пахнути
(bon, fort)

se sentir – почувати себе (bien, mal, malade, gêné)

pressentir *qch* – передчувати щось (un danger, un malheur)

consentir à *qch*, **à f.** *qch* – погоджуватись, давати згоду на щось

servir *qch* – подати (на стіл)

servir la table – накривати на стіл

servir *vi* – 1) служити (dans l'armée);

2) служити, годитись, знадобитись;

3) **à** *qch*, **à f.** *qch* – служити для чогось

4) **de** *qch*, **de** *qn* (**à** *qn*) – служити кимось, чимось

servir d'exemple, de prétexte – служити прикладом, приводом;

servir de secrétaire, d'interprète à qn – служити комусь секретарем,
перекладачем

(Зверніть увагу на відсутність артикля у цих конструкціях).

se servir – 1) **de** *qch* користуватись чимось (d'un dictionnaire, d'un
couteau);

2) *qch* – покласти, налити собі (du poisson, du thé)

Servez-vous! – візьміть, покладіть собі, пригортайтесь!

II підгрупа. Дієслова на **-endre, -ondre, -erdre, -ordre**
(закінчення інфінітива – **-re**) характеризуються відсутністю закінчення
-t у 3-й особі однини:

Attendre

j'attends nous attendons
tu attends vous attendez
il (elle) attend ils (elles) attendent

Répondre

je répons nous répondons
tu répons vous répondez
il (elle) répond ils (elles) répondent

attendre *qn, qch* – чекати когось, щось

répondre – 1) *qch à qn, à qch* відповідати щось комусь, на щось;

2) **de** *qn, de qch* відповідати за когось, за щось

défendre – 1) *qn, qch* захищати когось, щось, обороняти, відстоювати
щось;

2) **à** *qn de f. qch* забороняти комусь, щось

dépendre de *qn, de qch* – залежати від когось, чогось

descendre (*se conj. avec être*) – 1) спускатися (au premier étage);

2) виходити (dans la cour);

3) сходити, злазити, виходити (de wagon, de cheval)

4) зупинятися (à l'hôtel, chez un ami)

descendre (*se conj. avec avoir*) – 1) *qch* спускати, зносити вниз щось;

2) спускатися по ..., сходити з ...
(l'escalier, la rue)

entendre – 1) *qn, qch* чути когось, щось

se faire entendre – чути;

2) *qch* – розуміти щось

pendre *qch* – вішати, повісити щось

prétendre *qch* – стверджувати щось

prétendre à *qch* – претендувати на щось

rendre *qch à qn* – віддавати, повертати щось комусь

rendre (un) service à qn – надати послугу

se rendre – відправитись, поїхати (*syn. aller*)

tendre *qch* – протягувати щось

vendre *qch* – продавати щось

confondre – 1) *qch avec qch* змішувати, плутати щось;

2) *qn* бентежити, збентежувати когось

se confondre – бентежитись, соромитись, ніяковіти

correspondre – 1) *à qch* відповідати чомусь; 2) **avec** *qn* листуватися

perdre – губити

mordre – кусати

III підгрупа. Дієслова на **-aître**. Особливості цих дієслів:

1) вставне **-t** перед **-r** в інфінітиві; 2) accent circonflexe над **-î** перед **-t**

Connaître

ОСНОВИ: повна – **connais-**; неповна – **connai-**:

je connais

nous connaissons

tu connais

vous connaissez

il (elle) connaît

ils (elles) connaissent

connaître *qn, qch* – 1) знати когось, щось; 2) пізнати, пережити щось
(la misère);

3) познайомитись з кимось

se connaître – бути знайомим, знати один одного

s'y connaître en *qch* – бути знавцем чогось, розбиратися, знати толк у чомусь

paraître *vi* – 1) показуватись, з'являтись (le jour paraît – настає день);

2) здаватися, виглядати, мати вигляд (inquiet, malade);

3) виходити у світ (про книгу тощо)

apparaître *vi* (*se conj. de préférence avec être*) – з'являтися

disparaître *vi* – зникати

reconnaître *qn, qch* – 1) впізнавати когось, щось (*une personne, la voix*)

2) признавати, визнавати, усвідомлювати (*sa faiblesse*).

IV підгрупа. Дієслова на **-uire** (закінчення інфінітива – **-re**):

Traduire

Основи: повна – **traduis-**; неповна – **tradui-**:

je traduis	nous traduisons
tu traduis	vous traduisez
il (elle) traduit	ils (elles) traduisent

V підгрупа. До цієї підгрупи належать дієслова на **-aindre**, **-eindre**, **-oindre** з закінченням інфінітива **-re**.

Особливості цих дієслів: 1) вставне **-d** в інфінітиві між основою і закінченням; 2) носовий голосний неповної основи перед приголосним закінчення.

Craindre

Основи: повна – **craign-** [крє]

(голосний звук – не носовий);

неповна – **crain-** [крє]

(голосний звук – носовий)

je crains	nous craignons
tu crains	vous craignez
il (elle) craint	ils (elles) craignent

Peindre

Основи: повна – **peign-** [пє]

(голосний звук – не носовий);

неповна – **crain-** [крє]

(голосний звук – носовий)

je peins	nous peignons
tu peins	vous peignez
il (elle) peint	ils (elles) peignent

craindre – 1) *qn, qch; de f. qch* – боятися, остерігатися когось, чогось; робити щось (не вживається без додатка, а у значенні "він боїться" вживається його синонім **avoir peur**;

2) **pour** *qn, qch* – боятися за когось, за щось

plaindre *qn* – жаліти когось

se plaindre de *qn, de qch (à qn)* – жалітись комусь на когось, на щось

peindre *qch* – 1) фарбувати, писати фарбами щось;

2) описувати, зображувати щось (*syn. décrire*)

attendre *qch* – досягати, дістатися, діставатися, добиратись, дібратись
feindre de f. *qch* – прикидатися, робити вигляд, що ...

éteindre *qch* – тушити, гасити; вимикати

s'éteindre – гаснути

joindre *qch* – з'єднувати, складати разом щось

se joindre à *qn, à qch* – приєднуватись до когось, до чогось

rejoindre *qn, qch* – приєднуватись до когось, наздоганяти когось
rejoindre sa place – повернутися на своє місце

VI підгрупа. До цієї підгрупи належать дієслова з закінченням інфінітива на **-ir**. Наприклад, **venir** – приходити, **tenir** – тримати.

Основи: наголошена неповна **vien-** [vjɛ]; голосний основи – носовий (в однині перед приголосним закінчення); наголошена повна **vienn-** [vjɛn]; голосний основи не носовий (у 3-й особі множини); ненаголошена **ven-** [vœn] – голосний основи не носовий (у 1 і 2 особі множини і в інфінітиві):

Venir

je viens	nous venons
tu viens	vous venez
il (elle) vient	ils (elles) viennent

venir *vi* – 1) приходити, приїжджати, припливати і т.ін.; 2) йти, піти;
3) приходити, наставати (ніч, зима)

vouloir en venir à *qch* – мітити, гнути, хилити до чогось

convenir *vi* – 1) зізнаватися, визнавати, погоджуватися з чимось;

2) **à** *qn, à qch* – підходити, влаштовувати когось

devenir *vi* – ставати, робитися

intervenir *vi* – (*se conj. avec être*) – 1) втручатися; 2) виступати

parvenir *vi* – (*se conj. avec être*) – 1) **à** *qch* – досягати, доходити, дійти
(à la ville; à la gloire, à son but, à un accord);

2) **à f.** *qch* – зуміти, змогти, вдаватися;

3) *abs.* зайняти видне положення; вийти в люди;
зробити кар'єру; досягти багатства

prévenir *qn de qch* – попереджувати, сповіщати когось заздалегідь

revenir *vi* – повертатися, знову приходити

revenir à soi – прийти в себе, отямитись

se souvenir de *qn, de qch* – пам'ятати когось, щось, згадувати

tenir *qch* – 1) тримати щось, стримати (*sa parole* – слово);

2) займати щось (*le premier rang* – перший ряд)

se tenir – 1) стояти, сидіти, залишатися в певному положенні;

2) триматися, поводити себе;

3) відбуватися (*syn. avoir lieu*)

appartenir à qn – належати комусь
contenir qch – вмещувати, утримувати, заключати в себе щось
obtenir qch – 1) добиватися, досягати чогось;
 2) отримувати щось
retenir – 1) *qn* – затримувати, протримати, залишати когось;
 2) *qch* – стримувати щось (*ses larmes* – сльози);
 3) *qch* – запам'ятовувати;
 4) *qch* – замовляти заздальгідь, бронювати
soutenir qn, qch – підтримувати;
soutenir une thèse (son diplôme) – захищати дисертацію (диплом).

VII підгрупа. До цієї підгрупи належать дієслова з закінченням інфінітива на **-oir**. Наприклад, **recevoir** – отримувати, приймати.

Основи: наголошена неповна – **reçoi-**; наголошена повна – **reçoiv-**; ненаголошена – **recev-**:

RECEVOIR

je reçois	nous recevons
tu reçois	vous recevez
il (elle) reçoit	ils (elles) reçoivent

apercevoir qch – помічати, побачити

s'apercevoir de qch – помічати, здогадуватись, знаходити, відкривати.

VIII підгрупа. До цієї підгрупи належать дієслова з закінченням інфінітива на **-oir**: **vouloir** – хотіти, **pouvoir** – могли, **valoir** – коштувати, мати ціну, представляти цінність, **pleuvoir** – йти дощу, **falloir** – бути потрібним, приходиться.

Основи: наголошена неповна – **veu-**, **peu-**, **vau-**; наголошена повна **veul-**, **peuv-**, **val-**; ненаголошена – **voul-**, **pouv-**, **val-** :

Vouloir	Pouvoir	Valoir
je veux ³	je peux	je vauх
tu veuх	tu peuх	tu vauх
il (elle) veut	il (elle) peut	il vaut
nous voulons	nous pouvons	nous valons

³ Закінчення х у 1-й і 2-й особі однини відрізняє дієслова типу **vouloir** від інших дієслів III групи.

vous voulez	vous pouvez	vous valez
ils (elles) veulent	ils (elles) peuvent	ils valent

Дієслова **falloir** та **pleuvoir** вживаються лише у 3-й особі однини: **il faut** – потрібно, **il pleut** – йде дощ.

Дієслова, що не змінюють основу

IX підгрупа. До цієї підгрупи належать дієслова з закінченням інфінітива на **-ir**, а саме:

ouvrir qch – 1) відчиняти, відкривати щось (*une porte* – двері);

2) відкривати, розпочинати щось (*une séance* – сеанс)

ouvrir vi – відкриватися (починати роботу)

s'ouvrir – 1) відчинятися, відмикатися (*la fenêtre* – вікно);

2) відкритися, почати своє існування (*l'exposition* – виставка);

3) відкритися, показатися, предстати перед очима (*une vue* – вид)

couvrir qch (de qch) – покривати щось чимось

se couvrir – 1) **de qch** – покриватися чимось;

2) **de qch** – покривати себе чимось (*de gloire* – славою);

3) вдягатися; одягати шапку, головний убір

découvrir qch – відкривати для себе, знаходити щось, пізнавати

offrir – 1) *qch à qn* – дарувати щось комусь

2) *qch à qn, à qn de f. qch* – пропонувати комусь щось, зробити щось

souffrir vi – мучитись, страждати від ...

Особливості відмінювання ті ж самі, що і у дієслів I групи.

Ouvrir

Основа **ouvr-**

j'ouvre	nous ouvrons
tu ouvres	vous ouvrez
il (elle) ouvre	ils (elles) ouvrent

Решту дієслів III групи, що не входять у підгрупи (всього біля 30), слід запам'ятовувати кожне окремо.

Дієслова типу "dire"

je dis	nous disons
tu dis	vous dites
il (elle) dit	ils (elles) disent

dire qch – 1) говорити, сказати щось;

2) *dire qch de (sur, au sujet de) qch, qn* – висловити (думку)

redire qch – повторювати, твердити щось

contredire *qn, qch* – суперечити комусь, чомусь
se contredire – 1) суперечити собі; 2) суперечити один одному
interdire à qn qch, de f. qch – забороняти
prédire qch – пророчити, передвіщати щось

Дієслова типу "mettre"

je mets	nous mettons
tu mets	vous mettez
il (elle) met	ils (elles) mettent

mettre – 1) класти, ставити, вішати; 2) вдягати; 3) витрачати (час)
se mettre – 1) сісти, встати, лягти кудись: *se mettre au lit = se coucher*;
se mettre à table – сідати за стіл, сідати їсти;
 2) **à qch, à f. qch** – братися за щось, розпочинати щось
 робити
se mettre au travail, à travailler – братися за роботу, починати працювати;
se mettre en route – відправлятися в дорогу
remettre qch – 1) класти, ставити щось на місце; 2) (*à qn*) – вручати, передавати; 3) відкладати, переносити щось
se remettre – 1) зробити щось знову; 2) **à f. qch** – знову братися за ... ;
 3) видужати, прийти в себе після хвороби
admettre qn – 1) допускати, приймати когось (*à l'institut* – в інститут);
 2) приймати, припустити (*une idée* – ідею)
commettre qch – здійснити, допустити щось (*une faute* – помилку)
compromettre qn – компрометувати когось
se compromettre – компрометувати себе
émettre qch – висловлювати, виражати щось (*une idée* – ідею)
omettre qch – опускаєти, пропускаєти щось (*un détail* – деталь)
permettre à qn qch, de f. qch – дозволяєти щось комусь, давати можливість зробити щось
se permettre – дозволяєти собі
promettre à qn qch, de f. qch – обіцяєти комусь щось, зробити щось
transmettre qch à qn – передаєти щось комусь (*un ordre* – наказ);
transmettre un concert à (par) la radio – передаєти концерт по радіо

Дієслова типу "prendre"

je prends	nous prenons
tu prends	vous prenez
il (elle) prend	ils (elles) prennent

prendre – 1) *qch* – брати, діставати, виймати щось;
 2) *qn, qch* – ловити, спіймати, схопити когось, щось;

- 3) *qch à qn* – брати, віднімати щось у когось;
 4) *qch* – їсти, пити щось (*du thé* – чай);
 prendre un médicament – приймати ліки;
 5) поїхати, піти по ... (*un chemin* – поїхати (піти) по дорозі);
 6) *qch* – сісти, їхати, летіти, плисти (*le train* – їхати поїздом)
s'y prendre – братися, взятися, прийматися за щось
reprendre qch – 1) знову взяти, брати, взяти назад щось;
 2) поновлювати щось, знову братися за щось,
 повернутися до чогось (*son travail* – повернутися до роботи)
apprendre – 1) *qch* – вчити щось, навчитися чомусь;
 à f. qch – вчитись щось робити;
 2) *qch à qn* – вчити когось чомусь;
 à qn à f. qch – вчити когось робити щось;
 3) *qch* – дізнатися про щось;
 4) *qch à qn* – сповістити, повідомити щось комусь
comprendre qch – 1) розуміти щось; 2) складатися з чогось
entreprendre qch – починати, розпочинати щось, братися за щось;
 заходитися, заходжуватися; організовувати; здійснювати
surprendre – 1) *qn, qch* – заставати, застати, застигати;
 2) *qn* – дивувати, вражати, приголомшувати

Дієслово "aller"

je vais	nous allons
tu vas	vous allez
il (elle) va	ils (elles) vont

- aller vi** – 1) йти, ходити, їхати;
aller voir qn – навіщати когось; *aller chercher qn, qch* – піти за
 кимось, чимось
 2) підходити, відповідати; йти, личити;
 3) почувати себе; жити, поживати
s'en aller – уходити, від'їжджати

Дієслово "battre"

je bats	nous battons
tu bats	vous battez
il (elle) bat	ils (elles) battent

- battre** – 1) *qn* – бити, побити, поколотити когось
 2) *qn* – розбити, перемогти когось, нанести поразку комусь;
 3) *vi* – битися, стукати (*le cœur bat* – серце б'ється)
se battre – битися, боротися, змагатися, воювати з кимось
combattre – 1) *qch, qn* – битися, змагатися, воювати, боротися з
 чимось, з кимось (*syn. se battre*);

2) *vi* – битися, змагатися, боротися, воювати (*pour la paix* – за мир)

débattre – *qch* – обговорювати, дебатувати, розглядати щось

abattre *qch* – звалити, збити, зносити щось (*un avion* – літак)

Дієслово "boire" – пити

je bois	nous buvons
tu bois	vous buvez
il (elle) boit	ils (elles) boivent

Дієслово "conclure"

je conclus	nous concluons
tu conclus	vous concluez
il (elle) conclut	ils (elles) concluent

conclure *qch* – 1) укладати, складати (*un accord* – угоду, *la paix* – мир);

2) закінчувати щось, сказати у висновку;

3) зробити висновок, вивести

Дієслово "courir"

je cours	nous courons
tu cours	vous courez
il (elle) court	ils (elles) courent

courir *vi* – бігти, побігти

parcourir *qch* – 1) проходити, пробігати, проїжджати, пролітати;

2) оббігати, об'їжджати (*une ville* – місто, *un pays* – країну);

3) пробігти очима, проглянути (*une page* – сторінку)

accourir *vi* – прибігати (*se conj. avec les deux auxiliaires* – **avoir** et **être**)

Дієслово "croire"

je crois	nous croyons
tu crois	vous croyez
il (elle) croit	ils (elles) croient

croire – 1) *qn, qch* – вірити комусь, чомусь

croire qn sur parole – вірити комусь на слово;

2) думати, вважати

Дієслово "cueillir"

je cueille	nous cueillons
tu cueilles	vous cueillez
il (elle) cueille	ils (elles) cueillent

cueillir *qch* – збирати, набирати, рвати, зривати щось (des fleurs – квіти)

recueillir *qch* – збирати, підбирати щось (des informations – інформацію);

recueillir ses idées – зібратись з думками

accueillir *qn, qch* – приймати, зустрічати когось, щось (*syn.* recevoir)

Дієслово "devoir"

je dois	nous devons
tu dois	vous devez
il (elle) doit	ils (elles) doivent

devoir – 1) *à qn* – бути зобов'язаним комусь;

2) *qch à qn* – бути винним (avoir une dette – мати борг);

3) **f.** *qch* – бути повинним, зобов'язаним, змушеним зробити щось

Дієслово "écrire"

j'écris	nous écrivons
tu écris	vous écrivez
il (elle) écrit	ils (elles) écrivent

écrire *qch* – писати щось

s'écrire – 1) писатись; 2) писати один одному, листуватись

décrire *qch* – описувати щось

inscrire *qn, qch* – записувати, вписувати, вносити; надписувати

Дієслово "faire"

je fais	nous faisons
tu fais	vous faites
il (elle) fait	ils (elles) font

faire – 1) *qch* – робити, здійснювати щось; 2) *vi* – діяти

se faire – ставати, робитися

refaire *qch* – зробити знову, переробити щось

défaire *qch* – розгортати; розпаковувати (un paquet – пакет);
розв'язувати; розтріпати (les cheveux – коси)

se défaire de *qch* – позбавитись чогось

satisfaire *qn, qch* – задовольнити

Дієслово "interrompre"

j'interromps	nous interrompons
tu interromps	vous interrompez
il (elle) interrompt	ils (elles) interrompent

interrompre – 1) *qch* – переривати щось (*son discours* – промову);
2) *qn* – перебивати, переривати когось
s'interrompre – переривати свою промову, зупинитися

Дієслово "lire"

je lis	nous lisons
tu lis	vous lisez
il (elle) lit	ils (elles) lisent

lire *vt, vi* – читати

relire *qch* – перечитувати щось

élire *qn* – вибирати, обирати когось

Дієслово "mourir"

je meurs	nous mourons
tu meurs	vous mourez
il (elle) meurt	ils (elles) meurent

mourir – 1) помирати, загинути; 2) чахнути, сохнути (про рослини)

Дієслово "naître"

je nais	nous naissons
tu nais	vous naissez
il (elle) naît	ils (elles) naissent

naître – народжуватись

renaître – 1) відроджуватись; 2) знову зацвісти, зазеленіти

Дієслово "perdre"

je perds	nous perdons
tu perds	vous perdez
il (elle) perd	ils (elles) perdent

perdre – 1) *qn, qch* – губити когось, щось, позбавлятися чогось

perdre la tête – загубити голову, розгубитися;

perdre patience – втратити терпіння;

perdre courage – пасти духом, повісити голову;

2) *qch* – програвати щось; 3) *qn* – погубити когось

se perdre – губитися, загубитися, заблукати

Дієслово "plaire"

je plais	nous plaisons
tu plais	vous plaisez
il (elle) plaît	ils (elles) plaisent

plaire à qn – подобатись комусь
déplaire à qn – не подобатись комусь

Дієслово "rire"

je ris	nous rions
tu ris	vous riez
il (elle) rit	ils (elles) rient

rire vi – сміятися; **rire de qn, de qch** – сміятися над кимось, над чимось
sourire vi – посміхатися

Дієслово "savoir"

je sais	nous savons
tu sais	vous savez
il (elle) sait	ils (elles) savent

savoir qch – 1) знати щось; 2) дізнатися про щось (*syn.* apprendre)

savoir + infinitif – вміти щось робити

П р и м і т к а: Після дієслова **savoir**, вжитого у заперечній формі, опускається частка **pas**, коли за дієсловом **savoir** йде інфінітив, введений запитальним словом: *Je ne sais que dire. Je ne sais quoi vous proposer.*

Дієслово "suffire"

je suffis	nous suffisons
tu suffis	vous suffisez
il (elle) suffit	ils (elles) suffisent

suffire vi – 1) **à qn, à qch** – бути достатнім, вистачати;

2) **à, pour f. qch** – бути достатнім, щоб щось зробити

Дієслово "suivre"

je suis	nous suivons
tu suis	vous suivez
il (elle) suit	ils (elles) suivent

suivre qn, qch – 1) йти, їхати слідом (услід) за кимось, чимось;

2) йти чимось, вздовж чогось, прямувати (*un chemin* – дорогою);

3) наслідувати, дотримуватись, додержуватись чогось (*un exemple* – наслідувати приклад; *un régime* – дотримуватись режиму, дієти;

4) стежити, слідкувати, спостерігати за чимось;

5) слухати щось, відвідувати щось (*les cours* – лекції);

poursuivre – 1) *qn, qch* – переслідувати когось, гнатися за кимось;
2) *qch* – продовжувати щось (*syn. continuer*)

Дієслово "vivre"

je vis	nous vivons
tu vis	vous vivez
il (elle) vit	ils (elles) vivent

vivre *vi* – 1) жити, існувати, вести (певний) спосіб життя; проживати;
2) **de** *qch* – харчуватися чимось

Дієслово "voir"

je vois	nous voyons
tu vois	vous voyez
il (elle) voit	ils (elles) voient

voir – 1) *qn, qch* – бачити, побачити, дивитися (*de loin* – здалеку);
2) *qn* – бачитись, зустрічатися з кимось

se voir – бачитись, зустрічатись, бувати один у одного

revoir *qn, qch* – бачити знову, знову побачити когось

prévoir *qch* – передбачити, передбачати щось.

НАКАЗОВИЙ СПОСІБ (Impératif)

Наказовий спосіб має три форми: 2-а особа однини, 1-а та 2-га особи множини, які співпадають з відповідними формами теперішнього часу, за винятком дієслів I групи та дієслова **aller**, у яких у формі 2-ї особи однини немає закінчення -s:

tu travailles – travaille! nous travaillons – travaillons!
vous travaillez – travaillez!

Дієслова **être**, **avoir** та **savoir** мають особливі форми наказового способу:

être	avoir	Savoir
sois!	aies!	sache!
soyons!	ayons!	sachons!
soyez!	ayez!	sachez!

ЗАЙМЕННИКОВІ ДІЄСЛОВА (Verbes pronominaux)

Займенниковими дієсловами називаються дієслова, які супроводжуються в інфінітиві зворотним займенником **-se (s')**: **se laver** – митися, **s'habiller** – вдягатися. Цей зворотний займенник є додатком (прямим чи непрямым): *Je me lave* (*me* – прямий додаток); *je me lave les mains* (*me* – непрямий додаток).

При відмінюванні займенникових дієслів зворотний займенник **se** зберігається лише у 3-й особі однини і множини: *il se lave* – він миється, *ils se lavent* – вони миються.

У 1-й і 2-й особі однини і множини замість зворотного займенника **se** вживаються форми особових займенників-додатків: **me, te, nous, vous**, які узгоджуються в особі і числі з підметом: **je me lave** – я миюсь, **tu t'habilles** – ти вдягаєшся, **nous nous arrêtons** – ми зупиняємось, **vous vous peignez** – ви зачісуєтесь.

Займенникові дієслова за типом відмінювання можуть належати до всіх трьох груп, наприклад: *se réveiller* – підніматися (I гр.), *se réunir* – збиратися (II гр.), *se souvenir* – згадувати (III гр.) і т.ін.

У більшості випадків французькі займенникові дієслова відповідають зворотним дієсловам української мови: *s'intéresser* – цікавитись, *s'arrêter* – зупинятись. Але інколи французькі незайменникові дієслова перекладаються на українську мову дієсловами зворотними і навпаки.

Дієслова незайменникові у французькій і зворотні в українській:

<i>commencer</i>	починатися	<i>descendre</i>	спускатися
<i>finir</i>	закінчуватись	<i>monter</i>	підніматися
<i>rester</i>	залишатися	<i>devenir</i>	робитися
<i>revenir</i>	повертатися	<i>tâcher</i>	старатися
<i>rentrer</i>	повертатися	<i>durer</i>	продовжуватись

Дієслова займенникові у французькій мові і незворотні в українській:
 se lever – вставати; se diriger – прямувати; se reposer – відпочивати; se promener – гуляти; se dépêcher – поспішати.

Розрізняють:

1. Зворотні дієслова, в яких займенник зберігає своє власне значення:
 - а) зворотні дієслова (Marie se lave = Marie lave Marie);
 - б) взаємозворотні дієслова (Ils se regardent = L'un regarde l'autre).
2. Зворотні дієслова, в яких займенник не має власного значення:
 - а) незворотні дієслова (які існують лише у займенниковій формі: se souvenir – згадувати, s'en aller – уходити, se méfier – не довіряти та ін.);
 - б) дієслова пасивного значення: se vendre – продаватися.

Відмінювання займенникового дієслова в présent

Стверджувальна форма	Заперечна форма	Запитальна форма
je me lave	je ne me lave pas	est-ce que je me lave ?
tu te laves	tu ne te laves pas	te laves-tu ?
il (elle) se lave	il (elle) ne se lave pas	se lave-t-il (elle) ?
nous nous lavons	nous ne nous lavons pas	nous lavons-nous ?
vous vous lavez	vous ne vous lavez pas	vous lavez-vous ?
ils (elles) se lavent	ils (elles) ne se lavent pas	se lavent-ils (elles) ?

При відмінюванні займенникового дієслова у заперечній формі другий займенник (**me, te, se** та ін.) зберігає своє місце перед дієсловом; частка **ne** ставиться між першим і другим займенником:

Il ne se repose pas après le dîner. – Він не відпочиває після обіду.

При відмінюванні займенникового дієслова у запитальній формі займенник-підмет ставиться після дієслова, а займенник-додаток – перед дієсловом:

Te lèves-tu tôt?
 Ти встаєш рано?

Se dépêchent-ils?
 Вони поспішають?

У наказовому способі у стверджувальній формі займенник-додаток стоїть після дієслова, а у 2-й особі однини замість ненаголошеної форми вживається наголошена: *Lève-toi vite!* – Вставай швидко! *Arrêtez-vous!* – Зупиніться!

У заперечній формі наказового способу займенник-додаток ставиться перед дієсловом:

Ne t'arrête pas si souvent! – Не зупиняйся так часто!
Ne vous dépêchez pas! – Не поспішайте!

Якщо інфінітив займенникового дієслова є додатком до присудка, вираженого особовою формою дієслова, займенник-додаток узгоджується в особі і числі з підметом:

Je dois me lever à sept heures. – Я повинен встати о сьомій годині.
Allons nous promener. – Ідемо погуляємо.

Слід запам'ятати відмінювання наступних займенникових дієслів III гр.:

S'asseoir – сідати		Se taire – мовчати	
je m'assieds	nous nous asseyons	je me tais	nous nous taisons
tu t'assieds	vous vous asseyez	tu te tais	vous vous taisez
il s'assied	ils s'asseyent	il se tait	ils se taisent

БЕЗОСОБОВІ ДІЄСЛОВА ТА ЗВОРОТИ (Verbes et locutions impersonnels)

Безособові дієслова мають лише одну форму 3-ї особи однини і вживаються з безособовим займенником **il**, який виступає в ролі підмета, але не означає діючого суб'єкта.

Це, перш за все, дієслова та звороти, що позначають явища природи:

1) дієслова, які вживаються лише як безособові:

pleuvoir	– il pleut	йде дощ
neiger	– il neige	йде сніг
geler	– il gèle	мороз
tonner	– il tonne	гримить грім
grêler	– il grêle	йде град

2) безособові звороти з дієсловом **faire** та іменниками або прикметниками:

Il fait beau (temps). – Гарна погода.	Il fait du vent. – Вітряно.
Il fait mauvais. – Погана погода.	Il fait nuit. – Темно.
Il fait froid. – Холодно.	Il fait sombre. – Похмуро.
Il fait chaud. – Жарко.	Il fait claire. – Світло.

Безособові звороти можуть виражати:

1) *необхідність*:

il faut (falloir) – потрібно
il est nécessaire – необхідно
il est importe – належить
il est important – важливо

2) *побажання*:

il est désirable – бажано
il est souhaitable – бажано
il est utile – корисно
il est inutile – не варто

3) *час*:

Il est temps. – Вже час.
Il est déjà tard. – Вже пізно.
Il est six heures. – Шість годин.

4) *можливість*:

il est possible – можливо
il est impossible – неможливо
il est probable – вірогідно

5) *оцінку*:

il vaut mieux – краще
il est bon – добре
il est agréable – приємно
il est intéressant – цікаво
il est clair – зрозуміло

6) *емоції*:

il est dommage – шкода
il est triste – сумно
il est étonnant – дивно

7) *сумнів*:

il est douteux – сумнівно

Дієслово **avoir** у сполученні з прислівником **у** утворює безособовий зворот **il y a** – “є”:

Il y a beaucoup de livres dans la bibliothèque de l’université. –
В університетській бібліотеці є багато книг.

Деякі перехідні дієслова, за походженням не безособові, можуть у формі 3-ї особи однини вживатися як безособові, з безособовим займенником **il**, наприклад:

Il nous reste cinq minutes. – Нам залишається п’ять хвилин.

Порівняйте:

Quand il pleut, **il reste** à la maison.

Коли йде дощ, він залишається вдома.

(де дієслово **rester** вживається в особовій формі).

Chaque jour **il m’arrive** un malheur.

Порівняйте:

Le train arrive à cinq heures. – Поїзд прибуває о 5 годині.

Il me semble que tu te trompes. – Мені здається, що ти помиляєшся.
Порівняйте:

Il semble fatigué. – Він здається втомленим.

Безособові дієслова та звороти можуть вживатися в будь-якій формі часу:

Il faut partir aujourd'hui. – Потрібно виїхати сьогодні.

Il faudra partir demain. – Потрібно буде виїхати

завтра.

Il fait beau. – Гарна погода.

Il faisait beau. – Була гарна погода.

ЧАСИ ДІЙСНОГО СПОСОБУ

(*Temps de l'indicatif*)

Прості часи (*Temps simples*)

Прості часи – це часи, які утворюються за допомогою закінчень.

Présent

(*Теперішній час*)

Présent de l'indicatif означає:

1) дію, яка відбувається в даний момент:

Je vais à l'université. – Я іду в університет;

2) дію, що не стосується певного часу (загальний вислів, наукове положення тощо):

La Terre tourne autour du Soleil. – Земля обертається навколо Сонця.

Tout est bien qui finit bien. – Все добре, що добре закінчується (прислів'я);

3) дія, що повторюється:

Je me réveille à sept heures du matin.

Я прокидаюсь о сьомій годині ранку;

4) дія, що стосується майбутнього:

Je pars demain. – Я від'їжджаю завтра.

Futur simple *(Простий майбутній час)*

Futur simple означає дію майбутню по відношенню до теперішньої. Ця дія може бути завершеною і незавершеною. На українську мову futur simple перекладається простим та складним майбутнім часом:

Les étudiants passeront bien leurs examens.

Студенти добре здадуть свої іспити.

Demain je travaillerai toute la journée. – Завтра я буду читати весь день.

Futur simple дієслів I і II групи і більшості дієслів III групи утворюється шляхом додавання закінчень **-ai, -as, -a, -ons, -ez, -ont** до інфінітива відмінюваного дієслова:

parler – je parler**ai**; finir – tu finir**as**; sortir – nous sortir**ons**.

Дієслова III групи, що закінчуються на **-re**, втрачають кінцеве **-e** інфінітива перед особовими закінченнями futur simple: écrire – j'éc**ri**rai.

Відмінювання дієслів у futur simple

parler – говорити	finir – закінчувати	lire – читати
je parler- ai	je finir- ai	je lir- ai
tu parler- as	tu finir- as	tu lir- as
il (elle) parler- a	il (elle) finir- a	il (elle) lir- a
nous parler- ons	nous finir- ons	nous lir- ons
vous parler- ez	vous finir- ez	vous lir- ez
ils (elles) parler- ont	ils (elles) finir- ont	ils (elles) lir- ont

Ряд дієслів III групи мають особливу форму у futur simple:

avoir (мати) – j' aurai	devoir (бути повинним) – je devrai
être (бути) – je serai	savoir (знати, вміти) – je saurai
aller (йти, їхати) – j' irai	mourir (помирати) – je mourrai
venir (приходити) – je viendrai	courir (бігти) – je courrai
faire (робити) – je ferai	envoyer (посилати) – j' enverrai
pouvoir (могти) – je pourrai	falloir (потребувати) – il faudra
vouloir (хотіти) – je voudrai	pleuvoir (дощити) – il pleuvra
voir (бачити) – je verrai	

П р и м і т к а. У формах майбутнього часу дієслів **être** і **faire** німе -e випадає, якщо попереднє слово закінчується на голосну, і зберігається, якщо попереднє слово закінчується на приголосну:

je f(e)rai, nous s(e)rons, il ne f(e)ra pas
але: il fera, elle sera, ils seront.

У підрядному умовному реченні, що вводиться сполучником **si**, замість майбутнього часу вживається теперішній:

Si je *suis* libre demain,
je *viendrai* chez toi.

Якщо я буду вільним завтра,
я прийду до тебе.

П р и м і т к а. У головному реченні може вживатися також наказовий спосіб:
Si tu vas au magasin,
achète-moi du pain.

Якщо ти підеш у магазин,
купи мені хліба.

Futur dans le passé (*Майбутній в минулому*)

Futur dans le passé означає дію майбутню відносно минулої.

Futur dans le passé має своєю основою (як і futur simple) інфінітив дієслова, до якого приєднуються такі закінчення: **-ais, -ais, -ait, -ions, -iez, -aient**.

Дієслова, що мають особливу основу у futur simple (такі, як **être, aller, vouloir, venir** та ін.), мають ту ж основу і у futur dans le passé.

Parler
je parlerais
tu parlerais
il (elle) parlerait
nous parlerions
vous parleriez
ils (elles) parleraient

Aller
j'irais
tu irais
il (elle) irait
nous irions
vous iriez
ils (elles) iraient

Futur dans le passé вживається головним чином у підрядних реченнях, коли дія головного речення виражена дієсловом у будь-якій формі минулого часу. Перекладати futur dans le passé слід майбутнім часом:

On sentait qu'il **pleuvrait** bientôt. – Відчувалось, що скоро піде дощ.

Imparfait
(Незавершена минула дія)

1. Означає дію необмеженої тривалості, початок і кінець якої не вказані. Відповідає українським дієсловом недоконаного виду:

Des enfants jouaient dans la cour. Діти грались у дворі.

2. Означає дію повторювану, звичну (інколи повторюваність дії підкреслюється обставинними словами часу: souvent – часто, parfois – іноді, toujours – завжди, jamais – ніколи, tous les jours – щодня, habituellement – зазвичай та ін.).

Il faisait souvent des promenades dans le bois. Він часто гуляв у лісі.

3. Означає минулу незавершену дію, що відбувалася одночасно з іншою завершеною або незавершеною дією. Тут можливі два випадки:

а) коли дві або декілька минулих дій відбуваються паралельно і тривають невизначений проміжок часу. У цьому випадку дієслова вживаються в *Imparfait*:

Il prenait son petit déjeuner et écoutait la radio. Він снідав і слухав радіо.

б) коли одна минула дія – тривала і є фоном для іншої одномоментної, завершеної дії. У такому випадку перша дія виражена в *imparfait*, а друга у *passé composé* або у *passé simple*:

Je *prenais* mon repas quand tu m'as téléphoné.
Я обідав, коли ти мені подзвонив.

Imparfait вживається у розмовній мові у запитальних за формою та спонукальних за значенням реченнях, що вводяться часткою *si*:

Si nous allons nous promener? Чи не піти нам погуляти?

Imparfait вживається часто у описах:

C'était l'automne, les feuilles tombaient et couvraient la terre d'un tapis jaune.	Була осінь, листя падало і покривало землю жовтим килимом.

У підрядних реченнях *Imparfait* вживається для вираження дії, яка відбувається паралельно з дією головного речення, у якому дієслово виражене однією з форм минулого часу:

Il a dit qu'il *pouvait* y venir. Він сказав, що може прийти туди.

Imparfait утворюється від основи 1-ї особи множини *Présent de l'Indicatif* додаванням закінчень: **-ais, -ais, -ait, -ions, -iez, -aient**.

Parler (nous parlons)	Finir (nous finissons)	Lire (nous lisons)
je parl- ais	je finiss- ais	je lis- ais
tu parl- ais	tu finiss- ais	tu lis- ais
il (elle) parl- ait	il (elle) finiss- ait	il (elle) lis- ait
nous parl- ions	nous finiss- ions	nous lis- ions
vous parl- iez	vous finiss- iez	vous lis- iez
ils (elles) parl- aient	ils (elles) finiss- aient	ils (elles) lis- aient

Зразок відмінювання займенникового дієслова se laver

je me lavais	nous nous lavions
tu te lavais	vous vous laviez
il (elle) se lavait	ils (elles) se lavaient

Допоміжне дієслово **être** та безособові дієслова **falloir** і **pleuvoir** мають в *Imparfait* особливу форму: être – j'étais, falloir – il fallait, pleuvoir – il pleuvait.

П р и м і т к и. 1. Дієслова I групи на **-cer, -ger, -guer** мають в *Imparfait* ті ж орфографічні особливості, що і в *Présent*:

літера **c** у дієсловах на **-cer** набуває *cé*dille перед закінченням, що починається з літери **a**, тобто в усіх трьох особах однини і у 3-й особі множини: je commençais, ils commençaient;

б) у дієсловах на **-ger** перед літерою **a** після **g** пишеться літера **e**:
tu mangeais, ils mangeaient;

в) у дієсловах на **-guer** літера **u** основи зберігається в усіх особах однини і множини: il conjuguait, nous conjuguions.

2. Дієслова I групи з основою на **-i**, типу **crier, copier** зберігають **-i** основи в усіх особах: nous criions, vous criiez.

Passé simple (*Минулий простий час*)

Passé simple, як і Passé composé, виражає дію, завершену в минулому, але, на відміну від Passé composé, не пов'язану своїм результатом з теперішньою:

Molière mourut au dix-septième siècle.
Мольєр помер у сімнадцятому столітті.

Passé simple вживається тільки в писемній мові, в оповіданні для вираження дій, що відбувалися одна за одною, у доповідях, лекціях тощо. У розмовній мові Passé simple не вживається.

На українську мову Passé simple перекладається минулим часом доконаного виду.

Утворення Passé simple

Як і всі прості часи, Passé simple утворюються за допомогою закінчень. Дієслова I та II груп мають у Passé simple ту ж основу, що і в інфінітиві:

parler – il parla; finir – il finit.

Дієслова III групи мають у Passé simple особливу основу, яка часто значно відрізняється від основи інфінітива: faire – il fit; voir – il vit.

П р и м і т к а. Часто основа Passé simple дієслів III групи співпадає з основою participe passé. Порівняйте:

	<i>Participe passé</i>	<i>Passé simple</i>
lire	lu	il lut
prendre	pris	il prit
vouloir	voulu	il voulut

Дієслова в Passé simple мають три типи закінчень, в які входять різні голосні:

Passé simple з голосним **a** у закінченні;
Passé simple з голосним **i** у закінченні;
Passé simple з голосним **u** у закінченні.

Дієслова I групи мають у закінченні голосний **-а**:

Однина		Множина
1-а особа	-ai	-âmes
2-а особа	-as	-âtes
3-я особа	-a	-èrent

П р и м і т к а. У 1-й особі однини **-а** у поєднанні з **-і** звучить як [e]. Тільки для 3-ї особи множини характерний голосний **-è** [ɛ].

Parler

je parl ai	nous parl âmes
tu parl as	vous parl âtes
il (elle) parl a	ils (elles) parl èrent

Два дієслова III групи – *aller* et *envoyer* – відмінюються в *Passé simple* так само, як і дієслова I групи.

Дієслова II групи мають у закінченні голосний **-і**:

Однина		Множина
1-а особа	-is	-îmes
2-а особа	-is	-îtes
3-я особа	-it	-irent

Finir

je fin is	nous fin îmes
tu fin is	vous fin îtes
il (elle) fin it	ils (elles) fin irent

У дієслів III групи зустрічається як голосний **-і** (для підгруп, типу *attendre*, *sortir*, *ouvrir*, *craindre*, *construire*), так і голосний **-u** (для підгруп, типу *connaître*, *recevoir*, *vouloir*).

Відмінювання дієслів III групи в *Passé simple*

avoir	être	venir	Faire
j' eus	je fus	je vins	je fis
tu eus	tu fus	tu vins	tu fit
il (elle) eut	il (elle) fut	il (elle) vint	il (elle) fit
nous eûmes	nous fûmes	nous vînmes	nous fîment
vous eûtes	vous fûtes	vous vîntes	vous fîtes
ils (elles) eurent	ils (elles) fûrent	ils (elles) vinrent	ils (elles) firent

vouloir	pouvoir	partir	attendre
je voulus tu voulus il voulut nous voulûmes vous voulûtes ils voulurent	je pus tu pus il put nous pûmes vous pûtes ils pûrent	je partis tu partis il partit nous partîment vous partîtes ils partirent	j'attendis tu attendis il (elle) attendit nous attendîment vous attendîtes ils attendirent

Орфографічною особливістю форм Passé simple є наявність accent circonflexe над голосними **a, i, u** у 1-й та 2-й особах множини.

Таблиця дієслів у Passé simple

З голосною a	З голосною i	З голосною u
Дієслова 1-ї групи parler – je parlai. Дієслова 3-ї групи на – -er : aller – j'allai envoyer – j'envoyai	Дієслова 2-ї групи finir – je finis. Дієслова 3-ї групи 1) на -frir, -vrir : ouvrir – j'ouvris 2) на -endre, -ondre : attendre – j'attendis répondre – je répondis 3) на – -uire : conduire – je conduisis 4) дієслова типу partir : sortir – je sortis 5) дієслова: prendre – je pris dire – je dis faire – je fis mettre – je mis rire – je ris écrire – j'écrivit voir – je vis naître – je naquis s'asseoir – je m'assis	Дієслова 3 групи 1) на -aître : connaître – je connus 2) на -oir : pouvoir – je pus vouloir – je voulus savoir – je sus falloir – il fallut pleuvoir – il plut recevoir – il reçut devoir – je dus apercevoir – j'aperçus 3) дієслова: lire – je lus courir – je courus mourir – il mourut plaire – je plus vivre – je vécus

Вживання Passé simple

Passé simple вживається:

- 1) для вираження одномоментної дії або серії завершених дій;
- 2) для вираження дії, обмеженої у своєму протіканні, незалежно від її тривалості й повторюваності:

L'expédition dura près d'un mois

Експедиція тривала близько місяця.

Il répéta sa question deux ou trois fois.

Він повторив запитання два-три рази;

- 3) для вираження дії, момент виникнення або завершення якої не вказаний:

Il revint le lendemain. – Він повернувся наступного дня.

Складні часи (Temps composés)

Складні часи – це часи, які утворюються за допомогою допоміжних дієслів **avoir** або **être** у різних часах і дієприкметника минулого часу (*participe passé*) відмінюваного дієслова. Як допоміжне дієслово, так і дієприкметник минулого часу втрачають тут своє самостійне значення, і лише їх поєднання утворює ту чи іншу часову форму. У дійсному способі три складних форми минулого часу (*Passé composé*, *Plus-que-parfait* і *Passé antérieur*) і одна складна форма майбутнього часу (*Futur antérieur*).

Passé composé (Минулий складний час)

Passé composé виражає дію минулу, завершену, але пов'язану з теперішньою: дію, що передувала теперішній дії.

Passé composé вживається найчастіше за все у розмовній мові, у діалогах, у листах, автобіографіях, газетних статтях, а також у оповіданнях від особи автора.

Перекладається дієсловами як доконаного виду, так і недоконаного виду, але найчастіше за все – доконаного виду:

J'ai répété ma question.
П *n'a pas vu* ce film.

Я *повторив* своє запитання.
Він *не бачив* цього фільма.

Утворення *Passé composé*

Passé composé – це форма складна. Вона утворюється за допомогою допоміжних дієслів **avoir** або **être** в теперішньому часі та *participe passé* (дієприкметника минулого часу) відмінюваного дієслова.

Participe passé дієслів I групи закінчується на **-é** :

parler — **parlé**, marcher — **marché**.

Participe passé дієслів II групи та III групи на **-ir** закінчується на **-i** :

finir — **fini**, choisir — **choisi**; partir — **parti**

(крім дієслів типу **venir, tenir, courir, mourir**).

Participe passé дієслів III групи на:

-endre, -ondre закінчується на **-u**: attendre – **attendu**; répondre – **répondu**
(крім дієслів типу **prendre**);

-uire закінчується на **-t**: construire – **construit**, traduire – **traduit**;

-vrir, -frir закінчується на **-vert, -fert**: ouvrir – **ouvert**; offrir – **offert**;

-aître закінчується на **-u**: connaître – **connu**; paraître – **paru**.

Participe passé дієслів III групи необхідно запам'ятати. Наведемо *participe passé* найвживаніших дієслів III групи:

Participe passé en -u			
avoir (мати)	eu	pleuvoir (дощити)	plu
boire (пити)	bu	recevoir (отримувати)	reçu
courir (бігти)	couru	savoir (знати, вміти)	su
devoir (бути повинним)	dû	tenir (тримати)	tenu
falloir (належати)	fallu	venir (приходити)	venu
lire (читати)	lu	voir (бачити)	vu
pouvoir (могти)	pu	vouloir (хотіти)	voulu
plaire (подобатись)	plu	vivre (жити)	vécu
Participe passé en -i			
rire (сміятися)	ri	suivre (йти за, супро-	suivi
sourire (посміхатися)	souri	воджувати)	
Participe passé en -is		Participe passé en -é	
s'asseoir (сідати)	assis	aller (йти)	allé
mettre (класти)	mis	être (бути)	été
prendre (брати)	pris	naître (народжуватись)	né
Participe passé en -t			
dire (казати)	dit	faire (робити)	fait
écrire (писати)	écrit	mourir (вмирати)	mort

Більшість дієслів відмінюються в *Passé composé* з допоміжним дієсловом **avoir**:

Parler

Forme affirmative (Стверджувальна форма)

j'ai parlé nous avons parlé
tu as parlé vous avez parlé
il a parlé ils ont parlé

Forme négative (Заперечна форма)

je n'ai pas parlé nous n'avons pas parlé
tu n'as pas parlé vous n'avez pas parlé
il n'a pas parlé ils n'ont pas parlé

З допоміжним дієсловом **être** відмінюються такі дієслова :

aller — йти, ходити
venir — приходити
arriver — прибувати
partir — від'їжджати
entrer — заходити
sortir — виходити
monter — підніматися
descendre — спускатися
intervenir — втручатися

revenir — повертатися
rentrer — повертатися
naître — народжуватись
mourir — вмирати
tomber — падати
rester — залишатись
devenir — ставати
parvenir — досягати
décéder — вмирати,

Participe passé діє.слів, що відмінюються з допоміжним дієсловом **être**, узгоджуються в роді і числі з підметом, тобто в жіночому роді додаються **-e**, а в множині **-s**.

Venir

Forme affirmative (Стверджувальна форма)

je suis venu (-e)
tu es venu (-e)
il est venu
elle est venue
nous sommes venus (-es)
vous êtes venus (-es)
ils sont venus
elles sont venues

Forme négative (Заперечна форма)

je ne suis pas venu (-e)
tu n'es pas venu (-e)
il n'est pas venu
elle n'est pas venue
nous ne sommes pas venus (-es)
vous n'êtes pas venus (-es)
ils ne sont pas venus
elles ne sont pas venues

З допоміжним дієсловом **être** відмінюються також зворотні (займенникові) дієслова :

Se laver

Forme affirmative (Стверджувальна форма)

je me suis lavé (-e)
tu t'es lavé (-e)
il s'est lavé
elle s'est lavée
nous nous sommes lavés (-es)
vous vous êtes lavés (-es)
ils se sont lavés
elles se sont lavées

Forme négative (Заперечна форма)

je ne me suis pas lavé (-e)
tu ne t'es pas lavé (-e)
il ne s'est pas lavé
elle ne s'est pas lavée
nous ne nous sommes pas lavés (-es)
vous ne vous êtes pas lavés (-es)
ils ne se sont pas lavés
elles ne se sont pas lavées

Forme interrogative (Запитальна форма)

me suis-je lavé (-e)?
t'es-tu lavé (-e)?
s'est-il lavé?
s'est-elle lavé (-e)?

nous sommes-nous lavés (-es)?
vous êtes-vous lavés (-e)?
se sont-ils lavés?
se sont-elle lavées?

Plus-que-parfait **(Давноминула дія)**

Plus-que-parfait означає минулу дію, що передує іншій минулій дії:
Il est arrivé au village, où il **était né**. - Він приїхав у село, де народився.
(Він народився – це давноминула дія, тобто Plus-que-parfait).

Plus-que-parfait – це складна форма. Утворюється так само, як і Passé composé, але допоміжні дієслова **avoir** та **être** стоять в Imparfait.

Plus-que-parfait = **avoir** або **être** в **Imparfait** + **Participe passé** відмінюваного дієслова.

Parler		Venir	
j'avais parlé	nous avions parlé	j'étais venu (-e)	nous étions venus(-es)
tu avais parlé	vous aviez parlé	tu étais venu (-e)	vous étiez venus (-es)
il avait parlé	ils avaient parlé	il était venu	ils étaient venus
elle avait parlé	elles avaient parlé	elle était venue	elles étaient venues

Passé antérieur

Як і Plus-que-parfait, Passé antérieur означає дію, що відбулася безпосередньо перед початком іншої завершеної минулої дії, або завершену до певного моменту в минулому. Passé antérieur відповідає українському минулому часу доконаного виду.

Passé antérieur вживається:

1) на відміну від Plus-que-parfait, головним чином у підрядних реченнях обставини часу, що вводяться сполучниками часу **lorsque**, **quand** (коли), **dès que**, **aussitôt que** (як тільки), **après que** (після того як), **à peine ... que** (ледь) тощо, означаючи дію, що безпосередньо передує минулій дії головного речення.

Присудок головного речення ставиться в Passé simple:

Lorsque le maître <i>eut fini</i> de parler, il s'assit.	Коли вчитель <i>закінчив</i> говорити, він сів.
A peine <i>fut-il entré</i> qu'il la vit.	Ледь він <i>зайшов</i> , як побачив її.

П р и м і т к а. Сполучник **à peine ... que** вимагає інверсії головних членів підрядного речення. **А peine** знаходиться на початку підрядного речення, а **que** переноситься на початок головного речення;

2) у незалежних реченнях – для позначення завершеної дії, що відбулася в минулому в певний проміжок часу, позначених в основному обставинними словами часу: *bientôt* (скоро), *vite* (швидко), *en une (quelques) seconde (-s)* (в одну (декілька) секунд (-у)), *en un instant (moment)* (в один момент), *en quelques minutes* (за декілька хвилин) і т.ін.:

En une seconde, il *eut compris*
ce qui se passait.

В одну мить він зрозумів,
що відбувається.

Passé antérieur утворюється за допомогою *Passé simple* допоміжних дієслів **avoir** або **être** і *participe passé* відмінюваного дієслова.

Montrer – показувати

j'eus montré
tu eus montré
il (elle) eut montré
elle fut sortie
nous eûmes montré
vous eûtes montré
ils (elles) eurent montré

Sortir – виходити

je fus sorti
tu fus sorti
il fut sorti
elle fut sortie
nous fûmes sortis
vous fûtes sortis
ils furent sortis
elles furent sorties

Se laver – вмиватися

je me fus lavé
tu te fus lavé
il se fut lavé
elle se fut lavée
nous nous fûmes lavés
vous vous fûtes lavés
ils se furent lavés
elles se furent lavées

Passé antérieur – форма книжна і в розмовній мові не вживається.

Futur antérieur

Futur antérieur означає дію, що відбудеться раніше іншої дії в майбутньому, і вживається:

1) у підрядних реченнях, що вводяться сполучниками часу: **lorsque, quand** (коли), **dès que, aussitôt que** (як тільки), **après que** (після того як), **à peine ... que** (ледь) тощо. Присудок головного речення ставиться в Futur simple:

Quand j'*aurai terminé* ce travail,
j'*irai* me promener.

Коли я закінчу цю роботу,
я піду гуляти;

2) у головних і самостійних реченнях:

а) для вказання дії, яка повинна бути завершена до певного терміну:

Dans trois jours, il *sera revenu*. Через три дні він повернеться;

б) замість Passé composé для вираження модального значення допущення, можливості, невпевненості і перекладається минулим часом у поєднанні з модальними словами – 'мабуть', 'можливо' і т.ін.:

Je ne trouve pas mon cahier,
je l'*aurai perdu*.
(= je l'ai probablement perdu).

Я не знаходжу свого зошита,
мабуть, я його загубив.

Futur antérieur утворюється за допомогою Futur simple допоміжних дієслів **avoir** або **être** і participe passé відмінюваного дієслова.

Montrer – показувати

j'*aurai montré*
tu *auras montré*
il *aura montré*
elle *aura montré*
nous *aurons montré*
vous *aurez montré*
ils *auront montré*
elles *auront montré*

Sortir – виходити

je *serai sorti*
tu *seras sorti*
il *sera sorti*
elle *sera sortie*
nous *serons sortis*
vous *serez sortis*
ils *seront sortis*
elles *seront sorties*

Se laver – вмиватися

je me serai lavé	nous nous serons lavés
tu te seras lavé	vous vous serez lavés
il se sera lavé	ils se seront lavés
elle se sera lavée	elles se seront lavées

Futur antérieur відповідає українському майбутньому часу доконаного виду.

Temps immédiats

До системи часів Indicatif приєднуються також конструкції Futur immédiat (найближчий майбутній) та Passé immédiat (найближчий минулий) часи.

Futur immédiat

(Найближчий майбутній час)

Futur immédiat виражає дію майбутню, безпосередньо пов'язану з теперішньою, тобто дію, яка відбудеться в найближчий час. Перекладається дієсловом у майбутньому часі зі словами *scoro*, *зараз* або словами *збиратися*, *мати намір* (щось зробити):

Je *vais vous expliquer* cela. Я вам зараз це поясню.
Qu'*allez-vous faire* demain? Що ви збираєтесь робити завтра?

Futur immédiat утворюється поєднанням теперішнього часу дієслова **aller** та і н ф і н і т и в а смислового дієслова.

Exemple:

Faire – робити

je <i>vais</i> faire	nous <i>allons</i> faire
tu <i>vas</i> faire	vous <i>allez</i> faire
il <i>va</i> faire	ils <i>vont</i> faire

Passé immédiat
(Найближчий минулий час)

Passé immédiat виражає дію, яка тільки-но відбулася. Перекладається дієсловом у минулому часі в поєднанні з прислівником *тільки-но*:

Je viens de rencontrer votre frère. Я тільки-но зустрів вашого брата.
Nous venons d'acheter une maison. Ми нещодавно купили будинок.

Passé immédiat утворюється так: **venir** у теперішньому часі + **de** + і н ф і н і т и в відмінюваного дієслова.

Exemple :

Faire – робити

je viens de faire	nous venons de faire
tu viens de faire	vous venez de faire
il vient de faire	ils viennent de faire

Пасивна форма
Forme passive

У французькій мові, як і в українській, перехідні дієслова мають дві форми: активну і пасивну.

Активна – це така форма, при якій підмет виконує дію, виражену дієсловом:

Pierre organise la soirée. П'єр організовує вечірку.

У цьому реченні дієслово *organiser* стоїть в активній формі, тобто підмет *Pierre* виконує дію, виражену дієсловом, а *une soirée* є прямим додатком до дієслова *organiser*.

Пасивна – це така форма, при якій підмет не виконує дію, а виступає об'єктом дії дієслова:

La soirée est organisée par Pierre. Вечірка організовується П'єром.

У цьому реченні дія виконується іменником, який виступає в даному реченні непрямым додатком.

При перетворенні активної форми в пасивну прямий додаток стає підметом, дієслово ставиться в пасивну форму, а підмет стає непрямим додатком з прийменником **de** або **par**.

Пасивна форма утворюється за допомогою дієслова **être** у відповідному часі і *participe passé* відмінюваного дієслова. *Participe passé* в пасивній формі узгоджується в роді і числі з підметом.

Forme active

Le canal réunit les deux rivières. Канал з'єднує дві річки.

Forme passive

Les deux rivières **sont réunies par** le canal. Дві річки з'єднані каналом.

Якщо в активній формі підметом був неозначено-особовий займенник **on**, то пасивна форма будується без непрямого додатка:

Forme active

On a bien traduit ce texte.

Добре переклали цей текст.

Forme passive

Ce texte a été bien traduit.

Цей текст був добре перекладений.

Час, в якому стоїть дієслово в пасивній формі, визначається по часу дієслова **être** :

- Passé composé:* Ce roman **a été lu** avec intérêt.
Цей роман був прочитаний з зацікавленням.
- Imparfait:* Ce roman **était lu** avec intérêt.
Цей роман читався з зацікавленням.
- Futur simple:* Ce roman **sera lu** avec intérêt.
Цей роман буде читатися з зацікавленням.
- Passé simple:* Ce roman **fut lu** avec intérêt.
Цей роман був прочитаний з зацікавленням.
- Plus-que-parfait:* Ce roman **avait été lu** avec intérêt.
Цей роман був прочитаний з зацікавленням.

Вживання прийменників **par** і **de** перед непрямим додатком дієслова у пасивній формі

Якщо непрямий додаток при дієслові у пасивній формі означає безпосереднього активного виконавця дії, то вживається прийменник **par**:

La délégation a été reçue par le maire. Делегація була прийнята мером.

Прийменник **de** вживається:

1. Перед непрямим додатком, що належить до дієслів, які виражають різні почуття, наприклад: **aimer** – любити, **adorer** – обожнювати, **détester**, – ненавидіти, **haïr** – ненавидіти, **mépriser** – зневажати, **estimer** – поважати, **respecter** – поважати і т.ін.:

Ce professeur *est aimé d'*étudiants. Цього викладача люблять студенти.

2. Після дієслів **couvrir** – вкривати, **entourer** – оточувати, **planter** – обсаджувати, **ornier** – прикрашати, **charger** – завантажувати, **remplir** – наповнювати, **border** – обсаджувати деревами, тягнутися вздовж чогось, **accompagner** – супроводжувати і деяких інших, якщо непрямий додаток не виступає безпосереднім виконавцем дії:

Les rues *sont couvertes de* neige. Вулиці вкриті снігом.

La rue *était ornée de* feux. Вулиця була прикрашена вогнями.

Перед безпосереднім виконавцем дії вживається прийменник **par**:

La salle a été ornée **de** fleurs **par** les élèves.

Учні прикрасили сцену квітами.

П р и м і т к а. Після дієслів, що вимагають перед непрямим додатком прийменника **de**, партитивний артикль і неозначений артикль множини опускаються:

Les tables *sont couvertes de* nappes blanches. Столи вкриті білими скатертинами.

На українську мову речення з дієсловом у пасивній формі перекладається:

1) пасивною формою:

Cet immeuble *est transformé* en musée.

Цей будинок *переобладнано* в музей.

2) дієсловом в активній формі за допомогою інверсії підмета:
Cette nouvelle fut écrite par Maupassant. Цю новелу *написав* Мопасан.
(Ця новела була написана Мопасаном.)

3) дієсловом у зворотній формі:
Ce dictionnaire est vendu partout. Цей словник продається скрізь.

4) неозначено-особовим реченням:
Cet immeuble est transformé en musée.
Цей будинок *переобладнали* в музей.

Concordance des temps de l'indicatif (Узгодження часів дійсного способу)

У французькій мові вживання часів у підрядному реченні залежить від часу, в якому вжитий присудок головного речення. Розрізняють два випадки:

1. Якщо присудок головного речення стоїть в **Présent** або **Futur**, то в підрядному реченні вживаються наступні часи:

для позначення дії, що відбувається водночас з дією головного речення, вживається **Présent**; для позначення дії попередньої – один із минулих часів (**Passé composé**, **Imparfait** або **Passé simple**); для позначення дії наступної – **Futur simple**.

2. Якщо присудок головного речення стоїть в одному з минулих часів, то в підрядному реченні для позначення дії, що відбувається водночас з дією головного речення, вживається **Présent dans le passé (Imparfait)**; для позначення попередньої дії – **Passé dans le passé (Plus-que-parfait)**; для позначення дії наступної – **Futur dans le passé**; для позначення найближчої минулої дії – **Passé immédiat dans le passé** (дієслово **venir** в imparfait + **de** + infinitif); для позначення найближчої майбутньої дії – **Futur immédiat dans le passé** (дієслово **aller** в imparfait + infinitif).

Головне речення	Підрядне речення	Приклади
Présent Futur simple	Одночасність Présent Попередність Passé composé Наступність Futur simple	<i>Je sais qu'elle part.</i> <i>Я знаю, що вона від'їжджає.</i> <i>Je saurai qu'elle est partie.</i> <i>Я знатиму, що вона поїхала.</i> <i>qu'elle partira.</i> <i>що вона від'їде.</i>
Passé composé Passé simple Imparfait	Одночасність Imparfait Попередність Plus-que-parfait Наступність Futur dans le passé Passé immédiat dans le passé Futur immédiat dans le passé	<i>J'ai su qu'elle partait.</i> <i>Я дізнався, що вона від'їжджає.</i> <i>Je sus qu'elle était partie.</i> <i>Я дізнався, що вона поїхала.</i> <i>Je savais qu'elle partirait.</i> <i>Я знав, що вона від'їде.</i> <i>qu'elle venait de partir</i> <i>що вона тільки-но поїхала</i> <i>qu'elle allait partir</i> <i>що вона зараз від'їде</i>

MODE CONDITIONNEL (Умовний спосіб)

Conditionnel вживається для позначення можливої, припустимої та бажаної дії. Умовним цей спосіб називається тому, що часто можливість здійснення цієї дії залежить від якихось умов.

Conditionnel вживається:

1. У незалежному реченні для вираження:

а) побажання:

*Je **voudrais** passer mes vacances en Crimée.*

Я хотів би провести канікули в Криму;

б) припущення:

*Elle **partirait** ce matin.*

Вона, можливо, поїхала сьогодні вранці;

в) ввічливої форми:

***Pourriez** -vous m'aider?*

Чи не могли б ви мені допомогти?

2. У головній частині складнопідрядного речення з підрядним умови (яке вводиться за допомогою умовного сполучника **si** – якби, якщо б і для вираження дії, здійснення якої залежить від якоїсь умови.

*Le fils **serait** content si la mère venait le voir.* *Син був би задоволений, якщо б мати його відвідала.*

Conditionnel має два часи: **Conditionnel présent** і **Conditionnel passé**.

На українську мову обидва часи **Conditionnel** перекладаються однією формою умовного способу.

Conditionnel présent за формою співпадає з **Futur dans le passé**, тобто утворюється шляхом додавання до інфінітиву закінчень **Imparfait: -ais, -ais, -ait, -ions, -iez, -aient**.

Finir

Je finir- ais	nous finir- ions
tu finir- ais	vous finir- iez
il (elle) finir- ait	ils (elles) finir- aient

Дієслова III групи, що змінюють свою основу в Conditionnel présent:

<i>avoir – j’aurais</i>	<i>voir – je verrais</i>
<i>être – je serais</i>	<i>savoir – je saurais</i>
<i>aller – j’irais</i>	<i>devoir – je devrais</i>
<i>venir – je viendrais</i>	<i>tenir – je tiendrais</i>
<i>faire – je ferais</i>	<i>envoyer – j’enverrais</i>
<i>vouloir – je voudrais</i>	<i>recevoir – je recevrais</i>
<i>pouvoir – je pourrais</i>	<i>falloir – il faudrait</i>

Conditionnel passé утворюється за допомогою допоміжних дієслів **avoir** або **être** в *Conditionnel présent* і *participe passé* смислового дієслова:

Être	Venir
J’aurais été	Je serais venu (e)
tu aurais été	tu serais venu (e)
il (elle) aurait été	il (elle) serait venu (e)

nous aurions été
vous auriez été
ils (elles) auraient été

nous serions venus (es)
vous seriez venus (es)
ils (elles) seraient venus (es)

CONCORDANCE DES TEMPS DU CONDITIONNEL

Дуже часто здійснення або нездійснення дії, вираженої в Conditionnel, залежить від якоїсь умови, яка міститься в умовному підрядному реченні, що вводиться сполучником **si** ‘якби’, ‘якщо б’. У цьому випадку в підрядному реченні вживається *Imparfait* у значенні *Conditionnel présent* та *Plus-que-parfait* у значенні *Conditionnel passé*.

Proposition principale <i>Conditionnel présent</i>	si якщо б, якби	Proposition subordonnée <i>Imparfait</i> (у значенні <i>Conditionnel présent</i>)

Je viendrais vous voir si j'étais libre.
Я б прийшла до вас, якби була вільна.

<i>Conditionnel passé</i>	якщо б, якби	<i>Plus-que-parfait</i> (у значенні <i>Conditionnel passé</i>)
<i>Il serait arrivé encore hier</i> <i>s'il avait reçu votre lettre.</i>		<i>Vin priïxав би ще вчора,</i> <i>якби отримав вашого листа.</i>

MODE SUBJONCTIF

Subjonctif виражає дію можливу, неможливу, вірогідну, бажану або небажану, дію, що викликає сумнів або сприймається під впливом тієї або іншої емоції – радості, жалю, страху тощо.

Subjonctif вживається, головним чином, у підрядних реченнях додатку та обставин, а також означальних, але може вживатися і в незалежних реченнях.

У незалежних реченнях його значення співпадає зі значенням наказового способу і виражає наказ або побажання:

Soyez heureux!
Qu'elle parle français.

Будьте щасливими!
Нехай вона говорить французькою.

Вживання Subjonctif в підрядних реченнях

I. У підрядних реченнях додатку вживається в таких випадках:

1) після дієслів, що виражають прохання, волю, бажання, наказ, дозвіл, заборону, наприклад: **vouloir** (хотіти), **désirer**, **souhaiter** (бажати), **ordonner** (наказувати), **recommander** (рекомендувати), **demander**, **prier** (просити), **insister** (настоювати), **exiger** (вимагати), **défendre**, **interdire** (забороняти), **permettre** (дозволяти); дієслів **aimer** (любити), **aimer mieux** (більше любити), **préférer** (надавати перевагу), наприклад:

*Je veux que vous soyez attentif.
Le professeur exige que nous
écrivions tous les exercices.*

*Я хочу, щоб ви були уважним.
Викладач вимагає, щоб ми писали
усі вправи;*

2) якщо в головному реченні дієслово-присудок виражає почуття та емоції: радість, засмученість, страх, задоволення, незадоволення, здивування, після дієслів: **se réjouir** (радіти), **être content** (бути задоволеним), **être mécontent** (бути незадоволеним), **être ravi**, **être enchanté** (бути у захваті), **être heureux (malheureux)** (бути щасливим (нешчасливим)), **être chagriné** (бути засмученим), **être désolé**, **regretter** (жалкувати), **s'étonner** (дивуватися), **être étonné**, **être surpris** (бути здивованим), **être frappé** (бути враженим), **craindre**, **avoir peur** (боятися), **prendre garde** (остерігатися), **se fâcher**, **être fâché** (сердитись), **être irrité** (бути роздратованим), **avoir honte** (соромитись), наприклад:

*Je suis heureux que vous restiez
avec nous.
Il est étonné qu'elle soit
en retard.*

*Я щасливий, що ви залишаєтесь
з нами.
Він здивований, що вона
запізнюється;*

3) після безособових зворотів: **il faut** (потрібно), **il est nécessaire (indispensable)** (необхідно), **il est désirable (souhaitable)**

(бажано), **il est possible** (можливо), **il est impossible** (неможливо), **il est peu probable** (маловірогідно), **il est évident** (цілком вірогідно), **il est douteux** (сумнівно), **il est étrange** (дивно), **il est triste** (сумно), **il vaut mieux** (краще), **il est temps** (час), **il est utile** (корисно), **il est inutile** (не варто), **il est important** (важливо), **il est heureux** (щасливо), **il est dommage (c'est dommage)** (шкода) і т. ін., наприклад:

*Il faut que tu fasses ce devoir. Потрібно, щоб ти виконав це завдання.
C'est dommage que tu ne saches pas ton numéro de téléphone. Шкода, що ти не знаєш його номера телефону;*

4) після дієслів **dire** (сказати), **écrire** (написати), **crier** (крикнути), **prévenir** (попередити), **téléphoner** (дзвонити), якщо вони виражають наказ:

Je lui dis qu'il vienne chez moi dimanche. Я йому кажу, щоб він прийшов до мене у неділю;

5) після дієслів, які виражають сумнів, невпевненість: **douter** (сумніватися), **nier** (заперечувати), **ignorer** (не знати) та дієслів **penser** (думати), **croire** (думати, вірити, вважати), **supposer** (припускати), **trouver** (знаходити) і виразу **être sûr (certain)** (бути впевненим), якщо вони стоять у заперечній або запитальній формі:

*Je doute qu'il puisse faire ce travail. Я сумніваюсь, що він зможе виконати цю роботу.
Il ne pense pas qu'elle soit déjà à Kyïv. Він не думає, що вона вже у Києві.*

II. У підрядних реченнях обставин, якщо вони введені складними сполучниками: **pour que**, **afin que** (для того щоб), **bien que**, **quoique** (хоча), **avant que** (перш ніж), **jusqu'à ce que** (доти, доки), **en attendant que** (поки), **pourvu que** (лише б), **à condition que** (за умови, що/якщо), **de manière que (de façon que)** (таким чином, щоб ...), наприклад:

*Il veut sortir bien qu'il soit encore
malade.
Je vous donne ce livre pour que
vous le lisiez.*

*Він хоче вже вийти, хоча він
ще хворий.
Я даю вам цю книгу для
її прочитали.*

III. У підрядних означальних реченнях, коли у головному реченні є прикметник у найвищому ступені або слова: **le seul, l'unique, le premier, le dernier**; неозначений займенник **quelqu'un**, l'article indéfini, un pronom indéfini négatif: **rien, personne, aucun**; іменник, що супроводжується прикметником "aucun":

Vous êtes le seul qui me comprenez. Ви єдина людина, яка мене розуміє.

Subjonctif змінюється за часами.

Subjonctif présent виражає одночасну або майбутню дію по відношенню до дії дієслова головного речення:

*Je suis heureux qu'elle soit à Kyïv.
Je suis heureux qu'elle
vienne demain.*

*Я щасливий, що вона у Києві.
Я щасливий, що вона
приїздить завтра.*

Утворення Subjonctif

Subjonctif утворюється від основи III особи множини за допомогою закінчень: **-e; -es; -e; -ions; -iez; -ent**:

Parler – I gr. ils parl (ent)	Finir – II gr. ils finiss (ent)	Voir – III gr. ils voi (ent)	Prendre – III gr. ils prenn (ent)
que je parle que tu parles qu'il parle que nous parlions que vous parliez qu'ils parlent	que je finisse que tu finisses qu'il finisse que nous finissions que vous finissiez qu'ils finissent	que je voie que tu voies qu'il voie que nous voyions que vous voyiez qu'ils voient	que je prenne que tu prennes qu'il prenne que nous prenions que vous preniez qu'ils prennent

Особливі форми Subjonctif дієслів III групи

- avoir** – que j'aie (tu aies, il ait, nous ayons, vous ayez, ils aient);
être – que je sois (tu sois, il soit, nous soyons, vous soyez, ils soient);
faire-que je fasse (tu fasses, il fasse, nous fassions, vous fassiez, ils fassent)
aller – que j'aille (tu ailles, il aille, nous allions, vous alliez, ils aillent);
savoir – que je sache (tu saches, il sache, nous sachions, vous sachiez, ils sachent);
pouvoir – que je puisse (tu puisses, il puisse, nous puissions, vous puissiez, ils puissent);
vouloir – que je veuille (tu veuilles, il veuille, nous voulions, vous vouliez, ils veuillent);
mourir – que je meure (tu meures, il meure, nous mourions, vous mouriez, ils meurent);
recevoir – que je reçoive (tu reçoives, il reçoive, nous recevions, vous receviez, ils reçoivent);
devoir – que je doive (tu doives, il doive, nous devions, vous deviez, ils doivent).

НЕОСОБОВІ ФОРМИ ДІЄСЛОВА (Les formes non personnelles des verbes)

До неособових форм дієслова належать: інфінітив, дієприкметники, дієприслівник.

ІНФІНІТИВ (L'infinitif)

Інфінітив – це неособова форма дієслова, що називає дію в її самому абстрактному значенні без вказівки на особу і число.

Infinitif має активну форму – **voir**, пасивну форму – **être vu**, займенникову форму – **se voir** і дві форми часу: présent – **voir, aller** і passé – **avoir vu, être allé**.

Infinitif présent – проста форма, що виражає дію, одночасну з дією дієслова в особовій формі і має чотири види закінчень: **-er, -ir, -re, -oir**. Закінчення інфінітиву відносять його до певного типу

відмінювання (групи дієслова). *Infinitif présent* не має видової характеристики і відповідає українському інфінітиву як доконаного, так і недоконаного виду:

apporter – приносити, принести **construire** – будувати, побудувати
finir – закінчувати, закінчити **recevoir** – отримувати, отримати.

Infinitif passé – форма складна, вона утворюється із *Infinitif présent* допоміжного дієслова **avoir** або **être** і *Participe passé* допоміжного дієслова:

avoir apporté être parti s'être levé

Infinitif passé завжди передає дію як завершену:

Après avoir fini son travail, Закінчивши свою роботу,
il est allé au cinéma він пішов у кіно.

Якщо інфінітив теперішнього або минулого часу займенникового дієслова вжитий у залежності від якогось дієслова в особовій формі, то зворотний займенник **se** замінюється особовим займенником у тій особі та числі, що й підмет:

Tu dois te reposer. Ти повинен відпочити.

У заперечній формі обидві заперечні частки ставляться перед інфінітивом:

J'aime mieux ne pas у penser. Я вважаю за краще не думати про це.

Infinitif вживається у функції:

1) підмета:

Vouloir c'est pouvoir. *Xomitu* – значить могли;

2) іменної частини складного дієслівного присудка:

Vivre c'est agir. Жити – значить діяти;

3) означення до іменника:

un livre à vendre книга на продаж;
le moment de servir le dîner. час подавати обід.

П р и м і т к а. Інфінітив з прийменником **à** як означення до іменника часто перекладається підрядним реченням, що має відтінок необхідності, потреби і перекладається словами: "треба", "потрібно", "слід", "прийдеться":

Un grand travail *à faire*. Слід зробити велику роботу;

4) означення до прикметника:

Il est libre *de choisir*. Він вільний у своєму виборі;

5) додатка до дієслова:

а) прямого (без прийменника):

Il veut vous *voir*. Він хоче вас бачити;

б) непрямого (з прийменником, в основному **à** або **de**):

Il est heureux d'être venu à Paris. Він щасливий, що приїхав у Париж.

Додаток, виражений інфінітивом, найчастіше за все перекладається підрядним реченням, у якому *Infinitif présent* перекладається особовою формою дієслова у теперішньому (або майбутньому) часі, а *Infinitif passé* – особовою формою дієслова у минулому часі.

З прийменником **après** *Infinitif passé* перекладається дієприслівником минулого часу доконаного виду:

après avoir lu ce texte – прочитавши цей текст;

après être sorti dans la rue – вийшовши на вулицю.

З прийменником **sans** *Infinitif présent* перекладається дієприслівником теперішнього часу недоконаного виду у заперечній формі:

Il est parti *sans répondre*
à notre question.

Він пішов, не відповідаючи
на наше запитання.

Infinitif passé перекладається дієприслівником минулого часу доконаного виду:

Il est parti *sans avoir répondu*
à notre question.

Він пішов, не відповівши
на наше запитання.

З прийменником **pour** *Infinitif passé* перекладається підрядним реченням причини зі сполучниками "тому що", "за те що":

Il est puni *pour avoir manqué* les cours.

Його покарали за те, що (оскільки) він пропустив лекції.

ІНФІНІТИВНИЙ ЗВОРОТ (Proposition infinitive)

Після дієслів **regarder** (дивитися), **voir** (бачити), **apercevoir** (помічати), **écouter** (слухати), **entendre** (чути), **sentir** (відчувати) вживається інфінітивний зворот, який перекладається підрядним реченням, що вводиться сполучниками "що" або "як". Інфінітив перекладається особовою формою дієслова у тій же особі і числі, що і підмет підрядного речення:

Il m'a écouté jouer du Chopin. Він слухав, як я граю Шопена.

У цьому випадку може вживатися лише *Infinitif présent*, тобто та форма інфінітива, яка може виразити дію одночасну.

Якщо прямий додаток до дієслова виражений не іменником, а ненаголошеним особовим займенником, цей займенник-прямий додаток ставиться перед дієсловом:

On t'a vu entrer chez ta mère = On a vu que tu entras chez ta mère.
Бачили, як ти заходив до своєї матері.

Інфінітив у поєднанні з деякими дієсловами

1. Дієслова **avoir** і **être**, поєднуючись з прийменником **à** і інфінітивом, набувають модального значення необхідності, зобов'язання, а інколи можливості:

J'ai à te dire quelque chose. Мені *необхідно* тобі дещо сказати.
Vous voyez, je ne suis pas à craindre. Ви бачите, мене не треба боятися.

2. Інфінітив у поєднанні з дієсловами **faire** і **laisser** утворюють конструкції, у яких ці дієслова втрачають своє основне значення (*faire* – робити, *laisser* – залишати).

Дієслово **faire** у цій конструкції вказує лише на спонукання до дії і може перекладатися дієсловами: заставляти, просити, наказувати, примушувати, запропонувати, допомогти, сказати, щоб ... і т.ін.:

travailler – працювати faire travailler – заставити працювати когось:

Le professeur *fait travailler* les étudiants.
Викладач заставляє студентів працювати.

Якщо при дієслові є займенник-додаток, то він ставиться перед дієсловом **faire** (або після – у стверджувальній формі наказового способу):

Faites-*les* entrer. – Введіть їх. Ne *les* faites pas entrer. – Не вводьте їх.
Je *les* fais travailler. – Я їх заставляю працювати.
Fais-*les* travailler. – Застав їх працювати.

П р и м і т к а. Participe passé дієслова **faire** – незмінний:
Je *les* ai *fait* travailler beaucoup.

Конструкція **faire + infinitif** може перекладатися також одним дієсловом:

faire entrer	ввести	faire venir	викликати, виписати
faire sortir	вивести	faire éclater	викликати, спровокувати
faire marcher	включити, завести	faire naître	викликати, породити
faire savoir	сповістити, повідомити,	faire renaître	відродити
faire connaître	познайомити	faire paraître	видати, випустити
faire passer	пропускати	faire disparaître	знищувати, ліквідувати
faire voir	показати	faire remarquer	помітити
faire faire	замовити	faire courir	розповсюджувати
faire rire	розсмішити	faire parvenir	доставити
faire tomber	випустити з рук	faire comprendre	пояснити, роз'яснити
faire boire	напоїти	faire souffrir	мучити
faire manger	нагодувати	faire approcher	наблизити, підвести
faire partir	відправити	faire sauter	підірвати

Конструкція **laisser + infinitif** має значення: припускати, дозволяти здійснитися дії, вираженій інфінітивом, і перекладається

дієсловами: припускати, давати можливість, дозволяти, давати (дай, дайте) та словами: хай, нехай:

*Ne laissez pas les enfants
jouer avec les allumettes.
Laissez-moi réfléchir.*

Не дозволяйте дітям грати
з сірниками.
Дайте мені подумати.

Ці конструкції можуть утворювати сталі вирази:

<i>laisser tomber</i>	випустити з рук	<i>laisser partir</i>	відпустити
<i>laisser passer</i>	пропустити, дати пройти	<i>laisser aller</i>	відпустити
<i>laisser entrer</i>	впустити	<i>laisser approcher</i>	підпустити
<i>laisser sortir</i>	випустити	<i>laisser échapper</i>	упустити

ДІЄПРИКМЕТНИК (Le Participe)

Дієприкметник – неособова форма дієслова, яка виражає ознаку предмета за дією і має ознаки прикметника і дієслова.

У французькій мові є такі форми дієприкметників:
дві прості: **participe présent** (prenant, venant) і **participe passé** (pris, venu)

і одна складна: **participe passé composé** (ayant pris, étant venu).

Дієприкметник теперішнього часу (Participe présent)

Participe présent – це дієприкметник теперішнього часу. Означає ознаку предмета, що характеризує його з точки зору виконуваної ним дії. Перекладається підрядним означальним реченням.

Participe présent може замінятись підрядним означальним реченням.

Je vois une vieille femme **sortant** de sa maison. Я бачу стару жінку, що
Je vois une vieille femme qui sort de la maison.. виходить із будинку.

Participe présent – незмінна частина мови, тобто вона не узгоджується ні в роді, ні в числі з іменником, до якого він є означенням (у жіночому роді після закінчення **-ant** не може бути **-e**, а в множині – **-s**). Він завжди супроводжується додатком або обставиною:

Je vois les étudiants **travaillant** dans la salle de lecture.
Я бачу студентів, що працюють у читальному залі.

Participe présent дієслів усіх трьох груп утворюється додаванням до основи I особи множини теперішнього часу (*Présent de l'Indicatif*) закінчення **-ant**:

parler – (nous) **parl**(ons) – **parlant** ; finir – (nous) **finiss**(ons) – **finissant**.

Виняток складають лише три дієслова: **avoir**, **être** та **savoir**.

Вони мають такі форми *participe présent*:

avoir – **ayant**; être – **étant**; savoir – **sachant**.

**Дієприкметник минулого часу
(Participe passé)**

Форми participe passé

Форми participe passé пов'язані з належністю дієслова до певної групи відмінювання.

Participe passé на	Приклади	Група дієслова	Інфінітив
-é -é	sonné, fermé allé, envoyé, né, été	I III	sonner, fermer aller, envoyer, naître, être
-i -i	fini, choisi dormi, parti, servi, sorti і т.д. cueilli, ri, suffi, suivi	II III (1 підгрупа); дієслова типу: cueillir, rire, suffire, suivre	finir, choisir dormir, partir, servir, sortir cueillir, rire, suffire, suivre
-u	attendu, connu, fallu, reçu, voulu, pu, plu; battu, bu, conclu, couru, cru, dû, lu, interrompu, perdu, plu, su, vecu, vu, tu	III (2, 3, 6, 7, 8 підгрупи); дієслова типу: battre, boire, conclure, courir, croire, devoir, lire, interrompre, perdre, plaire, savoir, vivre, voir, se taire	attendre, connaître, falloir, recevoir, vouloir, pouvoir, pleuvoir; battre, boire, conclure, courir, croire, devoir, lire, interrompre, perdre, plaire, savoir, vivre, voir, se taire
-t	traduit, craint, ouvert; dit, écrit, fait, mort	III (4,5,9 підгрупи); дієслова типу: dire, écrire, faire, mourir	traduire, craindre, ouvrir dire, écrire, faire, mourir
-is	mis, pris, assis	III	mettre, prendre, s'asseoir
	eu	III	avoir

Participe passé від похідних дієслів утворюється так само, як і від основних: mettre – mis, permettre – permis; tenir – tenu; appartenir – appartenu.

Participe passé може вживатися: а) з допоміжним дієсловом **avoir** або **être**; б) без допоміжного дієслова.

Вжитий з допоміжними дієсловами, він входить до складу складних часів.

Participe passé без допоміжного дієслова вживається найчастіше за все як епітет: une revue *illustrée* (ілюстрований журнал) або як іменна частина складного іменного присудка: la fenêtre resta *ouverte* (вікно залишилось відкритим). Воно ставиться головним чином після іменника, який він визначає, і узгоджується з ним в роді і числі.

Значення *participe passé*, вжитого без допоміжного дієслова, неоднакове для перехідних і неперехідних дієслів.

Participe passé *перехідних* дієслів має завжди пасивний стан:

Les provisions <i>achetées</i> dans ce magasin sont toujours fraîches.	Продукти, що купуються у цьому магазині, завжди свіжі.
Il m'a montré les provisions <i>achetées</i> dans ce magasin.	Він мені показав продукти, куплені у цьому магазині.

Participe passé *неперехідних* дієслів, що відмінюються з дієсловом **avoir** (як, наприклад: **rire** – сміятися, **courir** – бігти, **marcher** – йти, **trembler** – тремтіти, etc.), а також *participe passé* дієслова **aller**, не вживаються без допоміжного дієслова.

Participe passé *неперехідних* дієслів, що відмінюються з дієсловом **être**, має активний стан:

Voici le voyageur *arrivé* ce matin. Ось пасажир, який приїхав вранці.

Participe passé може також перекладатися дієприслівником доконаного і недоконаного виду:

couché sur le divan – лежачи на дивані; caché derrière un arbre – сховавшись за деревом.

Віддієслівний прикметник (Adjectif verbal)

Adjectif verbal – віддієслівний прикметник, який означає тривалий стан, близький до якісної ознаки. Він ніколи не супроводжується додатком або обставиною. На відміну від participe présent, adjectif verbal не має ознак дієслова і є якісним прикметником, виражаючи постійну ознаку предмета.

Утворюється так само, як і participe présent, але завжди узгоджується в роді та числі з іменником, до якого він належить (тобто в жіночому роді після закінчення **-ant** додається **-e**, а в множині – **-s**):

la proposition **saisissante**

приголомшуюча пропозиція

les filles **obéissantes**

слухняні дівчатка.

Порівняйте:

Les poissons sont encore **vivants** !

Риби ще живі!

(vivants – adjectif verbal)

Ma sœur **vivant** loin de moi
me voit très rarement.

Моя сестра, яка живе далеко від мене,
бачить мене дуже рідко.

(vivant – participe présent).

Складний дієприкметник минулого часу (Participe passé composé)

Participe passé composé – складна форма дієприкметника, що складається із participe présent допоміжного дієслова **avoir** або **être** і participe passé відмінюваного дієслова: parler – **ayant parlé**; finir – **ayant fini**; aller – **étant allé**; se laver – **s'étant lavé**.

Participe passé composé означає дію завершену, що передує дії, вираженій присудком речення.

Participe passé composé вживається найчастіше за все як обставина місця або причини, і його можна перекладати дієприслівником доконаного виду або відповідним обставинним підрядним реченням:

Ayant fini mes études, j'ai quitté la ville.
Закінчивши заняття, я поїхав з міста.

Дієприслівник (Gérondif)

Gérondif – це дієприслівник недоконаного виду. Відповідає на запитання *що роблячи?* Характерною ознакою цієї форми є частка **en** (яка на українську мову не перекладається):

En sortant de la maison, j'ai rencontré mon ami. Виходячи з будинку, я зустрів свого друга.

Частка **en** може відокремлюватись від Gérondif особовим займенником у функції додатка:

Il s'inquiétait, **en leur parlant**. Він хвилювався, розмовляючи з ними.

Частка **en** перед Gérondif інколи опускається, особливо на початку речення та перед Gérondif дієслів **avoir (ayant)** та **être (étant)**:

Voyageant, on apprend beaucoup. Подорожуючи, багато дізнаєшся.

Etant malade, il ne pouvait travailler.
Будучи хворим, він не міг працювати.

Дієприкметниковий зворот (*Proposition participe*)

Participe présent, participe passé, participe passé composé можуть входити до складу речень, маючи значення означальних та обставинних підрядних речень причини, часу і способу дії, відповідаючи дієприслівниковим зворотам:

<i>Se promenant sur le quai, il admirait les oiseaux en cage.</i>	Гуляючи по набережній (коли гуляв), він милувався птахами в клітці.
<i>Ayant été fatigué, il rentra chez lui.</i>	Будучи втомленим (тому що втомився), він повернувся додому.

Важливо відрізнити дієприкметникові звороти, які мають один і той же підмет, що і головне речення, і самостійні дієприкметникові звороти, які мають свій власний підмет. Порівняйте:

Дієприкметниковий зворот	Самостійний дієприкметниковий зворот
<i>Ayant couché les enfants, elle retourna à ses occupations.</i>	<i>Les enfants s'étant couchés, elle retourna à ses occupations.</i>
Вклавши дітей, вона повернулася до своїх занять.	Коли діти були вкладені, вона повернулася до своїх занять.

Самостійний дієприкметниковий зворот (*Proposition participe absolue*)

Ця конструкція не властива українській мові.

У цій конструкції форми *participe présent, participe passé, participe passé composé*, що входять до складу речення, не належать до підмета цього речення, як це спостерігалось у дієприкметниковому звороті, а мають свій власний підмет.

На українську мову ця конструкція перекладається обставинними підрядними реченнями часу, причини, умови, а інколи допустовими підрядними реченнями:

<i>Le dîner ayant fini, il s'adressa</i>	Коли обід був закінчений,

à son père.
La pluie *ayant cessé*, nous
avons quitté notre abri
La petite bonne *préparant* le dîner,
la mère a été libre.

він звернувся до свого батька.
Оскільки дощ перестав,
ми покинули наше укриття.
Мати була вільна, оскільки
служниця готувала обід.

У дієприкметникових конструкціях *participe passé* і *participe passé composé* виражають дію, що передує дії присудка усього речення.

Participe présent виражає дію, одночасну з дією присудка усього речення.

У абсолютній конструкції з *participe passé composé* може також зустрічатися пасивна форма цього дієприкметника:

Le livre ayant été lu, nous
le rendîmes à la bibliothèque.

Коли книга була прочитана,
ми повернули її в бібліотеку.

Пасивна форма *participe passé composé* перехідного дієслова (*ayant été lu*) у абсолютній конструкції співпадає за значенням з абсолютними дієприкметниковими зворотами, побудованими з пасивною формою *participe présent* (*étant lu*) або з *participe passé* даного дієслова (*lu*).

Абсолютний дієприкметниковий зворот завжди відділяється комою і паузою у вимові від іншої частини речення, до складу якого він входить.

А тепер, щоб перевірити, як ви засвоїли запропонований матеріал, виконайте завдання тестів. Після тестів ви знайдете правильні відповіді.

TESTS

Article indéfini

1. A vous de choisir la bonne réponse:

- 1) J'ai composé ... belle histoire.
 - a) un;
 - b) une;
 - c) des.
- 2) C'était ... petit village dans les Vosges.
 - a) un;
 - b) une;
 - c) des.
- 3) ... garçon entre dans la boutique.
 - a) un;
 - b) une;
 - c) des.
- 4) J'ai ... idée.
 - a) un;
 - b) une;
 - c) des.
- 5) Hier, nous avons vu ... film superbe.
 - a) un;
 - b) une;
 - c) des.
- 6) Sur le bureau du directeur il y avaient ... dossiers.
 - a) un;
 - b) une;
 - c) des.
- 7) Il habitait ... village de pêcheurs.
 - a) un;
 - b) une;
 - c) des.
- 8) Il a commandé ... côtelette de porc.
 - a) un;
 - b) une;
 - c) des.

- 9) ... garçons et ... filles se poursuivaient en criant dans le jardin.
a) un;
b) une;
c) des.
- 10) Je vous dirai la fin de l'histoire ... autre jour.
a) un;
b) une;
c) des.

Article défini

2. A vous de choisir la bonne réponse:

- 1) ... héroïne de ce roman te ressemble beaucoup.
a) le;
b) la;
c) l'.
- 2) ... hasard fait bien les choses.
a) le;
b) la;
c) l'.
- 3) Il est infirmier à ... hôpital.
a) le;
b) l';
c) la.
- 4) ... travail est nécessaire à l'homme.
a) la;
b) le;
c) l'.
- 5) Il a de ... humour.
a) le;
b) la;
c) l'.
- 6) Tarass est ... responsable du groupe.
a) le;
b) la;
c) l'.

- 7) J'aime ... histoire du Petit Poucet.
a) le;
b) la;
c) l'.
- 8) Kyïv est ... capitale de l'Ukraine.
a) le;
b) la;
c) l'.
- 9) Elle a peur de ... humidité.
a) le;
b) la;
c) l'.
- 10) Il y a de ... hydrogène dans l'eau.
a) le;
b) la;
c) l'.

Article partitif

3. A vous de choisir la bonne réponse:

- 1) C'est un métier qui exige ... intelligence.
a) du;
b) de l';
c) de la.
- 2) Il y avait ... colère dans son visage.
a) du;
b) la;
c) de la.
- 3) Il cherchait ... travail.
a) du;
b) de la;
c) de l'.
- 4) Je voudrais ... huile s'ils vous plaît.
a) du;
b) de la;
c) de l'.

- 5) Vous mettez ... beurre sur vos tartines?
a) du;
b) de la;
c) le.
- 6) Vous voulez rester jeune? Buvez ... eau.
a) du;
b) de l';
c) l'.
- 7) Son jeu provoque ... admiration à tous les spectateurs.
a) du;
b) de l';
c) l'.
- 8) Souvent j'achète
a) un pain et une viande;
b) de pain et de viande;
c) du pain et de la viande.
- 9) Elle devait acheter
a) la viande, le riz et les légumes;
b) de la viande, du riz et des légumes;
c) de viande, de riz et de légumes.
- 10) Hier j'ai acheté
a) de la viande et du fromage;
b) de viande et de fromage;
c) une viande et un fromage.

Article défini/indéfini/partitif

4. A vous de choisir la bonne réponse:

- 1) Arrête de faire ... bruit, je veux dormir.
a) du;
b) le;
c) de la.
- 2) Tu as ... chance.
a) du;
b) de la;
c) la.

- 3) Aujourd'hui il y a ... vent.
a) du;
b) le;
c) un.
- 4) Ouvre ... porte.
a) de la;
b) une;
c) la.
- 5) – ... thé au lait pour la table 6, – a crié le serveur.
a) un;
b) une;
c) du.
- 6) J'ai acheté ... thé en Chine.
a) un;
b) le;
c) du.
- 7) A la cantine on sert ... poulet aux enfants une fois par semaine.
a) un;
b) du;
c) le.
- 8) J'ai commandé au boucher ... poulet pour quatre personnes.
a) un;
b) le;
c) du.
- 9) Vous avez ... courage.
a) un;
b) du;
c) le.
- 10) Vous avez ... courage exceptionnel.
a) le;
b) un;
c) du.

Article/sans article

5. A vous de choisir la bonne réponse:

- 1) Nous étudions ... français.
 - a) – ;
 - b) le;
 - c) un.

- 2) Il est ... pianiste.
 - a) un;
 - b) le;
 - c) –.

- 3) Mon ami est ... bon étudiant.
 - a) un;
 - b) le;
 - c) –.

- 4) Il parle ... français.
 - a) le;
 - b) –;
 - c) un.

- 5) Il est ... étudiant de l'Université.
 - a) –;
 - b) un;
 - c) le.

- 6) Le père de Pierre est ... vieux médecin.
 - a) –;
 - b) le;
 - c) un.

- 7) Marie est ... Ukrainienne.
 - a) une;
 - b) –;
 - c) l'.

- 8) C'est ... stagiaire.
 - a) un;
 - b) le;
 - c) –.

- 9) ... ami de Lucie est agriculteur.
a) un;
b) –;
c) l'.
- 10) Paris est ... capitale de la France.
a) la;
b) une;
c) –.

Le Nom

Féminin des noms

6. A vous de mettre au féminin les noms:

- 1) Ce fermier est Breton. Cette fermière est
a) Bretonne;
b) Bretone;
c) Bretonoise.
- 2) Ce poète est mort très jeune. Cette ... est morte très jeune.
a) poète;
b) poétesse;
c) femme-poète.
- 3) Je voudrais voir au Zoo des lions et des ... d'Afrique.
a) liones;
b) lionnes;
c) lionesses.
- 4) Il travaille comme traducteur. Elle travaille comme
a) traductrice;
b) traducteuse;
c) traducteur.
- 5) Les ... (chat) sont plus propres que les chats.
a) chates;
b) chattes;
c) chatesses.
- 6) C'est un sculpteur très célèbre. Sa femme est ..., elle aussi.
a) sculpteure;
b) sculptrice;
c) sculpteur.

- 7) Les cours de notre ... Ivanova sont toujours très intéressants.
a) professeur;
b) professeure;
c) professeuse.
- 8) Elle est la meilleure ... de notre faculté.
a) sportif;
b) sportive;
c) sportive.
- 9) Cette jeune fille sera une ... de talent.
a) musiciene;
b) musicienne;
c) musicien.
- 10) Quelle est la meilleure ... à la télé.
a) speakeure;
b) speakeuse;
c) speakerine.

Pluriel des noms en -al, -ail

7. A vous de mettre les noms au pluriel:

- 1) Dans tous les (journal) on ne parle que de cet événement.
a) journals;
b) journales;
c) journaux.
- 2) De tous les (crystal) c'est le plus beau.
a) cristaux;
b) cristales;
c) cristaux.
- 3) Au loin dans les roseaux on entendait le cri des (chacal).
a) chacales;
b) chacals;
c) chacaux.
- 4) Dans toutes les rues de la capitale il y avait de grands (bal).
a) bales;
b) bals;
c) baux.

- 5) Quand le soleil est au plus haut, il illumine tous les (vitrail).
- a) vitrails;
 - b) vitrailles;
 - c) vitraux.
- 6) Elle visitait les hôpitaux et distribuait les (chandail).
- a) chandaux;
 - b) chandails;
 - c) chandailles.
- 7) Il a donné tous les (détail) concernant l'affaire.
- a) détaux;
 - b) détailes;
 - c) détails.
- 8) Je veux participer aux (festival) de cette année.
- a) festivaux;
 - b) festivals;
 - c) festivalles.
- 9) Tous ces (bijou) sont achetés à crédit.
- a) bijoux;
 - b) bijous;
 - c) bijouxes.
- 10) Pour rouler, il faut d'abord réparer les (pneu).
- a) pneus;
 - b) pneux;
 - c) pneues.

Pluriel des noms composés

8. A vous de mettre les noms au pluriel:

- 1) Pour ouvrir ces bouteilles servez-vous des (tire-bouchon).
- a) tires-bouchon;
 - b) tires-bouchons;
 - c) tire-bouchons.
- 2) Tous les (après-midi) nous passions chez nous.
- a) après-midi;
 - b) après-midis;
 - c) après-midies.

- 3) Regardez ces (porte-monnaie), choisissez le meilleur.
 - a) portes-monnaies;
 - b) porte-monnaies;
 - c) portes-monnaie.
- 4) Le panorama de la ville est gâté par les (gratte-ciel).
 - a) gratte-ciel;
 - b) grattes-ciels;
 - c) grattes-ciel.
- 5) On diffusait des valse par les (haut-parleur).
 - a) hauts-parleur;
 - b) haut-parleurs;
 - c) hauts-parleurs.
- 6) Tous les (demi-heure) il faut téléphoner au bureau.
 - a) demi-heures;
 - b) demies-heure;
 - c) demis-heures.
- 7) Les (porte-parole) des gouvernements concernés sont déjà arrivés.
 - a) porte-parole;
 - b) portes-paroles;
 - c) porte-paroles.
- 8) Il m'a acheté deux (porte-clés) en cuir.
 - a) portes-clés;
 - b) porte-clés;
 - c) portes-clé.
- 9) Quels (casse-noisettes) avez-vous pris?
 - a) casses-noisettes;
 - b) casse-noisettes;
 - c) casses-noisette.
- 10) Achetez ces (couvre-lit) des couleurs vives.
 - a) couvres-lits;
 - b) couvre-lit;
 - c) couvre-lits.

Les Adjectifs

Féminin des adjectifs

9. A vous de mettre au féminin les adjectifs entre parenthèses:

- 1) On vous invite à une réunion (public).
 - a) publicique;
 - b) publice;
 - c) publique.
- 2) On a besoin du main-d'œuvre dans cette région (industriel).
 - a) industrielle;
 - b) industrièle;
 - c) industriele.
- 3) Le malade a une température (normal).
 - a) normale;
 - b) normale;
 - c) normal.
- 4) Toutes les étudiantes ne sont pas (paresseux).
 - a) paresseuxes;
 - b) paresseuses;
 - c) paresseuzes.
- 5) Les compétitions (sportif) ont eu lieu au stade central de la ville.
 - a) sportifes;
 - b) sportives;
 - c) sportifs.
- 6) Des délégations (étranger) ont été accueillies chaleureusement.
 - a) étrangers;
 - b) étrangères;
 - c) étrangeuses.
- 7) Vont-ils discuter la question (paysan)?
 - a) paysanne;
 - b) paysane;
 - c) paysanienne.
- 8) Ecrivez la liste (complet) de tous les participants à cette répétition.
 - a) complete;
 - b) complete;
 - c) complète.

- 9) Je trouve que ces idées sont (fou).
a) folles;
b) foles;
c) foues.
- 10) Les jeunes filles de la maison sont toujours (gentil).
a) gentiles;
b) gentilles;
c) genties.

Pluriel des adjectifs

10. A vous de mettre les adjectifs au pluriel:

- 1) Je trouve ces tableaux tout à fait (original).
a) originales;
b) originaux;
c) originals.
- 2) Pour fêter le Carnaval ces costumes sont (génial).
a) génials;
b) géniaux;
c) géniales.
- 3) Après ces événements (phénoménal) il rentra dans son pays natal.
a) phénoménaux;
b) phénoménals;
c) phénoménales.
- 4) Ils partirent à cheval malgré des froids (glacial).
a) glaciaux;
b) glaciales;
c) glacials.
- 5) Ils vivaient près du canal en face des chantiers (naval).
a) navales;
b) navaux;
c) navals.
- 6) Il trouvait ces animaux tout à fait (banal).
a) banales;
b) banaux;
c) banals.

- 7) On commença à construire ces châteaux (féodal).
a) féodaux;
b) féodales;
c) féodals.
- 8) Je ne veux plus entendre parler de ses projets (fou).
a) foues;
b) foux;
c) fous.
- 9) Voulez-vous suivre ces conseils (amical)?
a) amicales;
b) amicaux;
c) amicals.
- 10) Des vases (bleu) étaient exposés sur le rayon.
a) bleux;
b) bleues;
c) bleus.

Adjectifs possessifs

11. A vous de remplacer les points par l'adjectif qui convient:

- 1) ... horloge ne marche pas, il faut la faire réparer.
a) mon;
b) ma;
c) mes.
- 2) J'ai ... ancienne adresse.
a) ton;
b) ta;
c) ma.
- 3) Le spectacle a été bon et tout le monde était content de ... soirée.
a) son;
b) leur;
c) sa.
- 4) Il vient voir souvent ... amis.
a) notre;
b) ses;
c) son.

- 5) Corrigez ... fautes.
a) vos;
b) tes;
c) votre.
- 6) Je téléphone à ... amis.
a) ton;
b) leur;
c) mes.
- 7) Tu fais ... études à la faculté économique.
a) ses;
b) tes;
c) ton.
- 8) Nous arrivons avec ... femmes.
a) nos;
b) mes;
c) leur.
- 9) Elles écrivent à ... parents.
a) son;
b) ses;
c) leurs.
- 10) Il prend ... dictionnaire.
a) ta;
b) son;
c) leurs.

Adjectifs démonstratifs

12. A vous de remplacer les points par l'adjectif qui convient:

- 1) Je vous prête ...stylo, mais n'oubliez pas de me le rendre.
a) cette;
b) ce;
c) cet.
- 2) ... fleurs sont fanées.
a) ce;
b) cette;
c) ces.

- 3) Nous reviendrons pique-niquer dans ... endroit, il est très agréable.
a) ce;
b) cette;
c) cet.
- 4) Nous avons réservé des chambres dans ... hôtel.
a) cet;
b) ce;
c) cette.
- 5) J'ai fait ma connaissance avec ... amie en France.
a) ce;
b) cette;
c) cet.
- 6) ... arbre a un feuillage magnifique en automne.
a) cet;
b) ce;
c) cette.
- 7) ... couleur te va bien.
a) ce;
b) cet;
c) cette.
- 8) A ... âge, un enfant a besoin de sommeil.
a) ce;
b) cet;
c) cette.
- 9) ... air était très populaire dans les années 1930.
a) ce;
b) cette;
c) cet.
- 10) ... mois-ci, le président de la République a parlé trois fois à la télévision.
a) cette;
b) cet;
c) ce.

13. Complétez les phrases:

- 1) Ce roman est plus intéressant que
 - a) celui-là;
 - b) celui;
 - c) ce.

- 2) ... que tu regardes est ma voisine.
 - a) celle;
 - b) celle-ci;
 - c) celui.

- 3) Je n'aime pas ces gâteaux-là; je préfère
 - a) ceux-là;
 - b) ceux-ci;
 - c) ceux.

- 4) ... qui range sa chambre aura un gâteau.
 - a) ce;
 - b) celui;
 - c) celui-là.

- 5) Cette maison est moins grande que
 - a) cette;
 - b) celle;
 - c) celle-là.

- 6) ... pommes-ci ne sont pas bonnes; prends plutôt celles-là.
 - a) celles;
 - b) celles-ci;
 - c) ces.

- 7) ... qui lisent bien, auront de bonnes notes.
 - a) ceux-ci;
 - b) ceux;
 - c) celui.

- 8) Ce parfum sent bon, ... sent bon aussi.
 - a) ce;
 - b) celui;
 - c) celui-ci.

- 9) ... qui fait la vaisselle est mon frère.
 - a) ce;
 - b) celui;
 - c) celui-ci.

- 10) Ce ne sont pas vos lunettes, ce sont ... de Sylvie.
- a) celles;
 - b) celles-ci;
 - c) ces.

Adjectif indéfini tout

14. A vous de donner la forme qui convient:

- 1) Hier, il a plu ... la journée.
 - a) tout;
 - b) toute;
 - c) tous.
- 2) ... ce qui brille n'est pas or.
 - a) tout;
 - b) tous;
 - c) toute.
- 3) Dans ce bar on sert des plats chauds à ... heure.
 - a) tout;
 - b) toute;
 - c) tous.
- 4) Il a fait ... ses études dans une université de province.
 - a) tout;
 - b) tous;
 - c) toutes.
- 5) L'entrée est interdite à ... personne étrangère au service.
 - a) toute;
 - b) toutes;
 - c) tout.
- 6) Il est naïf, il croit ... ce qu'on lui dit.
 - a) tous;
 - b) tout;
 - c) toute.
- 7) Maintenant on peut acheter des tomates en ... saison.
 - a) toute;
 - b) toutes;
 - c) tous.

- 8) Ton armoire est pleine de vêtements; débarrasse-toi de ... ceux que tu ne mets plus.
- a) toutes;
 - b) tout;
 - c) tous.
- 9) ... vérité n'est pas bonne à dire.
- a) toute;
 - b) toutes;
 - c) tous.
- 10) Cette ville a beaucoup de maisons anciennes; presque ... celles qui sont autour de la cathédrale sont classées "monuments historiques".
- a) tout;
 - b) tous;
 - c) toutes.

Les Pronoms

Pronoms personnels

Pronoms personnels, complément d'objet direct

15. Mettez le pronom complément d'objet direct qui convient:

- 1) Monsieur Leblanc, je ... connais très bien.
- a) le;
 - b) l';
 - c) lui.
- 2) Quant aux monuments de Paris, je ... ai visités tous pendant mon dernier séjour dans la capitale.
- a) le;
 - b) l';
 - c) les.
- 3) J'ai trouvé un porte-monnaie dans la rue et je ... ai apporté au commissariat.
- a) le;
 - b) l';
 - c) la.

- 4) Mes voisins, je ne ... rencontre jamais!
a) le;
b) la;
c) les.
- 5) J'adore ce disque, je ... écouterais pendant des heures.
a) le;
b) l';
c) la.
- 6) Elle n'avait plus de pommes de terre. Elle ... a épluchées toutes pour faire des frites.
a) le;
b) l';
c) les.
- 7) Je prends Sylvie et je ... conduis à l'école.
a) le;
b) la;
c) les.
- 8) Il était très attaché à cette maison. Et quand on ... avait vendue, il était furieux.
a) le;
b) l';
c) les.
- 9) Où est Fabienne? Il y a une heure que je ... attends.
a) l';
b) le;
c) la.
- 10) Je crois que ses frères ... dérangent toujours.
a) le;
b) l';
c) les.

Pronoms personnels, complément d'objet indirect

16. Mettez le pronom complément d'objet indirect qui convient:

- 1) Je regarde Marie et je ... parle.
a) la;
b) lui;
c) leur.

- 2) Avant de partir en week-end je ... ai emprunté sa caméra.
a) le;
b) les;
c) leur.
- 3) Je ne défends presque rien à mes enfants. Mais je ... ai défendu de faire du patin à roulettes sur le trottoir.
a) les;
b) lui;
c) leur.
- 4) Quand elle aura passé son permis de conduire, ses parents ... permettront de prendre leur voiture.
a) la;
b) lui;
c) leur.
- 5) Nous avons rencontré Sylvie et Aurélien et nous ... avons proposé de venir dîner dimanche.
a) leur;
b) lui;
c) l'.
- 6) Il était fatigué et je ... parlais pour le distraire un peu.
a) le;
b) lui;
c) leur.
- 7) En entrant dans la galerie, elle déclara que les tableaux présentés ... plaisaient beaucoup.
a) le;
b) lui;
c) leur.
- 8) Je ... expliquerai la situation quand ils seront venus.
a) le;
b) lui;
c) leur.
- 9) Carmen était en France depuis un an; sa famille ... manquait beaucoup.
a) lui;
b) la;
c) le.

- 10) Si vous conseillez à Pierre de se calmer, vous ... rendez service.
- a) le;
 - b) lui;
 - c) leur.

Complément d'objet direct/complément d'objet indirect

17. Mettez le pronom qui convient:

- 1) Elle ... regarde.
 - a) les;
 - b) leur;
 - c) en.
- 2) Je ... écris souvent des lettres.
 - a) les;
 - b) leur;
 - c) en.
- 3) Nous ... téléphonons.
 - a) lui;
 - b) la;
 - c) elle.
- 4) Je ... prête mon stylo.
 - a) te;
 - b) toi;
 - c) à toi.
- 5) Il ... envoie des cartes postales.
 - a) les;
 - b) leur;
 - c) à eux.
- 6) Pourquoi tu ne ... attends pas?
 - a) les;
 - b) leur;
 - c) ils.
- 7) Il faut ... raconter cette histoire.
 - a) le;
 - b) à lui;
 - c) lui.

- 8) Je ... appelle.
a) leur;
b) les;
c) eux.
- 9) Est-ce que tu ... connais?
a) y;
b) lui;
c) le.
- 10) Hélène n'est pas au courant; il faut ... parler.
a) lui;
b) à elle;
c) la.

Pronoms/adverbes EN, Y

18. Mettez le pronom qui convient:

- 1) Ma sœur va ... participer.
a) y;
b) en;
c) la.
- 2) Nous ... reparlerons dans un mois.
a) y;
b) en;
c) la.
- 3) Sartre est né à Paris et il ... est mort.
a) en;
b) y;
c) le.
- 4) Tu n'a pas encore visité le Louvre. Il faut absolument ... aller.
a) en;
b) le;
c) y.
- 5) Ma mère va au travail à 8 heures du matin et elle ... revient à 19 h.
a) en;
b) y;
c) la.

- 6) Mon ami a une remarquable collection de timbres; il ... est très fier!
a) en;
b) y;
c) la.
- 7) Il faut ... répondre.
a) en;
b) y;
c) la.
- 8) Elle ... profite.
a) en;
b) y;
c) le.
- 9) Marie ... pense souvent.
a) en;
b) y;
c) le.
- 10) Cette bague me vient de ma mère et je ... tiens beaucoup.
a) en;
b) le;
c) y.

19. Choisissez la bonne réponse :

- 1) — Etes-vous déjà allé en Provence? — Oui, je ... suis déjà allé.
a) y;
b) lui;
c) en.
- 2) — Il pense toujours à Jacqueline? — Non, il ne pense plus
a) y;
b) lui;
c) à elle.
- 3) — Penses-tu à tes vacances? — Oui, je ... pense toujours.
a) y;
b) leur;
c) à eux.

- 4) — Cette maison appartient aux Lafond? — Oui, elle ... appartient depuis toujours.
a) y;
b) leur;
c) à eux.
- 5) — C'est vrai qu'il ressemble à son père. — Oui, il ... ressemble beaucoup.
a) y;
b) lui;
c) à lui.
- 6) — Est-ce que tous les enfants ont peur du noir? — Je pense, qu'ils ... ont peur tous.
a) en;
b) leur;
c) y.
- 7) — As-tu toujours envie de faire le tour du monde? — Oui, je ... ai toujours envie.
a) y;
b) en;
c) lui.
- 8) — Penses-tu aller en Normandie? — Non, je ne ... pense plus.
a) y;
b) lui;
c) à elle.
- 9) — A quelle heure est-il sorti du bureau? — Il ... est sorti à 18 heures.
a) lui;
b) y;
c) en.
- 10) — Elle tient toujours à Victor? — Oui, elle tient beaucoup
a) y;
b) lui;
c) à lui.

Les doubles pronoms

20. Donnez la bonne réponse:

- 1) Yves a pris une excellente photo de toi; il montrera.
 - a) la te;
 - b) te la;
 - c) la toi.
- 2) Alexandre n'est pas au courant de nos projets, mais je parlerai ce soir.
 - a) lui en;
 - b) en lui;
 - c) le lui.
- 3) Voici une lettre pour Mme Crotat. Pourriez-vous passer?
 - a) lui la;
 - b) en lui;
 - c) la lui.
- 4) J'ai prêté des cassettes à ma sœur, mais elle ne a pas rendues.
 - a) les me;
 - b) me les;
 - c) les moi.
- 5) Jean parle à ses amis de sa collection de timbres. Il veut montrer.
 - a) la leur;
 - b) leur la;
 - c) les lui.
- 6) Puisque tu aimes le thé vert, je apporterai demain.
 - a) te le;
 - b) le te;
 - c) le toi.
- 7) Nous avons dîné dans un excellent restaurant; nous recommandons.
 - a) vous lui;
 - b) le vous;
 - c) vous le.
- 8) Il a lu ces articles; c'est son professeur qui a recommandés.
 - a) lui les;
 - b) les lui;
 - c) le leur.

- 9) Je vous ai donné mes notes. avez-vous apportées?
a) me les;
b) les me;
c) me l'.
- 10) Nous connaissons déjà cette nouvelle. On a déjà annoncée.
a) la nous;
b) les nous;
c) nous la.

Pronoms dans une phrase impérative

21. Mettez le pronom qui convient:

- 1) Parlez- ... !
a) à moi;
b) me;
c) moi.
- 2) Ne ... regarde pas !
a) me;
b) moi;
c) lui.
- 3) Aidez- ... !
a) la;
b) lui;
c) elle.
- 4) Voilà les photos du mariage. Regardez ... !
a) la;
b) les;
c) leur.
- 5) Les Dupuis vous invitent dimanche. Demandez-... à quelle heure nous pouvons venir.
a) les;
b) leur;
c) la.
- 6) Donnez-... son adresse !.
a) me;
b) à moi;
c) moi.

- 7) Ne ... dites rien !
a) me;
b) moi;
c) à moi.
- 8) Ah ! Monsieur Charlier me demande ! Répondez-... que je ne suis pas là.
a) le;
b) lui;
c) leur.
- 9) J'ai soif. Donnez-... un verre d'eau.
a) me;
b) en;
c) moi.
- 10) Vous avez fait un voyage en Inde. Racontez-... .. !
a) nous la;
b) nous le;
c) le nous.

Pronoms relatifs

22. Mettez le pronom qui convient:

- 1) L'homme ... tu vois est mon frère.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 2) Prends cette petite route ... est très pittoresque.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 3) Te rappelles-tu ce film ... nous avons vu ensemble l'année dernière?
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 4) Voilà un roman ... le succès est immense.
a) qui;
b) que;
c) dont.

- 5) C'est nous ... sommes arrivés les premiers hier.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 6) J'adore le disque ... tu m'as offert pour mon anniversaire.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 7) C'est un appartement ... le loyer est très élevé.
a) où;
b) que;
c) dont.
- 8) L'histoire ... Marc t'a racontée est invraisemblable.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 9) Voilà un appareil ... sert à faire des jus de fruits.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 10) C'est un film policier ... la fin est inattendue.
a) dont;
b) que;
c) qui.

23. Le même exercice:

- 1) C'est un gâteau ... je fais souvent.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 2) C'est un gâteau ... ma cousine m'a donné la recette.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 3) On m'a donné un chat ... les yeux ne sont pas de la même couleur.
a) qui;
b) que;
c) dont.

- 4) Le chat ... on m'a donné n'a pas les yeux de la même couleur.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 5) Regarde cette revue de géographie ... les photos sont superbes.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 6) Les photos de la revue de géographie ... tu tiens sont superbes.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 7) Le vaccin ... on est en train d'expérimenter, sera mis en vente dans un an.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 8) Cécile a rencontré un jeune Allemand ... la famille est d'origine française.
a) qui;
b) que;
c) dont.
- 9) Anne a rencontré Henri ... tu connais bien.
a) que;
b) qui;
c) dont.
- 10) Voilà une histoire ... m'intéresse.
a) qui;
b) que;
c) ce qui.

Pronoms relatifs composés

24. Mettez le pronom qui convient:

- 1) C'est un lac autour ... il y a des sapins.
a) lequel;
b) duquel;
c) dont.

- 2) Est-ce que tu vois ce magasin devant ... il y a du monde?
a) lequel;
b) duquel;
c) qui.
- 3) Ce sont des affaires ... je pense souvent.
a) auxquelles;
b) lesquelles;
c) dont.
- 4) Le garçon ... a cassé la vitre est mon frère.
a) qui;
b) que;
c) lequel.
- 5) Ce sont des pays ... Patrick pense souvent.
a) auxquelles;
b) à qui;
c) auxquels.
- 6) Je vois un arbre près ... il y a un banc.
a) duquel;
b) de qui;
c) ce dont.
- 7) Elle fait le travail ... elle est capable.
a) que;
b) dont;
c) auquel.
- 8) Ce sont des projets ... il ne peut pas refuser.
a) desquels;
b) lesquels;
c) auxquels.
- 9) Ce n'est pas la rue par ... nous sommes rentrés.
a) qui;
b) que;
c) laquelle.
- 10) Voilà un homme ... sait tout.
a) lequel;
b) qui;
c) que.

Pronoms possessifs

25. Complétez par un possessif:

- 1) Votre jardin est plus joli que ...
 - a) notre;
 - b) le nôtre;
 - c) les notres.

- 2) Elle ne parle jamais de ses problèmes; toi, tu parles toujours
 - a) tes;
 - b) les tiens;
 - c) des tiens.

- 3) Voilà ma maison, mais où est ...?
 - a) leur;
 - b) les leurs;
 - c) la leur.

- 4) Moi, j'ai offert des livres à mes amis; et toi, qu'est-ce que tu as offert ...?
 - a) les tiens;
 - b) aux tiens;
 - c) à tes.

- 5) Ce n'est pas mon chien, c'est ...
 - a) son;
 - b) le sien;
 - c) les siens.

- 6) J'ai répondu à tes questions; maintenant, tu vas répondre
 - a) aux miennes;
 - b) mes;
 - c) les miens.

- 7) Si vous voulez jouer au tennis, n'oubliez pas ... chaussures.
 - a) votre;
 - b) les vôtre;
 - c) vos.

- 8) Si tu me parles de tes projets, je te parlerai
 - a) les;
 - b) des miens;
 - c) aux miens.

- 9) Voilà leur voiture, mais où est ...?
a) notre;
b) la nôtre;
c) les nôtres.
- 10) Michel pense à son avenir; et toi, est-ce que tu penses ...?
a) au tien;
b) le tien;
c) à toi.

Les indéfinis

26. Mettez l'indéfini qui convient :

- 1) ... soir, elle vient chez moi.
a) chacun;
b) chaque;
c) quelques.
- 2) ... se servent de cet ordinateur.
a) on;
b) chacun;
c) quelques-uns.
- 3) Je n'ai ... compris.
a) tout;
b) rien;
c) quelque chose.
- 4) Mathieu n'a posé ... question.
a) aucune;
b) quelques;
c) plusieurs.
- 5) ... fait du ski.
a) certains;
b) tous;
c) on.
- 6) Je ne lui ai offert ... cadeau.
a) quelques;
b) aucun;
c) plusieurs.

- 7) Elle n'a pas d'... livres.
a) autres;
b) autre;
c) aucune.
- 8) ... n'a vu ce spectacle.
a) rien;
b) personne;
c) on.
- 9) ... comprennent le français.
a) tout le monde;
b) on;
c) tous.
- 10) Il y a ... stylos sur la table.
a) quelques-uns;
b) quelques;
c) aucun.

27. Choisissez l'indéfini qui convient :

- 1) ... ne m'a appelé.
a) personne;
b) quelqu'un;
c) on.
- 2) ... pensent que c'est vrai.
a) personne;
b) tout le monde;
c) certains.
- 3) ... traduisent ce texte.
a) tout le monde;
b) tous;
c) chacun.
- 4) Elle ne connaît ... dans cette ville.
a) tout le monde;
b) chacun;
c) personne.
- 5) ... est là.
a) quelques-uns;
b) certains;
c) tout le monde.

- 6) ... a cassé le vase.
a) quelqu'un;
b) quelque chose;
c) certains.
- 7) J'ai ... d'amusant à vous raconter.
a) rien;
b) quelqu'un;
c) quelque chose.
- 8) ... châteaux sont détruits.
a) aucun;
b) quelques;
c) quelques-uns.
- 9) ... a fait la vaisselle.
a) personne;
b) quelqu'un;
c) quelque chose.
- 10) ... sont malades.
a) tout le monde;
b) quelques
c) quelques-uns.

Les Adverbes

28. Formez les adverbes à l'aide des suffixes :

- 1) Ce journaliste a présenté les faits très ... (objectif).
a) objectivement;
b) objectivement;
c) objectivamment.
- 2) Il a répondu ... (sec) que cela ne nous concernait pas.
a) secamment;
b) sechement;
c) sèchement.

- 3) Résumez ... (bref) cet article.
 - a) brèvement;
 - b) brièvement;
 - c) brevamment.
- 4) Aujourd'hui, notre magasin vous remet ... (gratuit) un paquet de lessive.
 - a) gratuitement;
 - b) gratuitement;
 - c) gratuitement.
- 5) Agissez ... (prudent).
 - a) prudemment;
 - b) prudamment;
 - c) prudemment.
- 6) Il me parle ... (méchant), je ne lui répondrai pas.
 - a) méchemment;
 - b) méchamment;
 - c) méchamment.
- 7) Je visite ... (fréquent) ce musée.
 - a) fréquemment;
 - b) fréquemment;
 - c) fréquemment.
- 8) Dites ... (franc) ce que vous pensez à ce sujet.
 - a) franchement;
 - b) franchement;
 - c) franchement.
- 9) Il a gagné ... (évident) le public français.
 - a) évidemment;
 - b) évidamment;
 - c) évidemment.
- 10) Attendez ... (patient), ne vous inquiétez pas.
 - a) patiemment;
 - b) patiamment;
 - c) patiemment.

Adverbes Tout, Toute, Toutes

29. Mettez l'adverbe qui convient;

- 1) Elle aimait se promener ... seule dans la forêt.
 - a) tout;
 - b) toute;
 - c) toutes.
- 2) Cette pauvre femme a les doigts ... déformés par les rhumatismes.
 - a) toutes;
 - b) tout;
 - c) toute.
- 3) Ces croissants sont excellents: ils sont ... frais.
 - a) toutes;
 - b) toute;
 - c) tout.
- 4) La rivière semblait ... bleue.
 - a) tout;
 - b) toutes;
 - c) toute.
- 5) Elle était si fatiguée qu'elle s'est endormie ... habillée.
 - a) toute;
 - b) toutes;
 - c) tout.
- 6) Elle est revenue ... émue.
 - a) toutes;
 - b) toute;
 - c) tout.
- 7) Parlez ... bas ! Le bruit fatigue la malade.
 - a) toute;
 - b) toutes;
 - c) tout.
- 8) ... honteuse, elle ne pouvait rien expliquer.
 - a) tout;
 - b) toute;
 - c) toutes.
- 9) Tu as les mains ... sales. Va vite te les laver.
 - a) toute;

- b) tout;
 - c) toutes.
- 10) Cette décision me semble ... naturelle.
- a) toute;
 - b) toutes;
 - c) tout.

Bilan

A vous de choisir la bonne réponse:

- 1) ... Soleil éclaire la Terre.
 - a) un;
 - b) le;
 - c) du.
- 2) Hier il y a eu ... soleil presque toute la journée.
 - a) du;
 - b) le;
 - c) un.
- 3) Ce jour-là il faisait ... soleil magnifique.
 - a) un;
 - b) le;
 - c) du.
- 4) J'irai chercher ... argent à la banque.
 - a) un;
 - b) l';
 - c) de l'.
- 5) Cet homme gagne ... argent fou.
 - a) un;
 - b) l';
 - c) de l'.
- 6) On dit souvent que ... argent ne fait pas le bonheur.
 - a) un;
 - b) l';
 - c) de l'.
- 7) ... fromage est riche en calcium.

- a) un;
 - b) le;
 - c) du.
- 8) Nous mangeons souvent ... fromage.
- a) un;
 - b) le;
 - c) du.
- 9) Le camembert est ... fromage excellent.
- a) un;
 - b) le;
 - c) du.
- 10) Denis a trouvé ... travail bien payé.
- a) un;
 - b) le;
 - c) du.
- 11) Le professeur nous a donné ... travail.
- a) un;
 - b) le;
 - c) du.
- 12) Cécile aime beaucoup ... travail qu'elle fait.
- a) un;
 - b) le;
 - c) du.
- 13) A midi je bois ... eau.
- a) un;
 - b) l';
 - c) de l'.
- 14) ... eau c'est la vie.
- a) un;
 - b) l';
 - c) de l'.
- 15) Le Perrier est ... eau gazeuse.
- a) un;
 - b) l';
 - c) de l'.
- 16) Il y a ... neige autour du village.

- a) du;
 - b) de la;
 - c) de.
- 17) Les enfants ont fait un bonhomme ... neige.
- a) du;
 - b) de la;
 - c) de.
- 18) J'ai réussi mon examen. C'est un jour ... chance.
- a) de;
 - b) de la;
 - c) du.
- 19) – Est-ce qu'il y a ... pain sur la table?
- a) du;
 - b) de la;
 - c) de.
- 20) – Oui, la corbeille est pleine ... pain.
- a) du;
 - b) de la;
 - c) de.
- 21) Il a besoin de quelques gouttes ... essence pour son briquet.
- a) l';
 - b) d';
 - c) de l'.
- 22) C'était l'hiver. Tout était couvert ... neige.
- a) de;
 - b) de la;
 - c) du.
- 23) Ce plan indique tous les arrêts ... autobus.
- a) de l';
 - b) l';
 - c) d'.
- 24) L'arrêt ... autobus 15 est tout près d'ici.
- a) de l';
 - b) l';
 - c) d'.

- 25) Ce voyage prévoit plusieurs visites ... musées de toute la France.
a) des;
b) les;
c) de.
- 26) Le général de Gaulle a été le premier président de ... Ve République.
a) une;
b) la;
c) –.
- 27) Le château de Chambord est entouré ... long mur.
a) de;
b) du;
c) d'un.
- 28) La table était couverte ... nappe blanche.
a) de la;
b) d'une;
c) de.
- 29) Nous partirons bientôt en ... vacances.
a) des;
b) les;
c) –.
- 30) C'était un appartement avec tout ... confort moderne.
a) un;
b) le;
c) –.
- 31) Mon ami est jardinier. Son épouse est
a) jardiniée;
b) jardinière;
c) jardiniere.
- 32) Pouvez-vous dire que ... (les Américains) sont sociables?
a) les Américaines;
b) les Américaines;
c) nles Amériquaines.
- 33) C'est une ... (un chanteur) très célèbre.
a) chantrice;
b) chanteure;
c) chanteuse.

- 34) Ils ont gagné ce procès grâce à cette ... (avocat).
a) avocateuse;
b) avocate;
c) avocate.
- 35) Ce voisin ne salue personne. Cette ... dit bonjour à tout le monde.
a) voisine;
b) voisine;
c) voisinesse.
- 36) Vache, chèvre, cheval, cochon sont des ... (un animal) de ferme.
a) animaux;
b) animaux;
c) animales.
- 37) Les souris vivent dans ces ... (un trou).
a) trous;
b) trous;
c) trou.
- 38) Dans son potager il cultive des ... (un chou).
a) chous;
b) choux;
c) choux.
- 39) Qui dirige ces ... (travail)?
a) travaux;
b) travaux;
c) travailleuses.
- 40) J'ai mal aux ... (l'œil).
a) yeux;
b) yeux;
c) yeux.
- 41) C'est une fermière ... (italien).
a) italienne;
b) italiens;
c) italiennes.
- 42) La fille est ... (discret).
a) discrète;
b) discrète;
c) discrète.

- 43) La crêpe est ... (épais).
a) épaise;
b) épaisse;
c) épaîche.
- 44) C'est une réponse ... (officiel).
a) officielle;
b) officiele;
c) officiële.
- 45) La voiture est ... (blanc).
a) blanche;
b) blanche;
c) blanque.
- 46) Mes chaussures sont (vieux).
a) vieilles;
b) vieils;
c) vieux.
- 47) La plupart des femmes n'aime pas vos compliments ... (banal).
a) banales;
b) banals;
c) banaux.
- 48) J'aime les aubergines ... (provençal).
a) provençaux;
b) provençals;
c) provençales.
- 49) Ces garçons sont ... (gentil).
a) gentils;
b) gentilles;
c) gentiaux.
- 50) Elles veulent être ... (heureux).
a) heureuses;
b) heureuxes;
c) heureux.
- 51) Ils parlent de ... études.
a) ses;
b) leurs;
c) leur.

- 52) ... voisins font du bruit.
a) notre;
b) votre;
c) nos.
- 53) Lisez ... texte; il est très amusant.
a) ton;
b) votre;
c) vos.
- 54) Range ... chambre; elle est en désordre.
a) ta;
b) ton;
c) votre.
- 55) Michel a une voiture; ... voiture est française.
a) son;
b) leur;
c) sa.
- 56) ... problème est important.
a) ce;
b) cette;
c) ces.
- 57) Vois-tu ... étoile?
a) ce;
b) cette;
c) cet.
- 58) Donnez des fruits à ... qui partent.
a) ceux-là;
b) ceux;
c) ce.
- 59) Ce n'est pas ton cahier, c'est ... de Jeanne.
a) celui;
b) celui-ci;
c) celle.
- 60) Voici deux sœurs: celle-ci est blonde, ... est brune.
a) celle;
b) celle-ci;
c) celle-là.

- 61) J'aime ... les sports d'hiver.
a) tout;
b) toute;
c) tous.
- 62) As-tu compris ... ces règles?
a) toutes;
b) tous;
c) toute.
- 63) ... chemin va à Rome.
a) toute;
b) tous;
c) tout.
- 64) Nous les avons attendus ... une heure.
a) tout;
b) toute;
c) toutes.
- 65) Nous avons bien passé ... nos examens.
a) toutes;
b) tous;
c) tout.
- 66) Elle ... regarde.
a) les;
b) leur;
c) en.
- 67) Pierre reste chez ...
a) lui;
b) soi;
c) il.
- 68) Je ... écris souvent des lettres.
a) les;
b) leur;
c) en.
- 69) Tu penses souvent à
a) ils;
b) leur;
c) eux.

- 70) Aidez-
a) la;
b) lui;
c) elle.
- 71) L'avion atterrira à Casablanca à 13 h 15 et ... repartira à 20 h 30.
a) en;
b) y;
c) lui.
- 72) Monter en haut de l'Arche de la Défense! Bonne idée! Je ne ... avais pas pensé!
a) en;
b) y;
c) la.
- 73) Il faut ... répondre.
a) y;
b) en;
c) la.
- 74) J'ai besoin de votre aide. J'... ai besoin.
a) eux;
b) y;
c) en.
- 75) Elle a deux fils. Elle ... a deux.
a) les;
b) en;
c) y.
- 76) Tu as oublié chez moi ton parapluie, je ... ai apporté.
a) te le;
b) le te;
c) toi le.
- 77) Nous ne connaissons pas cette règle. On ne ... a pas expliquée.
a) moi la;
b) la nous;
c) nous la.
- 78) C'est ton code personnel, ne ... montre pas.
a) le lui;
b) lui le;
c) y à lui.

- 79) Tu n'agiras plus comme ça. Promets-... ...!
a) y à moi;
b) le moi;
c) me le.
- 80) J'ai une très riche collection. Je veux montrer.
a) vous la;
b) la vous;
c) à vous en.
- 81) L'auteur ... est connu.
a) dont;
b) qui;
c) que.
- 82) Le film ... nous regardons.
a) que;
b) quoi;
c) qui.
- 83) Voilà sur ... nous sommes d'accord.
a) qui;
b) dont;
c) quoi.
- 84) Ce n'est pas la rue par ... nous sommes rentrés.
a) qui;
b) laquelle;
c) que.
- 85) C'est un document ... j'ai besoin.
a) dont;
b) lequel;
c) que.
- 86) Nous avons oublié notre appareil de photo et le frère nous a prêté
a) son;
b) sien;
c) le sien.
- 87) J'ai déjà parlé à mon père; et toi, en as-tu parlé à
a) à ton;
b) au sien;
c) au tien.

- 88) Il approcha son fauteuil de ... (mon fauteuil).
a) du mien;
b) mon fauteuil;
c) de mon.
- 89) Nous sommes heureux: les meilleurs résultats sont
a) nos;
b) les nôtres;
c) les nos.
- 90) Le douanier examinait les passeports, tous présentaient
a) les leurs;
b) le leur;
c) leur.
- 91) ... lisent bien.
a) certains;
b) quelques-uns;
c) chacun.
- 92) Alain n'a ... problème.
a) quelques;
b) aucun;
c) rien.
- 93) ... n'a vu ce spectacle.
a) rien;
b) personne;
c) on.
- 94) Il n'y a ... intéressant dans cette histoire.
a) quelque chose;
b) rien;
c) tout.
- 95) ... va au cinéma.
a) tous;
b) personne;
c) on.
- 96) Ces robes coûtent très
a) cher;
b) chères;
c) chèrement.

- 97) Elle parle ... français.
a) courant;
b) courante;
c) couramment.
- 98) Ils chantent très
a) bon;
b) bien;
c) beau.
- 99) Dans n'importe quelle situation il agit
a) poliment;
b) polielement;
c) poli.
- 100) Anna parle tout
a) bas;
b) basse;
c) bassement.

CORRIGES

LES ARTICLES

1. 1 – b; 2 – a; 3 – a; 4 – b; 5 – a; 6 – c; 7 – a; 8 – b; 9 – c; 10 – a.
2. 1 – c; 2 – a; 3 – b; 4 – b; 5 – c; 6 – a; 7 – c; 8 – b; 9 – a; 10 – c.
3. 1 – b; 2 – c; 3 – a; 4 – c; 5 – a; 6 – b; 7 – b; 8 – c; 9 – b; 10 – a.
4. 1 – a; 2 – b; 3 – a; 4 – c; 5 – a; 6 – c; 7 – b; 8 – a; 9 – b; 10 – b.
5. 1 – b; 2 – c; 3 – a; 4 – b; 5 – a; 6 – c; 7 – b; 8 – a; 9 – c; 10 – a.

LE NOM

6. 1 – a; 2 – b; 3 – b; 4 – a; 5 – b; 6 – c; 7 – a; 8 – c; 9 – b; 10 – c.
7. 1 – c; 2 – a; 3 – b; 4 – b; 5 – c; 6 – b; 7 – c; 8 – b; 9 – a; 10 – b.
8. 1 – c; 2 – a; 3 – b; 4 – a; 5 – c; 6 – b; 7 – a; 8 – b; 9 – b; 10 – c.

LES ADJECTIFS

9. 1 – c; 2 – a; 3 – a; 4 – b; 5 – b; 6 – b; 7 – b; 8 – c; 9 – a; 10 – b.
10. 1 – b; 2 – b; 3 – a; 4 – c; 5 – c; 6 – c; 7 – a; 8 – c; 9 – b; 10 – c.
11. 1 – b; 2 – a; 3 – c; 4 – b; 5 – a; 6 – c; 7 – b; 8 – a; 9 – c; 10 – b.
12. 1 – b; 2 – c; 3 – c; 4 – a; 5 – b; 6 – a; 7 – c; 8 – b; 9 – c; 10 – c.
13. 1 – a; 2 – a; 3 – b; 4 – b; 5 – c; 6 – c; 7 – b; 8 – c; 9 – b; 10 – a.
14. 1 – b; 2 – a; 3 – b; 4 – c; 5 – a; 6 – b; 7 – a; 8 – c; 9 – a; 10 – c.

LES PRONOMS

15. 1 – a; 2 – c; 3 – b; 4 – c; 5 – b; 6 – c; 7 – b; 8 – b; 9 – a; 10 – a.
16. 1 – b; 2 – c; 3 – c; 4 – b; 5 – a; 6 – b; 7 – b; 8 – c; 9 – a; 10 – b.
17. 1 – a; 2 – b; 3 – a; 4 – a; 5 – b; 6 – a; 7 – c; 8 – b; 9 – c; 10 – a.
18. 1 – a; 2 – b; 3 – b; 4 – c; 5 – a; 6 – a; 7 – b; 8 – a; 9 – b; 10 – c.
19. 1 – a; 2 – c; 3 – a; 4 – B; 5 – b; 6 – a; 7 – b; 8 – a; 9 – c; 10 – c.

20. 1 – b; 2 – a; 3 – c; 4 – b; 5 – a; 6 – a; 7 – c; 8 – b; 9 – a; 10 – c.
21. 1 – c; 2 – a; 3 – a; 4 – b; 5 – b; 6 – c; 7 – a; 8 – b; 9 – c; 10 – c.
22. 1 – b; 2 – a; 3 – b; 4 – c; 5 – a; 6 – b; 7 – c; 8 – b; 9 – a; 10 – a.
23. 1 – b; 2 – c; 3 – c; 4 – b; 5 – c; 6 – b; 7 – b; 8 – c; 9 – a; 10 – a.
24. 1 – b; 2 – a; 3 – a; 4 – a; 5 – c; 6 – a; 7 – c; 8 – b; 9 – c; 10 – b.
25. 1 – b; 2 – c; 3 – c; 4 – b; 5 – b; 6 – a; 7 – c; 8 – b; 9 – b; 10 – a.
26. 1 – b; 2 – c; 3 – b; 4 – a; 5 – c; 6 – b; 7 – a; 8 – b; 9 – c; 10 – b.
27. 1 – a; 2 – c; 3 – b; 4 – c; 5 – a; 6 – a; 7 – c; 8 – b; 9 – b; 10 – c.

LES ADVERBES

28. 1 – a; 2 – c; 3 – b; 4 – c; 5 – a; 6 – b; 7 – a; 8 – b; 9 – a; 10 – c.
29. 1 – b; 2 – b; 3 – c; 4 – c; 5 – a; 6 – c; 7 – c; 8 – b; 9 – c; 10 – a.

Bilan

- 1 – b; 2 – c; 3 – a; 4 – c; 5 – a; 6 – b; 7 – b; 8 – c; 9 – a; 10 – a; 11 – c;
12 – b; 13 – c; 14 – b; 15 – b; 16 – b; 17 – c; 18 – a; 19 – a; 20 – c; 21 – b;
22 – a; 23 – c; 24 – a; 25 – a; 26 – b; 27 – c; 28 – b; 29 – c; 30 – b; 31 – b;
32 – a; 33 – c; 34 – c; 35 – b; 36 – a; 37 – a; 38 – c; 39 – b; 40 – c; 41 – a;
42 – c; 43 – b; 44 – a; 45 – b; 46 – a; 47 – b; 48 – c; 49 – a; 50 – a; 51 – b;
52 – c; 53 – b; 54 – a; 55 – c; 56 – a; 57 – b; 58 – b; 59 – a; 60 – c; 61 – c;
62 – a; 63 – c; 64 – b; 65 – b; 66 – a; 67 – a; 68 – b; 69 – c; 70 – a; 71 – a;
72 – b; 73 – a; 74 – c; 75 – b; 76 – a; 77 – c; 78 – a; 79 – b; 80 – a; 81 – b;
82 – a; 83 – c; 84 – b; 85 – a; 86 – c; 87 – c; 88 – a; 89 – b; 90 – a; 91 – a;
92 – b; 93 – b; 94 – b; 95 – c; 96 – a; 97 – c; 98 – b; 99 – a; 100 – a.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. *Хоменко Л.О., Грищенко А.А., Кротивко Р.Г., Мороз А.М.* Французька мова. Практичний курс французької мови для немовних вузів II-IV рівнів акредитації. – Вінниця, 2003.
2. Методичні рекомендації до самостійної роботи над граматиною французької мови. Дієслово. Для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / *Укладач: Музейчук С. М.* – Київ, 2002.

Додаткова література

1. *Попова И.Н., Казакова Ж.А., Ковальчук Г.М.* Французский язык. – М.: Нестор, 2000.
2. Грамматика французского языка для неязыковых факультетов университетов и вузов. / *Заславская П.И., Алямская Н.В., Пашина Р.А.* и др.
3. *Попова И.Н., Казакова Ж.А.* Грамматика французского языка. Практический курс. – М.: Нестор, 1997.
4. Французько-українські та українсько-французькі словники.